

Nr 153.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142) m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1943.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142),

dels ock inhämta riksdagens yttrande över bilagda förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).

GUSTAF.

K. G. Westman.

Förslag

till

L a g**om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142).**

Härigenom förordnas, att 3, 14, 15, 17, 18, 63 och 75 §§ stadsplanelagen den 29 maj 1931¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Stadsplan antages — — — av Konungen.

Vad nu sagts gälle ock i fråga om ändring av stadsplan; dock må ändring, som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen, antagas av byggnadsnämnden, där ej stadsfullmäktige förbehållit sig avgörandet, samt fastställas av Konungens befallningshavande.

14 §.

Har beslut fattats om antagande eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser för visst område, må nybyggnad ej företagas inom området, innan frågan om fastställelse prövats; dock må Konungens befallningshavande meddela tillstånd till nybyggnad, såvida genomförandet av beslutet icke därigenom försvåras. Är nybyggnaden beroende av undantag jämväl från förbudet enligt 13 §, prövas fråga om tillstånd till densamma av Konungen.

15 §.

Är fråga väckt om antagande eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser för visst område, äger Konungens befallningshavande på framställning av staden meddela förbud att verkställa nybyggnad inom området. Sådant förbud gäller intill dess beslut fattats i frågan, dock ej längre än ett år. Uppkommer behov av förlängning av denna tid, äger Konungens befallningshavande medgiva sådan; dock skall beslutet härom underställas Konungens prövning.

Utan hinder av förbud, som avses i första stycket, må Konungens befallningshavande meddela tillstånd till nybyggnad. Är nybyggnaden beroende av undantag jämväl från förbudet enligt 13 §, prövas fråga om tillstånd till densamma av Konungen.

17 §.

Inom byggnadskvarter — — — till tomter.

Är fråga — — — slutligen prövats.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 63 § 1941: 616 och beträffande 75 § 1936: 217.

Utan hinder av vad ovan sagts må dock Konungen och enligt föreskrifter, som av Konungen meddelas i allmän författning, jämväl myndighet, varom där förmäles, meddela tillstånd till nybyggnad, då särskilda skäl därtill äro och nybyggnaden prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret.

18 §.

Å mark — — — mot tomtindelningen.

Nybyggnad vare — — — rättsligen bestående.

Ej heller — — — kronan fri.

Om synnerliga skäl därtill äro, må Konungen för särskilt fall medgiva undantag från bestämmelserna i första och andra styckena.

63 §.

Nybyggnad må — — — avsett ändamål.

Å byggnadsmark, som indelats till tomter, må nybyggnad ej företagas i strid mot tomtindelningen; dock må Konungens befallningshavande för särskilt fall meddela tillstånd till nybyggnad, om synnerliga skäl därtill äro.

Beträffande område — — — motsvarande tillämpning.

Om så — — — området anordnats.

75 §.

1 mom. Över stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut rörande stadsplan, stomplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning, som enligt denna lag för att bliva gällande skall fastställas av Konungen eller Konungens befallningshavande, må särskild klagan ej föras; vederbörande obetaget att framställa erinringar mot beslutet i ärendet angående fastställelse därå,

Om talan mot annat beslut av byggnadsnämnd meddelas bestämmelser av Konungen.

2 mom. Konungens befallningshavandes beslut rörande stadsplan, stomplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning så ock Konungens befallningshavandes beslut rörande byggnadsplan skall meddelas efter anslag. Den som är missnöjd med beslutet har att, vid talans förlust, inom en månad från den dag, då beslutet meddelades, däröver anföra besvär hos Konungen.

Talan mot annat av Konungens befallningshavande meddelat beslut föres hos Konungen genom besvär i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Har Konungens befallningshavande till alla delar fastställt av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnd antaget förslag till ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av byggnadsnämnd antaget förslag till tomtindelning eller ändring däri, må klagan föras allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande, vilket helt eller delvis lämnats utan bifall.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1944; dock att bestämmelserna i 75 § nya lagen ej skola gälla beslut som dessförinnan meddelats.

Förslag
till
Kungörelse
om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931
(nr 364).

Häri genom förordnas, att 12, 19—21, 28, 29, 35, 85, 89—92, 94, 118, 123 och 125 §§ byggnadsstadgan den 20 november 1931¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges samt att i samma stadga skola införas två nya paragrafer, betecknade 5 a och 29 a §§, med nedan angivna innehåll.

5 a §.

Byggnadsnämnden har att, där ej stadsfullmäktige förbehållit sig avgörandet, antaga ändring av stadsplan, som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande. Vid bedömande av frågan, huruvida ändringen är av beskaffenhet att tillhöra stadsfullmäktiges prövning, skall särskilt beaktas:

om ändringen äger samband med stadens allmänna utveckling eller eljest måste ses i större sammanhang,

om ändringen medför, att huvudändamålet för markens användande förändras, såsom att industriområde ändras till bostadsområde eller att gatumark eller allmän plats i nämnvärd omfattning överföres till område för bebyggande,

om ändringen medför, att omfattningen av den medgivna bebyggelsen ändras, såsom genom ökning av hushöjd eller våningsantal,

om ändringen eljest i avsevärd grad medför större eller mindre utnyttjande av marken inom helt kvarter eller del därav,

om ändringen berör gata, som avser att betjäna infarts- eller genomfarts- trafik, där fråga ej är allenast om mindre ändring i höjd- eller sidled,

om ändringen berör historiskt eller estetiskt värdefull byggnad eller stadsbild,

om ändringen är förbunden med utvidgning av stadsplan,

om ändringen innebär sådan avvikelse från stadsplan eller eljest gällande särskilda bestämmelser om byggande, som medför påtaglig försämring ur sundhets- eller brandsäkerhetssynpunkt,

om ändringen eljest påverkar området eller omgivningens karaktär, samt

¹ Senaste lydelse, se beträffande 28, 29 och 123 §§ 1936: 218, samt beträffande 125 § 1932: 596.

om ändringen kan antagas medföra mera avsevärda kostnader för staden eller mera betydande ingrepp i markägarens rätt att utnyttja marken.

12 §.

1 mom. Byggnadsnämnden skall — — — befattningshavare hos nämnden.

2 mom. Konungens befallningshavande äger på framställning av byggnadsnämnden förordna, att stadsarkitekt eller annan hos nämnden anställd tjänsteman, som Konungens befallningshavande godkänner, må i nämndens ställe besluta bifall till ansökningar i ärenden av ringa vikt eller uteslutande teknisk art. Förordnandet må återkallas, när Konungens befallningshavande finner anledning därtill.

Beslut, som meddelas med stöd av förordnande enligt första stycket, skola protokollföras och snarast möjligt anmälas för nämnden.

3 mom. I byggnadsordningen meddelas närmare bestämmelser angående stadsarkitekt och övriga befattningshavare hos nämnden.

19 §.

1 mom. Då förslag till stadsplan skall uppgöras, bör utredas, vilka markägare som beröras av förslaget, samt, i den mån så prövas lämpligt, tillfälle beredas markägarna, drätselkammaren och vägförvaltningen i länet att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Skall i planen ingå område, som gränsar till annan kommun eller samhälle, bör tillfälle att yttra sig beredas jämväl nämnda kommun eller samhälle.

Sedan förslaget uppgjorts, skall det genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, minst fjorton dagar, under vilken anmärkningar mot förslaget må göras hos nämnden. Kungörelse härom skall före början av denna tid införas i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas.

Byggnadsnämnden skall därjämte låta genom kallelsebrev, vilka bevisligen före början av den för granskningen bestämda tiden skola avsändas med posten eller tillställas vederbörande på annat sätt, underrätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren ävensom, därest i planen ingår område, som gränsar till annan kommun eller samhälle, nämnda kommun eller samhälle. Vad nu sagts skall dock icke gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. Är mark, som beröres av förslaget, samfällid för flera fastigheter med skilda ägare, och finnes för samfälligheten känd styrelse eller annan, som är satt att den förvalta, erfordras ej kallelse till de särskilda delägarna i samfälligheten, utan må kallelsen översändas till ledamot av styrelsen eller till förvaltaren; och vare denne, där han ej äger att själv föra talan för samfälligheten, delägarna ansvarig för att kallelsen tillställes någon, som äger behörighet härtill, eller, om sådan ej finnes, kommer till delägarnas kännedom. Finnes ej känd styrelse eller förvaltare, och är marken samfällid för flera än

tio fastigheter med skilda ägare, må kallelsen sändas till en av delägarna att vara för dem alla tillgänglig, och skall för sådant fall tillika uppgift om vilken delägare kallelsen tillställts kungöras på sätt i andra stycket sägs.

Berör förslaget allmän väg eller för biltrafiken viktig gata eller mark, som är avsedd att utläggas till sådan väg eller gata, eller finnes inom området mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde, skola kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar tillställas den, som har att företräda vägförvaltningen, kronan eller det enskilda trafikföretag, varom fråga är, med skyldighet för denne att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, för vägförvaltningen minst fjorton dagar och eljest minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget. Vad sålunda stadgats skall dock icke gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, omedelbart på sätt i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden överlämna ärendet jämte inkomna anmärkningar och yttranden samt eget utlåtande till stadsfullmäktige. Överlämnandet till stadsfullmäktige skall ske snarast möjligt och, där ej särskilda skäl föranleda till annat, sist en månad efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar eller yttranden i anledning av förslaget senast skolat vara till nämnden inkomna.

Ej må stadsfullmäktige vidtaga ändring i byggnadsnämndens förslag, med mindre kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, beretts tillfälle att taga del därav på sätt stadgas i 1 mom. femte stycket.

20 §.

Sedan stadsfullmäktige antagit stadsplan, skola till Konungens befallningshavande utan dröjsmål insändas stadsplanekartan, förslaget till stadsplanebestämmelser och beskrivning, utdrag av byggnadsnämndens och stadsfullmäktiges protokoll i ärendet, förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres, med angivande för var och en av honom tillhörig fastighet, ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar. Konungens befallningshavande skall, så fort ske kan, med eget utlåtande överlämna handlingarna till Konungen.

Kungörelse om — — — staden intagas.

Sist inom — — — Konungens befallningshavande.

21 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om ändring av stadsplan.

Där byggnadsnämnden enligt vad i 5 a § sägs har att antaga ändringen, vare dock ej erforderligt att iakttaga i 19 § 1 mom. andra stycket angivet kungörelseförfarande; och skall byggnadsnämnden, sedan förslaget undergått granskning, företaga ärendet till avgörande samt därmed vidare förfara inom tid och i den ordning, som stadgas i 19 § 2 mom. och 20 §.

Konungens befallningshavande skall så fort ske kan till avgörande upptaga förslag till ändring av stadsplan, som Konungens befallningshavande äger fastställa, såframt ej Konungens befallningshavande finner särskilda skäl för-
anleda att underställa förslaget Konungens prövning.

Må till följd av stadgandet i 75 § 2 mom. tredje stycket stadsplanelagen klagan ej föras över beslut, varigenom Konungens befallningshavande fastställt ändring av stadsplan, har Konungens befallningshavande att å stadsplanekar-
tan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

28 §.

1 mom. Då förslag till tomtindelning skall uppgöras, bör, i den mån så prövas lämpligt, tillfälle beredas markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, ävensom drätselkammaren att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet.

Sedan förslaget uppgjorts, skall det genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, minst fjorton dagar, under vilken anmärkningar mot förslaget må göras hos nämnden. Utställning vare dock ej erforderlig, såframt samtliga av förslaget berörda markägare ävensom drätselkam-
maren medgiva, att dylikt förfarande icke behöver tillämpas.

Byggnadsnämnden skall låta genom kallelsebrev, vilka skola avsändas med posten under rekommendation, eller eljest bevisligen före början av den för granskningen bestämda tiden underrätta kända och inom riket boende mark-
ägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren; dock att vad sålunda stadgats icke skall gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. Är markägares vistelseort okänd eller är han ej boende inom riket och finnes ej någon som äger att för honom föra talan, utförde byggnadsnämnden tillika kungörelse med tillkännagivande att förslaget under viss tid, minst fjorton dagar efter det kungörelsen blivit införd i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas, hålles tillgängligt för ändamål som nyss sagts. Är mark, som beröres av förslaget, samfäld för flera fastigheter med skilda ägare, må beträffande kallelse av delägarna i samfällighe-
ten tillämpas vad för motsvarande fall stadgas i 19 § 1 mom. tredje stycket.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, omedelbart på sätt i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att ta-
ga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden företaga ärendet till avgörande. Nämndens beslut bör meddelas så fort ske kan och i brådskande fall sist fjorton dagar efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar i anledning av förslaget se-
nast skolat vara till nämnden inkomna.

När tomtindelning antagits, skola till Konungens befallningshavande utan dröjsmål insändas kartan jämte därtill hörande beskrivning, utdrag av byggnadsnämndens protokoll i ärendet och förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres av tomtindelningen, med angivande för var och en av honom tillhörigt område, ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar.

29 §.

Sedan tomtindelning fastställts, skall beslutet av Konungens befallningshavande utan dröjsmål överlämnas till magistraten för att delgivas byggnadsnämnden och den, som för fastighetsregistret.

Må till följd av stadgandet i 75 § 2 mom. tredje stycket stadsplanelagen klagan mot beslutet ej föras, har Konungens befallningshavande att å tomtindelningsskartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

29 a §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat om tomtindelning gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om ändring i sådan indelning.

35 §.

Angående handläggning av fråga om stomplan och utomplansbestämmelser eller ändring däri skall vad om stadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att bestämmelserna i 19 § 1 mom. första, tredje, fjärde och femte styckena ej skola gälla förslag till utomplansbestämmelser utom såvitt angår i tredje och fjärde styckena föreskrivna underrättelser till drätselkammaren och vägförvaltningen i länet.

85 §.

Har fråga väckts om upprättande av byggnadsplan, och finner Konungens befallningshavande skäl föreligga att i planen upptages markområde, tillhörigt annan än markägare, som gjort ansökan om byggnadsplan, skall sammanträde hållas med ägarna av jord inom området. Sammanträdet skall minst fjorton dagar förut kungöras i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas. Underrättelse om sammanträdet skall därjämte i god tid med posten översändas till den kommun, inom vilken området är beläget, ävensom vägförvaltningen i länet så ock, där området gränsar till annan kommun eller samhälle, sistnämnda kommun eller samhälle. Finnes inom området mark, som tillhör kronan, skall i nyss angivna ordning underrättelse jämväl tillställas den, som har att i avseende å marken företräda kronan.

Sammanträdet skall — — — ändamålet förordnar.

89 §.

1 mom. Förslag till — — — å kartan.

2 mom. Kartan skall — — — byggnadsplanens lämplighet.

3 mom. Sökande skall tillhandahålla Konungens befallningshavande de kopior och avskrifter, som kunna erfordras för förslagets utställande.

90 §.

Då förslag till byggnadsplan uppgjorts, skall förslaget genom Konungens befallningshavandes försorg viss tid, minst fjorton dagar, utställas för granskning, såframt ej samtliga sakägare medgiva, att dylikt förfarande icke behöver tillämpas. Förslagets utställande för granskning skall före början av den för granskningen bestämda tiden kungöras i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas.

I fråga om underrättelse till sakägare skola stadgandena i 19 § 1 mom. tredje, fjärde och femte styckena äga motsvarande tillämpning.

I kungörelse — — — och plats.

Där anledning — — — från riksantikvarien.

91 §.

Sedan byggnadsplan fastställts, besörje Konungens befallningshavande, att kungörande därom så fort ske kan äger rum i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas, samt att planen med därtill hörande beskrivning och övriga bilagor i bestyrkt kopia och avskrift insändes till byggnadsstyrelsen.

92 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälle i tillämpliga delar jämväl om ändring av byggnadsplan; dock att sammanträde, varom förmäles i 85 §, icke erfordras.

94 §.

Vid uppgörande — — — där stadgas.

Angående handläggning av fråga om utomplansbestämmelser för landet eller ändring däri skall vad om byggnadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att föreskrifterna i 90 § andra stycket ej skola gälla i vad de avse underrättelse till markägare eller till angränsande kommun eller samhälle.

118 §.

1 mom. Är fråga om uppförande av tillfällig byggnad av enkel beskaffenhet, må byggnadsnämnden, även om företaget strider mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller mot bestämmelserna i 17 § första eller andra stycket stadsplanelagen eller i 79 a § eller 80 § denna stadga, meddela lov därtill, såframt företaget prövas ej avsevärt motverka det med planen eller bestämmelserna avsedda syftet. Byggnadslov, som nu sagts, må meddelas allenast för byggnad i en våning och må avse rätt att låta byggnaden kvarstå högst tre år från det byggnadslovet meddelades; dock att Konungens befallningshavande, om särskilda skäl därtill äro, må medgiva, att byggnaden uppföres i mer än en våning eller att den får kvarstå mer än tre år.

Byggnadsnämnden må jämväl meddela lov till anordningar och mindre byggnader, som avse att tillgodose den allmänna nyttan och trevnaden, oaktat de strida mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, såframt de prövas ej avsevärt försvåra markens användning för avsett ändamål.

2 mom. Är fråga om annan nybyggnad eller anordning än sådan, varom förmäles i 1 mom., må byggnadsnämnden, där den till sitt biträde har stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden, om särskilda skäl därtill äro, medgiva sådana mindre avvikelser från stadsplans, stomplans, byggnadsplans eller utomplansbestämmelsers detaljreglering av bebyggandet, som finnas ändamålsenliga. Ej må avvikelse medgivas i strid mot planens eller bestämmelsernas grunddrag eller huvudsakliga syfte.

Finnes ej stadsarkitekt eller har denne ej tillstyrkt åtgärden, skall uppkommen fråga om medgivande, som i första stycket sägs, underställas Konungens befallningshavande.

3 mom. Uppkommer i annat fall än som avses i 1 mom. första stycket fråga om nybyggnad i strid mot bestämmelserna i 17 § första eller andra stycket stadsplanelagen, må tillstånd till företaget meddelas av Konungens befallningshavande, om synnerliga skäl därtill äro och företaget prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret; dock att nybyggnad å mark, som ej blivit tomtindelad, må tillåtas allenast såframt anledning finnes att antaga, att tomtindelning av marken icke därigenom oskäligt fördröjes.

123 §.

1 mom. Över byggnadsnämnds enligt denna stadga eller gällande byggnadsordning meddelade beslut må, där ej särskild klagan på grund av stadgandet i 75 § 1 mom. stadsplanelagen är utesluten, besvär anföras hos Konungens befallningshavande inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet.

Har åt — — — byggnadsnämnds beslut.

2 mom. Över beslut — — — ämbetsverks beslut.

3 mom. Drättselkammaren äger på stadens vägnar överklaga Konungens befallningshavandes beslut i ärende rörande av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnd antaget förslag till ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av byggnadsnämnd antaget förslag till tomtindelning eller ändring däri, såframt ej klagan på grund av stadgandet i 75 § 2 mom. tredje stycket stadsplanelagen är utesluten, och må även eljest i sådant ärende föra stadens talan och bevaka dess rätt.

125 §.

De åligganden — — — vara lagfarna.

I stad — — — tillkommer stadsfullmäktige.

Vad i denna stadga sägs om drättselkammare skall för kommun eller samhälle, där drättselkammare ej finnes, gälla den däremot svarande myndighet, och vad i stadgan sägs om vägförvaltningen skall i Stockholm gälla väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1944; dock att vad i 123 § 1 mom. första stycket nya lydelsen stadgas ej skall äga tillämpning å beslut som dessförinnan meddelats.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 februari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och kommunikationsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m.*

Föredraganden anför.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 november 1941 tillkallades den 19 december 1941 statssekreteraren K. E. Elliot, generaldirektören O. H. Malmberg, stadsarkitekten G. M. W. Wetterling och numera kanslirådet N. E. J. Aurén att verkställa utredning av frågan om regionplanelagstiftning och översyn av gällande lagstiftning för byggnadsverksamheten jämte vad därmed äger samband. För att deltaga i överläggningar med utredningsmännen utsåg jag samtidigt ett flertal personer. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen stadsplaneutredningen 1942, ha den 16 april 1942 avgivit förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m. (statens off. utredn. 1942: 27). Sedan yttranden inhämtats däröver, anhåller jag att få upptaga detta ärende.

Gällande rätt.

Gällande bestämmelser om stadsplan och tomtindelning finnas i stadsplanelagen den 29 maj 1931 och byggnadsstadgan den 20 november samma år.

För stads ordnande och bebyggande skall finnas stadsplan. Denna, vilken skall upptaga bl. a. byggnadskvarter, gator, torg, parker och andra allmänna platser, skall enligt 3 § stadsplanelagen antagas av stadsfullmäktige men för att bli gällande fastställas av Kungl. Maj:t. Vad nu sagts skall gälla även i fråga om ändring av stadsplan; dock att ändring, som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, må fastställas av Konungens befallningshavande.

Tomtindelning avser att indela byggnadskvarter till tomter sålunda, att kvarteret kan ändamålsenligt bebyggas i överensstämmelse med stadsplanen. Enligt 8 § stadsplanelagen skall tomtindelning ävensom ändring däri antagas av byggnadsnämnden men för att bli gällande fastställas av Konungens befallningshavande.

Betydelsen av stadsplan och tomtindelning är bl. a. den, att enligt 13 § stadsplanelagen nybyggnad ej får företagas i strid mot stadsplan, att enligt 17 § nybyggnad inom byggnadskvarter icke är tillåten å mark som ej blivit indelad till tomter, samt att enligt 18 § nybyggnad å mark som indelats till tomter ej får företagas i strid mot tomtindelningen och nybyggnad ej heller må ske på tomt som ej är rättsligen bestående. Undantag från vissa nybyggnadsförbud kan medgivas i särskilda fall, exempelvis då fråga är om provisoriska byggnader.

För ordnande av stads område, som ej ingår i stadsplan, kan i samma ordning som beträffande stadsplan antagas stomplan eller utomplansbestämmelser.

Vad i stadsplanelagen är stadgat för stad skall äga motsvarande tillämpning beträffande vissa samhällen på landet. För område på landet, inom vilket stadsplanelagens bestämmelser för stad icke gälla, kan Konungens befallningshavande fastställa byggnadsplan eller utomplansbestämmelser.

Om behandlingen av stadsplaneärenden gäller i huvudsak följande.

Då stadsplaneförslag uppgjorts, skall förslaget genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning under viss tid, minst en månad. Kungörelse om förslagets utställande skall införas i tidning och av förslaget berörda markägare, som ej skriftligen godkänt detsamma, skola underrättas genom särskilda kallelsebrev, vilka bevisligen skola avsändas med posten eller eljest tillställas vederbörande sist tre veckor före granskningstidens utgång. Särskilda kallelseåtgärder skola vidtagas, om området gränsar till annan stad eller till stadliknande samhälle på landet eller om inom området finnes mark som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde. Föranleda inkomna anmärkningar och yttranden ändring i förslaget, skall markägare, vars rätt beröres av ändringen, omedelbart underrättas därom på samma sätt som om förslagets utställande. Efter undergången granskning skall förslaget överlämnas till stadsfullmäktige jämte inkomna anmärkningar och yttranden samt utlåtande av byggnadsnämnden (19 § byggnadsstadgan).

Sedan stadsfullmäktige antagit stadsplan, skall planen jämte till ärendet hörande handlingar insändas till Konungens befallningshavande, som har att med eget utlåtande överlämna planen och handlingarna till Kungl. Maj:t (20 § byggnadsstadgan).

Stadsfullmäktiges beslut om planens antagande kan överklagas hos Konungens befallningshavande inom tjugu dagar efter den dag, då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes (76 § lagen om kommunalstyrelse i stad). Ogillas besvären, kan Konungens befallningshavandes beslut överkla-

gas i vanlig administrativ ordning inom viss tid — i Norrland fyrtiofem dagar, i övriga delar av landet trettio dagar, med femton dagars längre besvärstid för menighet — efter erhållen del av beslutet. Besvären prövas av Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Vad nu anförts gäller i tillämpliga delar även ändring av stadsplan. Såsom förut nämnts äger Konungens befallningshavande emellertid i vissa fall själv meddela fastställelse å stadsplaneändring. I dessa fall skall förslaget ej utställas, om det godkänts av samtliga sakägare (21 § byggnadsstadgan). Även Konungens befallningshavandes beslut i fastställelsefrågan får överklagas i vanlig administrativ ordning, men besvären prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet, sedan regeringsrätten avgivit utlåtande.

På i huvudsak samma sätt som stadsplaneärenden behandlas ärenden angående stomplan och utomplansbestämmelser i stad eller stadsliknande samhälle.

Behandlingen av tomtindelningsärenden tillgår i huvudsak på följande sätt.

Då förslag till tomtindelning uppgjorts, skall byggnadsnämnden genom rekommenderade brev eller eljest bevisligen underrätta samtliga av förslaget berörda markägare och drätselkammaren om att förslaget finnes tillgängligt hos nämnden under viss tid, minst fjorton dagar, efter det breven blivit till posten inlämnade eller delgivning eljest ägt rum. Markägare som ej bor inom riket eller vars vistelseort är okänd skall kallas på särskilt sätt genom kungörelse i tidning. Utställning av tomtindelningsförslag kan underlåtas, om markägarna och drätselkammaren lämna medgivande därtill. Sedan byggnadsnämnden antagit tomtindelning, skall nämnden till Konungens befallningshavande insända handlingarna i ärendet, däribland förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres av tomtindelningen, samt skriftliga godkännanden, som avgivits av markägare eller drätselkammaren (28 § byggnadsstadgan).

Över byggnadsnämnds beslut om tomtindelning må besvär anföras av markägare eller av drätselkammaren hos Konungens befallningshavande inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet. Härav följer, att byggnadsnämndens beslut måste delgivas sakägarna för att klagotiden skall börja löpa. För delgivning av beslutet med markägare, vars vistelseort är okänd eller som vistas utrikes, har medgivits visst kungörelseförfarande. Konungens befallningshavandes beslut i detta ärende får överklagas i vanlig administrativ ordning, varvid besvären prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet.

Byggnadsnämndes beslut om antagande av förslag till tomtindelning får ej överklagas av sakägare som skriftligen godkänt förslaget (123 § byggnadsstadgan).

Konungens befallningshavandes beslut rörande tomtindelning skall meddelas efter anslag. Den som är missnöjd med beslutet har att föra talan däremot genom besvär hos Konungen inom en månad från den dag då beslutet meddelades. Besvären skola prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet. Rätt

att överklaga Konungens befallningshavandes beslut om fastställelse å tomtindelning tillkommer dock icke sakägare som skriftligen godkänt tomtindelningförslaget (75 § stadsplanelagen). Får till följd av denna bestämmelse klagan mot Konungens befallningshavandes beslut icke äga rum, skall Konungens befallningshavande på tomtindelningsskarta teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft (29 § byggnadsstadgan).

Genom stadsplanen skapas byggnadskvarter, och genom tomtindelningen uppdelas byggnadskvarter i administrativt bildade tomter. För att erhålla rättsligen bestående tomter fordras enligt 1 kap. 2 § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad i dess nuvarande lydelse att administrativt bildad tomt införes i tomtboken eller, där enligt den fastställda tomtindelningen flera områden skola tillsammans bilda tomt, vederbörande myndighet medger sammanläggning av områdena. Vid ansökning om sammanläggning skall fogas karta med protokoll rörande tomtmätning enligt bestämmelserna i 2 kap. fastighetsbildningslagen. Sådan tomtmätning må ej äga rum med mindre fastställelsen å tomtindelningen vunnit laga kraft. Vid ansökan om byggnadslov enligt byggnadsstadgan skall företes karta, vilken bl. a. skall uppfylla de fordringar som gälla vid tomtmätning upprättad karta.

Huvuddragen i stadsplaneutredningens förslag.

Stadsplaneutredningen har uttalat, att en smidigare och snabbare handläggning av de frågor, som reglerades genom stadsplanelagstiftningen, vore synnerligen önskvärd. Åtgärder i detta syfte syntes kunna vidtagas till gagn för byggnadsverksamheten utan att andra berättigade intressen därigenom otillbörligt åsidosattes. På grund härav och då läget på bostadsmarknaden syntes motivera en reform i dylik riktning utan att resultatet av utredningsarbetet i övrigt avvaktades, har stadsplaneutredningen utarbetat förslag till vissa ändringar i bestämmelserna om behandlingen av stadsplane- och tomtindelningssärenden. I samband därmed har utredningen upptagit vissa andra önskemål, som avsåge att främja byggnadsverksamheten.

I fråga om behandlingen av *s t a d s p l a n e ä r e n d e n* har stadsplaneutredningen föreslagit i huvudsak följande.

Granskningstiden minskas från en månad till fjorton dagar med rätt för byggnadsnämnden att bestämma längre granskningstid. Medan stadsplan nu alltid antages av stadsfullmäktige, må enligt utredningens förslag byggnadsnämnden, där den är enhällig, antaga stadsplan vilken överensstämmer med förslag som drätselkammaren godkänt. Stadsfullmäktige skola dock äga att förbehålla sig prövningen jämväl av dylika förslag i den omfattning fullmäktige finna lämpligt. Över beslut om stadsplans antagande skall klagan ej få föras.

Konungens befallningshavandes rätt att fastställa stadsplaneändringar har i princip bibehållits oförändrad; den praktiska tillämpningen av denna princip föreslås emellertid utvidgad i syfte att åvägabringa viss ökning av anta-

let ändringar som prövas av Konungens befallningshavande. Konungens befallningshavandes beslut rörande fastställelse av stadsplan skall meddelas efter anslag och klagotiden begränsas till en månad från den dag då beslutet meddelades. Över Konungens befallningshavandes beslut, varigenom stadsplaneändring till alla delar fastställts, skall klagan få föras allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande, vilket helt eller delvis lämnats utan bifall. Besvären skola prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet. Får talan ej föras mot Konungens befallningshavandes beslut att fastställa stadsplaneändring, skall Konungens befallningshavande å stadsplanekartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

Beträffande behandlingen av tomtindelningens ärenden medför utredningens förslag i huvudsak följande ändringar.

Över byggnadsnämndens beslut om antagande av tomtindelning skall klagan ej få föras. Till följd härav skall beslutet icke som för närvarande delgivas sakägarna, utan handlingarna skola omedelbart insändas till Konungens befallningshavande för fastställelse. Konungens befallningshavandes beslut, varigenom tomtindelning till alla delar fastställts, skall få överklagas allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande, vilket helt eller delvis lämnats utan bifall.

Därjämte ha beträffande både stadsplaneärendenas och tomtindelningens ärendenas behandling föreslagits åtskilliga mindre förändringar, åsyftande att rationalisera handläggningen.

Utom behandlingen av stadsplane- och tomtindelningens ärenden avser stadsplaneutredningens förslag även vissa andra frågor, som i främsta rummet röra möjligheten att medgiva undantag från olika slag av byggnadsförbud. Möjligheten att medgiva uppförandet av tillfälliga byggnader utan hinder av eljest gällande bestämmelser har vidgats, varvid dock samtidigt i syfte att förebygga missbruk lämnats vissa inskränkande föreskrifter om vad som menas med tillfällig byggnad. Vidare har byggnadsnämnden tillerkänts befogenhet att jämväl i andra fall än då fråga är om tillfälliga byggnader i viss utsträckning medgiva avvikelser från stadsplans, stomplans, byggnadsplans och utomplansbestämmelsers detaljreglering av byggnadsverksamheten.

Under framhållande att i en krissituation extraordinära åtgärder kunna bli nödvändiga, om byggnadsverksamheten skall kunna hållas uppe i tillräcklig omfattning, har stadsplaneutredningen slutligen ansett ett särskilt dispensförfarande böra införas för det fall att inom viss ort råder trängande behov av nybyggnader för bostadsändamål och detta behov ej kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt med anlitande av den vanliga ordningen. I dylikt fall skall enligt utredningens förslag Konungens befallningshavande äga meddela tillstånd till sådana avvikelser från stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, som med hänsyn till omständigheterna finnas oundgängligen påkallade. Sådant tillstånd skall emellertid ej få meddelas, om därigenom ändamålsenlig planläggning hindras eller skäligen anspråk på brandskydd, luftskydd och hälsovård eftersätts eller eljest allvarlig olägenhet uppstår. Tillstånd skall ej heller få lämnas utan att veder-

börande kommun eller municipalsamhälle lämnat medgivande därtill. Under liknande förutsättningar som nu angivits skall Konungens befallningshavande enligt utredningens förslag kunna medgiva undantag från de särskilda bestämmelserna om byggande inom stadsplan i 79 a § byggnadsstadgan. Bl. a. skall undantag kunna beviljas från stadgandet i femte punkten i nämnda paragraf, att boningshus av trä icke får uppföras med flera än tre våningar samt att vinden i sådant hus ej får inredas till mera än en tredjedel. Undantag skall enligt förslaget även kunna medgivas från bl. a. de i 18 och 63 §§ stadsplanelagen upptagna förbuden mot bebyggelse i strid mot tomtindelning eller å tomt, som ej är rättsligen bestående. Nu nämnda bestämmelser har utredningen ansett böra upptagas i en särskild lag med begränsad giltighetstid.

I enlighet härmed har stadsplaneutredningen utarbetat förslag till *lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen, kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan, lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt samt lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m.*

Yttranden.

Över stadsplaneutredningens förslag ha yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, socialstyrelsen, lantmäteristyrelsen, luftskyddsinspektionen, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser samt stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg och Malmö, byggnadsnämnderna i samma städer samt i Södertälje, Stocksund, Uppsala, Enköping, Tierp, Nyköping, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Åtvidaberg, Jönköping, Tranås, Växjö, Ljungby, Kalmar, Västervik, Visby, Karlskrona, Karlshamn, Kristianstad, Ängelholm, Åstorp, Halmstad, Vänersborg, Borås, Trollhättan, Mariestad, Karlstad, Forshaga, Örebro, Karlskoga, Västerås, Falun, Gävle, Hudiksvall, Härnösand, Sundsvall, Östersund, Umeå, Luleå och Kiruna. Härjämte ha yttranden avgivits av svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Sveriges fastighetsägareförbund, hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a. (H.S.B.), svenska arkitekters riksförbund, föreningen Sveriges stadsarkitekter, svenska kommunaltekniska föreningen, svenska teknologföreningen, svenska brandskyddsföreningen och kommittén för brandsläckningsväsendets ordnande i Sveriges städer och köpingar (brandförsvarskommittén). Åtskilliga länsstyrelser ha överlämnat yttranden från länsarkitekten eller överlantmätaren m. fl. Stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg och Malmö samt några byggnadsnämnder ha bifogat yttranden från andra myndigheter och tjänstemän.

Stadsplaneutredningens förslag om *ändringar i stadsplanelagen, byggnadsstadgan och regeringsrättslagen* ha beträffande huvudgrunderna allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de avgivna yttrandena, varvid uttalats att de föreslagna åtgärderna vore väl motiverade och

lämpliga samt ägnade att medföra väsentligt snabbare handläggning av ifrågavarande ärenden utan att den kommunala självstyrelsen eller den enskildes rättsskydd därigenom trädde för nära. I fråga om förslagets detaljer ha emellertid anmärkningar framställts i ett flertal yttranden.

Sveriges fastighetsägareförbund har helt avstyrkt förslagen under framhållande att de föreslagna ändringarna knappast skulle främja bostadsproduktionen men däremot innebära ett åsidosättande av fastighetsägarnas berättigade intressen. Förbundet har bl. a. anfört:

Förbundet kan omöjligen undgå att ställa sig synnerligen skeptiskt till förhoppningen att de rådande svårigheterna ifråga om produktion av bostäder skola kunna motverkas genom snabbare handläggning av de ifrågavarande ärendena. De berörda svårigheterna ha enligt förbundets mening icke ens till någon del sin grund i behandlingen av stadsplane- eller tomtindelingsärendena. I en tid då nödvändigt byggnadsmaterial blott med svårighet kan anskaffas trots att erforderligt kapital står till förfogande, då vidare transportsvårigheterna bli allt större, och då arbetskraften tvångsdirigeras från byggnadsverksamheten till andra arbetsområden, hjälper det föga till produktionsens främjande att en stadsplan kan komma att bli fastställd på något kortare tid än eljest. Förbundet anser att de rådande krisförhållandena icke utgöra skäl för sådan partiell lagstiftning som nu föreslås. Det oändamålsenliga i en dylik synes jämväl av utredningen själv vara vitsordad, då utredningen anför att behov av omarbetning, möjligen på väsentliga punkter, av de föreskrifter som i förslaget avses kan komma att uppstå under utredningens fortsatta arbete. För fall att en lagstiftning i enlighet med utredningens förslag trots allt anses böra tillgripas, är det av utomordentlig vikt att den enskildes rättsskydd icke försvagas. En lagstiftning som icke tillgodoser detta intresse kan förbundet självfallet icke godtaga. Förslaget inbjuder emellertid till åtskilliga erinringar ur sålunda antydd synpunkt. Även utredningen synes vara tveksam på denna punkt; den anför nämligen att åtgärder av den beskaffenhet som föreslås torde kunna vidtagas till gagn för byggnadsverksamheten utan att andra berättigade intressen därigenom »otillbörligen åsidosättas». Ett visst åsidosättande äger sålunda rum. Detta är ägnat att ingiva betänkligheter.

I några yttranden har betonats, att förslagen måste anses vara av provisorisk natur och att de ej finge undanskjuta en mera omfattande revision av stadsplanelagen, varav behovet vore trängande. Å andra sidan har i några yttranden uttalats, att förslagen vore väl ägnade att vinna tillämpning även under normala tider.

Även förslaget om tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m. har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de flesta yttrandena. Stor tillfredsställelse med förslaget har uttalats av bl. a. *H. S. B.* I många yttranden framhålles emellertid, att lagen måste tillämpas med stor försiktighet för att ej leda till olämpliga resultat.

Åtskilliga myndigheter och sammanslutningar ha dock avstyrkt detta förslag helt eller delvis. Sålunda har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig icke vara övertygad om nödvändigheten eller lämpligheten av att Konungens befallningshavande utrustades med den föreslagna dispensbefogenheten. Enligt styrelsens mening borde de ofta synnerligen viktiga och vittgående dispens-

ärenden, varom här vore fråga, liksom hittills behandlas av Kungl. Maj:t. Även för enhetlighetens skull vore det fördelaktigt, att nuvarande ordning bibehölles. *Överståthållarämbetet* har bestämt avstyrkt förslaget under framhållande, att den föreslagna lagen väl åsyftades få en varaktighet av blott några få år, men att de olyckliga verkningar, vartill dess tillämpning kunde befaras leda, kunde göra sig gällande i flera decennier.

Enligt uttalande av *länsstyrelsen i Östergötlands län* borde ifrågavarande dispensärenden icke anförtros åt länsstyrelserna. Den tidsbesparing, som skulle vinnas härigenom, syntes nämligen vara obetydlig i förhållande till den vidlyftiga utredning, som i många fall vore ofrånkomlig, om ej det framtida planarbetet skulle allvarligt saboteras genom ifrågavarande krisåtgärder.

Länsarkitekten i Hallands län har, med instämmande av *länsstyrelsen i länet*, även uttalat betänkligheter samt yttrat bl. a.:

Då bostadsbyggnader äro nyttigheter med mycket stor livslängd, bör varje endast på grund av en tillfällig krissituation motiverad försämring av kvaliteten undvikas i det längsta. Detta gäller i högsta grad stadsplanen, som blir bestämmande för hygien, trevnad, brandskydd, luftskydd och dylika förhållanden under en lång tid framåt. Det kan emellertid bli mycket svårt för en länsstyrelse, som utrustats med de föreslagna befogenheterna, att i en sådan situation motstå krav på exempelvis ett alltför hårt utnyttjande av marken, om detta krav av kommunala myndigheter framställles såsom nödvändigt för att möta en hotande bostadsnöd.

I huvudsak avstyrkande yttranden ha vidare avgivits av *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands och Kristianstads län, länsarkitekterna i Uppsala, Östergötlands, Örebro, Kopparbergs och Västmanlands samt Jämtlands län, stadsplanekontoret i Stockholm, Sveriges fastighetsägareförbund, svenska kommunaltekniska föreningen och föreningen Sveriges stadsarkitekter.*

Den föreslagna befogenheten för Konungens befallningshavande att medgiva dispens från föreskrifterna i 79 a § byggnadsstadgan har bestämt avstyrkts av *luftskyddsinspektionen* som däremot icke haft något att erinra mot förslaget i övrigt. *Luftskyddsinspektionen* har anfört bl. a.:

Enligt inspektionens förmenande är det synnerligen olämpligt att på denna väg söka möta den bostadsknapphet, som råder eller ytterligare kan befaras. Det torde nämligen vara obestridligt, att omfattningen av de skadeverkningar, som vid ett krig kunna förväntas uppkomma genom luftanfall mot en stad eller annat tätbebyggt samhälle, i högsta grad blir beroende av bl. a. de enskilda byggnadernas läge och beskaffenhet. I betraktande av att antändningsriskerna vid ett luftanfall äro hundrafalt större än under fredliga förhållanden måste en uppmjukning av bestämmelserna i nämnda paragraf i byggnadsstadgan framstå såsom ur luftskyddssynpunkt ödesdiger.

Av *länsstyrelsen i Gävleborgs län* har framhållits, att den utökning av bostadsbeståndet, som avsetts att vinnas genom förslaget, icke finge ske på bekostnad av de inneboendes säkerhet och trygghet. På grund härav har *länsstyrelsen* förklarat sig starkt ifrågasätta, huruvida en uppmjukning av 79 a § byggnadsstadgan angående vindsinredning i trähus vore välbetänkt.

Starka betänkligheter, särskilt mot förslaget att möjliggöra undantag från

berörda paragraf i byggnadsstadgan, ha även uttalats av *länsstyrelserna i Kronobergs och Gotlands län, länsarkitekterna i Kronobergs och Blekinge, Gävleborgs och Norrbottens län, biträdande länsarkitekten i Södermanlands och Gotlands län, byggnadsnämnderna i Gävle och Tierp samt svenska brand-skyddsföreningen och brandförsvarskommittén. Svenska arkitekters riksförbund* har ansett förslaget böra ersättas med en lag som efter tillstånd av Kungl. Maj:t finge tillgripas för de områden, varest behovet därav vore aktuellt. Enligt förbundets mening vore det nämligen tveksamt, om det vore lyckligt att utsträcka de mycket stora befogenheter det här vore fråga om över hela landet. — Liknande mening har uttalats av *länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län.*

Slutligen ha *byggnadsnämnderna i Malmö och Nyköping* förklarat, att lagen icke torde komma att få betydelse för nämnda städer. Enligt uttalande av *stadsplanenämnden i Stockholm* torde ej heller för Stockholms del föreligga något större behov av den föreslagna lagstiftningen.

Departementschefen.

Mot förfarandet vid prövning av stadsplane- och tomtindelningssärenden ha från olika håll framställts klagomål, därvid framhållits att ärendenas handläggning toge längre tid i anspråk än som vore förenligt med byggnadsverksamhetens krav. Denna anmärkning torde vara berättigad. Under nu rådande förhållanden har visserligen antalet ärenden nedgått men å andra sidan är av särskild vikt, att de svårigheter med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och materialförsörjningen, som byggnadsverksamheten har att kämpa mot, icke ökas genom en alltför tidsödande behandling av berörda ärenden. Stadsplaneutredningens förslag skulle otvivelaktigt medföra en ganska betydande tidsvinst. Förslaget möjliggör bl. a. att i vissa byggnadsärenden av enkel men brådskande natur nå ett avgörande på endast en ringa del av den tid, som för närvarande brukar åtgå härför. Vad utredningen föreslagit i tidsbesparande syfte har också i huvudsak tillstyrkts i yttrandena med undantag av det som avgivits av fastighetsägareförbundet.

Utredningen har som nämnt även framlagt förslag till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m. Enligt detta förslag skulle Konungens befallningshavande erhålla en vidsträckt befogenhet att medgiva undantag bl. a. från stadsplan, stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser. Förslaget innehåller även, att Konungens befallningshavande skulle äga att med avvikelse från bestämmelserna i 79 a § byggnadsstadgan medgiva uppförande av boningshus av trä med mera än två våningar samt inredande av vind i tvåvånings trähus till mer än en tredjedel. Ett i viss mån likartat förslag framställdes, såsom för övrigt också utredningen erinrat, i en motion (II: 153) vid 1942 års riksdag, vari begärdes en uppmjukning av nämnda paragraf. Efter hemställan av andra kammarens andra tillfälliga utskott blev emellertid motionen avslagen. Utskottet framhöll, att

bostadsbristen visserligen måste motverkas med alla tjänliga medel men att den i motionen anvisade vägen att öka antalet bostäder genom att i större utsträckning inreda vindar till bostäder syntes vara en utväg som endast i yttersta nödfall borde tillgripas. Till denna uppfattning vill jag ansluta mig. Ett sådant nödläge synes ej föreligga, att möjligheter till undantag från berörda bestämmelser i byggnadsstadgan erfordras i större utsträckning än hittills. Jag vill erinra, att enligt vad stadsplaneutredningen uttalat Kungl. Maj:t äger befogenhet att dispensvägen medgiva avvikelser från bestämmelserna. Ej heller i övrigt torde i nuvarande läge tillräckliga skäl finnas att giva Konungens befallningshavande sådan befogenhet att meddela dispens från eljest gällande bestämmelser för byggnadsverksamheten som utredningen föreslagit. Utredningens förslag till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m. torde därför åtminstone för närvarande icke böra upptagas.

Stadsplaneutredningens förslag om ändringar i stadsplanlagen och byggnadsstadgan ha med ledning av de inkomna yttrandena blivit föremål för överarbetning inom justitiedepartementet och torde med vissa modifikationer böra genomföras. Frågan om ändringar i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt lärer senare böra behandlas i annat sammanhang.

Såsom stadsplaneutredningen framhållit, torde de nu framlagda förslagen icke innefatta någon slutgiltig lösning av problemen i fråga. Utredningen bör därför icke i sitt fortsatta arbete vara bunden av den lösning som i nuvarande läge finnes lämpligast.

Förslaget om ändringar i stadsplanlagen.

3 §.

Enligt stadsplaneutredningens förslag skall stadsplan ävensom ändring därav antagas av stadsfullmäktige eller, om den överensstämmer med av drätselkammaren godkänt förslag, av byggnadsnämnden, där denna är enhällig; stadsfullmäktige likväl obetaget att förbehålla sig prövningen jämväl av dylika förslag i den omfattning, fullmäktige finna lämpligt.

Stadsplaneutredningen har framhållit, att stadsfullmäktige icke borde fråntagas möjligheterna till ett avgörande inflytande på stadsplaneärendenas behandling. Om såsom förutsättning för att byggnadsnämnden skulle kunna antaga ett stadsplaneförslag stadgades — utom att nämnden skulle vara enhällig — att förslaget skulle ha godkänts av stadens ekonomiska förvaltningsorgan, drätselkammaren, skulle enligt utredningens mening de betänkligheter, som kunde hysas mot att stadsfullmäktige icke själva finge tillfälle pröva ärendet, väsentligt avtrubbas. Då drätselkammarens ledamöter utsåges av stadsfullmäktige, vilka jämväl hade att godkänna drätselkammarens reglemente, syntes det utredningen som om även med ett dylikt stadgande principen om den kommunala bestämmanderätten skulle vara väl tillgodosedd. För att giva stadsfullmäktige ytterligare möjlighet att öva inflytande på stadsplaneärendenas behandling borde emellertid fullmäktige därjämte förbehållas rätt att oav-

sett drätselkammarens ståndpunktstagande, om och i den utsträckning fullmäktige så önskade, undantaga vissa stadsplaneförslag från byggnadsnämndens avgörande. Denna rätt kunde av fullmäktige utnyttjas så — och detta syntes vara det naturligaste tillvägagångssättet — att fullmäktige generellt förbehölle sig stadsplaneärenden av viss angiven beskaffenhet. Stadsfullmäktige kunde även exempelvis göra byggnadsnämndens beslutanderätt beroende av att icke drätselkammaren — oaktat den ej hade något att erinra mot ett visst stadsplaneförslag och sålunda för sin del godkände detsamma — ansåge förslaget vara av sådan vikt, att drätselkammaren i sitt yttrande till byggnadsnämnden påyrkade att förslaget hänskötes till fullmäktige. Den möjligheten stode också öppen, att fullmäktige beträffande ett särskilt förslag, vilket kanske vore av större allmänt intresse, förklarade att de önskade själva avgöra detsamma.

Angående gränsdragningen för byggnadsnämndens befogenhet att antaga stadsplaneförslag har stadsplaneutredningen i övrigt icke ansett sig böra uppställa några närmare regler. Utredningen, som framhållit angelägenheten av att stadsfullmäktige icke i onödan inskränkte byggnadsnämndens eller drätselkammarens handlingsfrihet, har allenast uttalat att denna gränsdragning delvis måste ske med utgångspunkt från de lokala förhållandena. Som allmän regel syntes dock böra gälla, att i varje fall alla stadsplaneändringar av beskaffenhet att kunna fastställas av Konungens befallningshavande borde få antagas av byggnadsnämnden. Vidare syntes enligt utredningens mening byggnadsnämnden städe böra bibehållas vid rätten att antaga sådana stadsplaneförslag, som icke mött gensaga från något håll och om vilkas lämplighet enighet mellan sakägarna alltså rådde.

För samhälle där drätselkammare ej finnes borde vad ovan sagts angående drätselkammaren gälla däremot svarande organ. Bestämmelse härom har utredningen upptagit i 74 §.

Med anledning av stadsplaneutredningens förslag i förevarande hänseende har en av dem, som utsetts att delta i överläggningar med utredningsmännen, f. drätseldirektören Th. Öberg, till betänkandet avgivit ett särskilt yttrande, däri han förklarar, att förslaget, som vore ur den kommunala självbestämmanderättens synpunkt i hög grad omtvistligt, komme att medföra åtskilliga svårigheter i tillämpningen och att han fördenskull avstyrkte detsamma.

I de avgivna remissyttrandena har stadsplaneutredningens ifrågavarande förslag i allmänhet tillstyrkts. *Byggnadsstyrelsen* har framhållit, att förslaget torde komma att bliva av stor och gagnelig betydelse för landets stadsbyggnadsväsen, enär det förenklade tillvägagångssättet sannolikt komme att stimulera byggnadsnämnderna att i större utsträckning än hittills företaga sådana stadsplaneändringar, som i samband med prövning av förslag till tomtindelningar eller till aktuella byggnadsföretag visade sig vara av behovet påkallade. Även i andra yttranden har framhållits, att förslaget vore lämpligt och medförde betydande fördelar utan att den kommunala självbestämmanderätten rubbades.

I vissa yttranden har förslaget emellertid föranlett erinringar. Sålunda har *länsstyrelsen i Uppsala län* ifrågasatt, om det vore riktigt att överflytta stadsplanefrågorna, vilka vore av stor betydelse för stadens hela utveckling, till det i huvudsak tekniska organ, som byggnadsnämnden utgjorde. Enligt länsstyrelsens mening hade den föreslagna ändringen i huvudsak praktisk betydelse allenast på det sättet att därigenom uppskov kunde undvikas under ett par sommarmånader då stadsfullmäktiges sammanträden vore inställda. Det skulle visserligen kunna ifrågasättas att begränsa byggnadsnämndens beslutanderätt till vissa slag av stadsplaneärenden, men då utredningen icke lyckats i detta avseende lämna några tillräckligt klara anvisningar, ansåge länsstyrelsen icke tillrådligt att undandraga stadsplaneärendena stadsfullmäktiges beslutanderätt. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* har förklarat, att den delade de av herr Öberg framförda betänkligheterna och fördenskull ej kunde biträda utredningens förslag. Av *stadsfullmäktige och drätselkammarens första avdelning i Malmö* har framhållits, att om såsom stadsplaneutredningen uttalat stadsplane förslag alltid borde prövas av drätselkammarens avdelningar samfällt, den tidsbesparing som uppkomme icke bleve så stor att reformen därigenom bleve motiverad. Eftersom samfällda drätselkammaren såsom sådan saknade funktionsdugliga organ för stadsplaneärendenas beredning, måste dessa ärenden, innan de avgjordes av samfällda drätselkammaren, behandlas på drätselkammarens avdelningar. Samfällda drätselkammaren hölle icke såsom stadsfullmäktige regelbundna sammanträden. Under nuvarande förhållanden kunde byggnadsnämnden anpassa sitt stadsplanearbete efter stadsfullmäktiges sammanträdesdagar, medan en dylik anpassning icke skulle kunna ske efter drätselkammarsammanträden, då dessa för samfällda drätselkammaren icke vore bestämda längre tid i förväg. I samfällda drätselkammaren vore icke företrädda så många intressen av skilda slag som i stadsfullmäktige. Stadsplaneärendena skulle därför, om förslaget genomfördes, icke bliva så allsidigt behandlade som de för närvarande bleve i stadsfullmäktige. Då förslaget således skulle komma att innebära en försämring av nu gällande ordning, ha stadsfullmäktige och drätselkammarens första avdelning — till skillnad dock från *drätselkammarens andra och tredje avdelningar i samma stad*, vilka icke motsatt sig förslaget — avstyrkt detsamma. Förslaget har vidare avstyrkts av *Sveriges fastighetsägareförbund*, som uttalat att i regel alla stadsplanefrågor måste anses ha stor betydelse för staden eller samhället. Ur denna synpunkt och då förslaget onekligen i viss grad innebure ett frångående av principerna för den kommunala självstyrelsen, har förbundet ansett den regeln böra bibehållas, att stadsplan bör antagas av stadsfullmäktige. Mot förslagets genomförande ha därjämte uttalat sig *biträdande länsarkitekten i Södermanlands och Gotlands län* samt *byggnadsnämnden i Karlstad*.

Svenska stadsförbundet har anfört, att rent principiellt det riktiga syntes vara att kommunernas beslutande församlingar bibehölles vid rätten att antaga stadsplaner. Då emellertid på några håll praktiska skäl torde tala för en viss avlastning från fullmäktige av dessa frågor, borde detta ordnas genom

ett dispensförfarande eller genom särbestämmelser för städer av viss storlek. Vidare har förbundet framhållit, att den enligt motiveringen ifrågasatta prövningen av drätselkammaren in pleno vore ägnad att fördröja ärendet samt att i några städer funnes särskilda stadsplanenämnder eller delegationer för stadsplaneärenden, vilkas mening syntes få förutsättas inhämtad.

Vissa myndigheter ha uttalat mer eller mindre starka betänkligheter mot förslaget utan att bestämt avstyrka detsamma. Sålunda har *länsstyrelsen i Östergötlands län* framhållit, att i förhållande till det tidsödande förarbetet tiden för stadsfullmäktiges behandling spelade en underordnad roll och att oenhetlighet på olika orter kunde befaras. Även *länsstyrelsen i Gotlands län* har ställt sig tveksam under uttalande bl. a., att med den föreslagna åtgärden ökade krav måste ställas på kompetensen hos byggnadsnämndernas sakkunniga rådgivare, ett krav som i mindre samhällen syntes bliva svårt att tillgodose. Allmänna betänkligheter ha vidare framförts av *länsarkitekterna i Södermanlands och Gotlands, Kronobergs och Blekinge* samt *Örebro län* ävensom av *stadsplanekontoret i Stockholm*.

Länsarkitekten i Värmlands län har ansett, att den föreslagna ordningen kunde vålla onödig tidspillan i händelse stadsfullmäktige, sedan drätselkammaren godkänt ett stadsplaneförslag, skulle vilja taga del av förslaget. Att fullmäktige på förhand skulle kunna giva tillkänna, vilka förslag som borde underställas fullmäktige, syntes tvivelaktigt. Länsarkitekten har därför ifrågasatt, om icke den nu gällande ordningen borde bibehållas, därest icke ansvaret för antagande av stadsplan helt pålades byggnadsnämnden. Av *byggnadsnämnden i Gävle* har framhållits, att det endast vore enklare ärenden av obetydlig natur, som genom förslaget bleve snabbare avgjorda än för närvarande, samt att några större förbättringar fördenskull icke vore att vänta utan att vidsträcktare befogenhet att antaga stadsplaneförslag gäves byggnadsnämnden.

Erinringar mot det sätt, på vilket gränsdragningen verkställts för byggnadsnämndens kompetens, ha framställts i flera yttranden. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* har sålunda påpekat, att i länsstyrelsens prövning av ett till länsstyrelsen inkommet förslag till stadsplan eller ändring däri, som antagits av byggnadsnämnd, i första hand syntes böra ingå huruvida byggnadsnämnden ägt behörighet att enligt av stadsfullmäktige meddelade direktiv antaga förslaget. Eftersom stadsfullmäktiges direktiv ofta torde komma att lämna mycket osäker ledning, måste säkerligen i ett icke ringa antal fall återremiss ske, varigenom tidsvinsten skulle förbytas i tidsförlust. Enligt länsstyrelsens mening vore det därför av största vikt att de principer, efter vilka byggnadsnämnd skulle äga att fatta beslut i stadsplaneärenden, vore från början uppdragna med erforderlig tydlighet. Detta syntes kunna ske på det sätt att Kungl. Maj:t uppdroge åt byggnadsstyrelsen att generellt fastställa riktlinjer för en dylik överflyttning av den kommunala beslutanderätten. Härigenom vunnnes i den mån så kunde ske erforderlig enhetlighet, utan att den kommunala beslutanderätten behövde inskränkas i vidare mån än som i förslaget avsåges. Då det emellertid icke vore uteslutet att stadsfullmäktige endast i

mycket ringa omfattning komme att avstå från sin beslutanderätt, har länsstyrelsen ansett det böra övervägas att verkställa kompetensdragningen så, att stadsplaneändringar av beskaffenhet att kunna fastställas av länsstyrelsen skulle få antagas av byggnadsnämnden. I huvudsak samma mening har uttalats av *byggnadsnämnden i Kristianstad*.

Ett liknande förslag har framställts även av *överståthållarämbetet*, som framhållit att stadsfullmäktiges befogenhet att suveränt bestämma över omfattningen av byggnadsnämndens befogenhet skulle kunna leda till en betydande olikhet i ordningen för behandlingen av förevarande frågor i skilda städer, vilket icke kunde anses lyckligt. På grund härav har ämbetet ifrågasatt, om icke stadsfullmäktiges befogenhet att förbehålla sig beslutanderätten borde begränsas till sådana fall, då det gällde ny stadsplan av betydelse eller ändring av stadsplan, som avsåge planens grunddrag eller eljest innefattade väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande. Övriga stadsplaneförslag skulle däremot prövas av byggnadsnämnden. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har givit uttryck åt samma tankegång. Länsstyrelsen har ifrågasatt, att en uppdelning borde ske, så att beslutanderätten i vissa bestämda ärendesgrupper av mindre vikt generellt överfördes till byggnadsnämnden men beslutanderätten i större stadsplanefrågor förbehölls stadsfullmäktige. Denna uppdelning skulle enligt länsstyrelsens mening kunna ske antingen på det sätt, att byggnadsnämnden generellt finge antaga stadsplaneändringar av beskaffenhet att kunna fastställas av länsstyrelsen samt stadsfullmäktige övriga stadsplaneförslag, eller eventuellt så, att byggnadsnämnderna finge handlägga ärenden av mera teknisk natur och vars saktliga innebörd vore av ringa vikt.

Begränsning av byggnadsnämndens kompetens har påyrkats av *länsarkitekten i Hallands län*, som ansett att endast mindre betydande stadsplaneändringar borde få antagas av byggnadsnämnden. Antagandet av ny stadsplan vore enligt länsarkitektens mening av sådan vikt för samhället, att rätten därtill borde förbehållas stadsfullmäktige. Brådskande byggnadsföretag vore för övrigt mera sällan beroende av fastställelse å ny stadsplan, varför syftet med reformen — underlättandet av byggnadsverksamheten — syntes länsarkitekten i de allra flesta fall kunna vinnas även om den nämnda begränsningen gjordes i byggnadsnämndens rätt att antaga stadsplan. I detta yttrande har *länsstyrelsen i Hallands län* instämt. Av *länsarkitekten i Jämtlands län* har föreslagits, att byggnadsnämndens ifrågavarande befogenhet skulle inskränkas till sådana fall, som vore fria från anmärkningar från markägare, under det att *länsarkitekten i Södermanlands och Gotlands län* ansett, att rätt att antaga stadsplaneförslag endast borde tillkomma byggnadsnämnd, som hade sakkunnigt biträde med stadsarkitekts kvalifikationer. *Stadsplanenämnden i Stockholm* har ifrågasatt, att reglerna om byggnadsnämndens kompetens borde givas en mera restriktiv avfattning i såväl formellt som sakligt hänseende. Enligt stadsplanenämndens mening borde för Stockholms del prövningen av stadsplaneförslag förbehållas stadsfullmäktige, därest yrkande härom framställts av stadsplanenämnden eller fastighetsnämnden. Vidare

borde från byggnadsnämndens kompetens undantagas dels alla stadsplaneärenden, vilkas slutliga prövning ankomme på Kungl. Maj:t, och dels stadsplaneärenden, som berörde stadens ekonomiska intressen, t. ex. genom att de förutsatte markuppgörelser eller en icke alltför obetydlig ökning av stadens gatuhållningsskyldighet. Även *kammarkontoret i Stockholm* har ansett en begränsning av byggnadsnämndens kompetens böra ske till ärenden, som vore av ringa ekonomisk vikt för kommunen. Enligt den mening, som uttalats av *drätselnämnden i Stockholm*, borde jämväl denna nämnd beredas tillfälle att deltaga i behandlingen av stadsplaneärende av ekonomisk betydelse samt givas rätt att påfordra ärendets hänskjutande till stadsfullmäktige. Av *stadsjuristen i Stockholm* har framhållits, att byggnadsnämnden icke borde få avgöra andra stadsplaneärenden än sådana, som vore av mindre vikt, samt att en klar och otvetydig bestämmelse borde givas om vilka stadsplaneärenden, som kunde avgöras av byggnadsnämnden. *Stadsfullmäktige i Stockholm* ha instämt i vad stadsplanenämnden och drätselnämnden sålunda uttalat. Anmärkas må, att *byggnadsnämnden* och *fastighetsnämnden i Stockholm* icke funnit anledning till erinran mot förslaget.

Stadsfullmäktige samt *stadsarkitekts-, stadsingenjör- och stadsplanekontoren i Göteborg* ha funnit, att stadsfullmäktige såsom hittills borde bibehållas vid rätten att antaga stadsplaneförslag men att fullmäktige borde givas rätt att i viss omfattning överlämna sin beslutanderätt till annat kommunalt organ, närmast byggnadsnämnden. Samma mening har uttalats av *länsstyrelsen i Södermanlands län* och *byggnadsnämnden i Eskilstuna*. Å andra sidan har emellertid *byggnadsnämnden i Göteborg* framhållit, att den sålunda framställda anmärkningen knappast vore annat än en formuleringsfråga utan större betydelse samt att det torde visa sig svårare att angiva de ärenden, som skulle falla under byggnadsnämndens befogenhet, än undantagen därifrån. Jämväl *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har avvisat berörda anmärkning och uttalat, att stadsplaneutredningens förslag borde godtagas, blott det gjordes möjligt för stadsfullmäktige att tillräckligt snabbt göra gällande ett förbehåll att själva pröva ett stadsplaneärende. I sådant hänseende borde enligt länsstyrelsens mening utredningens förslag kompletteras med rätt eller skyldighet för stadsfullmäktige att uppdraga åt förslagsvis dess beredningsutskott eller särskilda för ändamålet utsedda personer att hos byggnadsnämnden framställa förbehåll som här avsåges. *Länsarkitekten i länet* har ifrågasatt en liknande komplettering.

Slutligen har *byggnadsnämnden i Visby* uttalat, att det vore önskvärt att en något fastare föreskrift lämnades rörande byggnadsnämnds rätt att antaga stadsplaneförslag. *Byggnadsnämnden i Uppsala* har yttrat, att föreskriften om rätt för stadsfullmäktige att förbehålla sig prövningen av stadsplaneförslag möjligen borde ersättas med en bestämmelse, enligt vilken stadsfullmäktige hade att uppdraga åt drätselkammaren att i det särskilda fallet avgöra, om ett stadsplaneärende skulle överlämnas till fullmäktige.

Stadsplaneutredningen har vidare föreslagit, att de för närvarande i lagen angivna grunderna för Konungens befallningshavandes rätt

att fastställa stadsplaneändringar skola bibehållas i princip oförändrade, men att en viss reform skall åvägbringas i den riktningen att berörda rätt kommer att utnyttjas i större utsträckning än för närvarande är fallet dels genom att det ifrågavarande lagstadgandet erhåller sådan avfattning, att Konungens befallningshavande i olikhet mot vad nu gäller alltid måste pröva huruvida inkommande stadsplaneändringar falla inom Konungens befallningshavandes kompetensområde, och dels genom att Konungens befallningshavande erhålla närmare anvisningar angående stadgandets tillämpning. Den ökning av antalet av Konungens befallningshavande fastställda stadsplaneändringar, som genom dessa åtgärder kan antagas komma till stånd, är enligt utredningens mening icke av den omfattningen, att därigenom utökning erfordras av länsarkitektkontorens arbetskrafter.

I enlighet med vad sålunda anförts har utredningen i 3 § andra och tredje styckena upptagit bestämmelser av innehåll, att stadsplan för att bli gällande skall fastställas av Konungen samt att ändring av stadsplan skall underställas Konungens befallningshavande. Finner Konungens befallningshavande vid sin granskning av förslag till stadsplaneändring, att ändringen avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, skall frågan om fastställelse hänskjutas till Konungen. Av detta stadgande framgår, att det skall åligga Konungens befallningshavande att i varje ärende angående ändring av stadsplan pröva sin kompetens. Endast om enligt Konungens befallningshavandes förmenande ärendet icke får avgöras av Konungens befallningshavande, skall ärendet vidarebefordras till Kungl. Maj:t.

Enär emellertid fall kunna förekomma då, oaktat en stadsplaneändring ej avser grunderna för planen och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, det likväl är lämpligt att fastställelsefrågan prövas av Kungl. Maj:t, har i förslaget medgivits rätt för Konungens befallningshavande att, om särskilda skäl därtill föranleda, hänskjuta till Kungl. Maj:t även sådana ärenden, som regelmässigt skola avgöras av Konungens befallningshavande.

Angående de riktlinjer, efter vilka frågan om stadsplaneändring faller inom gränserna för Konungens befallningshavandes behörighet lämpligen bör bedömas, har stadsplaneutredningen anförts:

Då det gäller att avgöra, huruvida en stadsplaneändring avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, är i främsta rummet att beakta planändringens verkningar, särskilt med avseende å ändamålet för och graden av markens utnyttjande, samt dess betydelse i övrigt ur stadsplanesynpunkt. Stadsplaneändringar med större verkningar eller av principiell betydelse böra fastställas av Kungl. Maj:t men ändringar med mindre verkningar och betydelse av Konungens befallningshavande.

På grund härav bör en stadsplaneändring fastställas av Kungl. Maj:t,

då fråga är om ändring, som äger samband med samhällets allmänna utveckling eller eljest måste ses i större sammanhang;

då fråga är om ändring, som påverkar ändringsområdets eller dess omgivnings karaktär, såsom

ändring, varigenom huvudändamålet för markens användande förändras, exempelvis då ett industriområde ändras till bostadsområde, eller mark för gata eller annan allmän plats i mera avsevärd omfattning överföres till mark för bebyggelse, samt

ändring, som medför att bebyggelseintensiteten ökas eller minskas eller som eljest i avsevärd grad medför större eller mindre utnyttjande av marken i plan eller höjd än som förut varit fastställd, exempelvis då tillåten bebyggelseyta eller medgiven hushöjd eller tillåtet våningsantal ändras inom helt kvarter eller större del därav;

då fråga är om ändring av gata, som betjänar genomfartstrafiken eller har direkt anslutning till viktigare infartsvägar, så framåt avsikten icke är att allenast genomföra mindre ändring av gatan i höjd- eller sidled;

då fråga är om ändring, som är förbunden med utvidgning av stadsplan;

då fråga är om ändring, som innebär mera väsentlig avvikelse från reglerna i 79 a § byggnadsstadgan eller som eljest medför påtaglig försämring av sundhets- eller brandsäkerhetssynpunkt; samt

då fråga är om ändring, som innebär betydande ingrepp i markägares rätt att utnyttja sin mark.

I andra fall än nu nämnts bör stadsplaneändring som regel kunna fastställas av Konungens befallningshavande. Vid bedömning av huruvida en ändring bör fastställas av Konungens befallningshavande eller hänskjutas till Kungl. Maj:t bör emellertid vid sidan av den gränsdragning som skett i det föregående beaktas vissa i det följande angivna synpunkter.

Uppräkningen av de fall, då en stadsplaneändring bör fastställas av Kungl. Maj:t, hänför sig till ändringens sakliga innebörd. I förhållande härtill är det av ändringen berörda områdets storlek av mindre betydelse. Är en ändring sakliga innebörd av ringa vikt, kan Konungens befallningshavande fastställa densamma även om ändringen berör flera kvarter. Ändringsområdets storlek är dock icke helt betydelselös; om ändringen berör flera kvarter bör densamma regelmässigt vara enklare än eljest i kvalitativt hänseende för att Konungens befallningshavande skall fastställa densamma.

Även andra synpunkter än ovan angivits kunna vara av vikt vid prövningen av gränserna för Konungens befallningshavandes behörighet. Är en stadsplaneändring sålunda föranledd av förhållanden, som icke kunnat förutses vid den ursprungliga planens antagande, bör detta utgöra ett skäl för att i tveksamma fall hysa mindre betänkligheter mot att låta Konungens befallningshavande fastställa densamma än om de förhållanden, som påkallat planändringen, förelegat redan då planen antogs. Vidare måste det anses vara av betydelse, huruvida stadsplaneändringen avser en stads äldre, mera tätbebyggda delar, eller om den avser glest bebyggd mark inom stadens ytterområden. Det ligger nära till hands att Konungens befallningshavande i högre grad än eljest i det förra fallet hänskjuter ärendet till Kungl. Maj:t men i det senare själv prövar ärendet. En särskild anledning för Konungens befallningshavande att vidarebefordra ändringen till Kungl. Maj:t kan slutligen vara, att densamma avser sådan äldre stadsplan, för vilken stadsplanebestämmelser ej förut fastställts. Däremot måste det anses i och för sig sakna betydelse om stadsplaneändringen avser förändring av stadsplanebestämmelser, eller om den avser förändring av gränser på stadsplanekartan. I båda fallen bör Konungens befallningshavandes kompetens bedömas efter de riktlinjer som ovan angivits. Resultatet av en dylik bedömning blir emellertid uppenbarligen, att ändringar av det förra slaget oftare komma att höra till Kungl. Maj:ts avgörande än ändringar av det senare slaget.

Likaså är det i och för sig utan betydelse, om mot ändringsförslaget framställts anmärkningar. Är en stadsplaneändring av den beskaffenheten att den

enligt de angivna riktlinjerna ligger inom gränserna för Konungens befallningshavandes behörighet, bör Konungens befallningshavande sålunda pröva förslaget även om anmärkningar mot ändringen framställts. Men är ärendet av så tvistig beskaffenhet, att sakägarna, om Konungens befallningshavande avgör detsamma, kunna förväntas ej åtnöjas därmed, kan detta såsom tidigare nämnts utgöra skäl för Konungens befallningshavande att enligt den föreslagna sista punkten i 3 § tredje stycket direkt överlämna ärendet till Kungl. Maj:t.

Vid prövningen av sin behörighet måste Konungens befallningshavande emellertid alltjämt först och främst ha för ögonen de i lagen angivna grunderna för denna prövning. Även bland de kategorier stadsplaneändringar, som enligt vad ovan nämnts regelmässigt höra till Kungl. Maj:ts avgörande, kunna nämligen uppenbarligen förekomma fall där ändringen är så obetydlig, att betänkligheter ej behöva finnas mot att Konungens befallningshavande prövar densamma. Och å andra sidan kunna bland de stadsplaneändringar, som regelmässigt böra avgöras av Konungens befallningshavande, tydligen finnas sådana som lämpligen böra prövas av Kungl. Maj:t. De angivna riktlinjerna få sålunda icke tillämpas på ett schablonmässigt sätt.

Enligt stadsplaneutredningens mening borde dessa riktlinjer, om så ansåges ändamålsenligt, kunna läggas till grund för särskilda anvisningar, vilka på lämpligt sätt bringades till Konungens befallningshavandes, länsarkitektkontorens och byggnadsnämndernas kännedom. Förslagsvis kunde detta ske i form av en cirkulärskrivelse från Kungl. Maj:t eller byggnadsstyrelsen.

Stadsplaneutredningens förslag i denna del har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de angivna yttrandena. *Sveriges fastighetsägareförbund* har dock framhållit, att stadsplaneändringar kunde få en i högsta grad genomgripande betydelse för de enskiida markägarna och att, då förslaget syftade till en ökning av antalet stadsplaneändringar som skulle prövas av Konungens befallningshavande, förbundet följaktligen måste uttala allvarliga betänkligheter däremot.

Vidare har *länsarkitekten i Stockholms län* med instämmande av *länsstyrelsen i länet* anmärkt, att det icke torde vara sällan som smärre utvidgningar av ringa betydelse förekomme i samband med ändring av fastställd stadsplan, t. ex. att kvarter kompletterades eller parkområde utvidgades. Det förefölle som om Konungens befallningshavande utan att förgripa sig på samhällsutvecklingen skulle kunna fastställa dylika jämkningar i det stadsplanelagda området, särskilt som Konungens befallningshavande intill samhällen ofta fastställde byggnadsplan, där mycket betydelsefullare avgöranden träffades avseende utvecklingen för generationer. Samma förslag — att Konungens befallningshavande skulle tillerkännas befogenhet att i samband med fastställelse av stadsplaneändring även fastställa mindre utvidgning av stadsplan — har framställts jämväl av *länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län* med instämmande av *länsstyrelsen i samma län* samt av *svenska arkitekters riksförbund*. Av *byggnadsnämnden i Karlskoga* har likaledes ifrågasatts, att Konungens befallningshavande skulle kunna i vissa fall fastställa stadsplan. Såsom exempel härpå har byggnadsnämnden nämnt, att stadsplan

skulle fastställas för område som inginge i fastställd byggnadsplan. Även om endast mindre jämkningar härvid gjordes i byggnadsplanen, måste ärendet för närvarande hänskjutas till Kungl. Maj:t.

Mot de av stadsplaneutredningen uppdragna riktlinjerna för bedömande av frågan om en stadsplaneändring faller inom gränserna för Konungens befallningshavandes behörighet ha *länsstyrelserna i Uppsala och Älvsborgs län, länsarkitekten i Kopparbergs och Västmanlands län samt byggnadsnämnden i Karistad* erinrat, att riktlinjerna vore för obestämda, varför ojämnhet i praxis alltjämt vore att befara. Förstnämnda länsstyrelse har ansett gränsdragningen vara så betydelsefull, att den icke såsom utredningen ifrågasatt borde regleras i administrativ ordning utan genom närmare bestämmelser i stadsplanelagen. Av den senare länsstyrelsen har uttalats, att de ifrågasatta anvisningarna borde utfärdas av Kungl. Maj:t, medan *länsarkitekten i Jämtlands län* ifrågasatt, att anvisningarna skulle inflyta i byggnadsstadgan.

För övrigt har mot den närmare utformningen av berörda riktlinjer framställts vissa smärre anmärkningar, för vilka redogörelse här icke torde behöva lämnas.

Det torde vara välgrundat att överflytta beslutanderätten i vissa stadsplaneärenden från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden. Härigenom kan göras en ej obetydlig tidsvinst, varjämte stadsfullmäktige befrias från ett antal ärenden av ringa betydelse. Erfarenheten har visat, att stadsplanerna måste jämkas undan för undan, och det kan icke vara rationellt att kräva stadsfullmäktiges medverkan för ändringar av mindre vikt.

Stadsplaneutredningen har velat anförtro åt byggnadsnämnden att besluta såväl om antagande av stadsplan som om ändring av förut antagen stadsplan. Det är dock icke avsett, att byggnadsnämnden skulle besluta om antagande av alla stadsplaneförslag, utan stadsfullmäktige skulle i regel fortfarande komma att pröva viktigare stadsplaneärenden. Enligt min mening bör den föreslagna befogenheten för byggnadsnämnden inskränkas. Antagandet av ny stadsplan torde alltjämt böra förbehållas stadsfullmäktige, och byggnadsnämndens beslutanderätt bör sålunda ej gälla annat än ändring av stadsplan. Beslutanderätten torde ej heller böra gälla alla slag av ändringar utan bestämmas att omfatta sådana ändringar som nu må fastställas av Konungens befallningshavande. Härom gäller som förut nämnts, att Konungens befallningshavande må fastställa ändring, som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande. Någon ändring i denna del torde ej böra göras. Stadsplaneutredningen har närmare utvecklat vad som bör anses inbegripet under detta stadgande. Till utredningens uttalande härom kan jag i huvudsak ansluta mig. Anvisningar i detta hänseende torde på lämpligt sätt böra delgivas vederbörande.

Enligt utredningens förslag skola stadsfullmäktige äga förbehålla sig prövningen av stadsplaneförslag som eljest kunnat antagas av byggnadsnäm-

Departement-
chefen.

den. Det kan visserligen möjligen befaras, att stadsfullmäktige i något fall genom sådant förbehåll skulle motverka syftet med nu ifrågavarande lagändring. Då denna ändring emellertid utgår från den förutsättningen, att åtskilliga stadsplaneförslag äro utan intresse för stadsfullmäktige, synes det principiellt riktigt, att om stadsfullmäktige tillmäta stadsplanefrågor, som eljest skolat avgöras av byggnadsnämnden, den betydelse att stadsfullmäktige själva vilja pröva dem, stadsfullmäktige skola kunna göra förbehåll därom. Stadsfullmäktige kunna t. ex. ha fäst särskild vikt vid någon detalj i stadsplanen, som berör ett kulturhistoriskt viktigt stadsparti, och vilja redan från början ha uttalat att varje ändring som berör detta parti bör underställas fullmäktige.

Stadsplaneutredningen har ytterligare inskränkt byggnadsnämndens befogenhet att antaga stadsplan genom att såsom förutsättningar därför uppställa att drätselkammaren godkänt förslaget och att byggnadsnämnden är enhällig. Dessa villkor synas vara mindre påkallade, om byggnadsnämndens befogenhet såsom jag föreslagit inskränkes till antagande av mindre betydelsefulla ändringsförslag. Jag finner det för övrigt mindre lämpligt att göra giltigheten av byggnadsnämndens beslut beroende av vad ett annat organ uttalat. Borttagandet av villkoret om drätselkammarens godkännande medför, att den av stadsplaneutredningen föreslagna jämkningen av 74 § blir onödig. Vad angår kravet på enhällighet inom byggnadsnämnden kan jag icke heller finna en dylik särskild bestämmelse om nämndens beslutförhet tillräckligt motiverad.

Det torde lämpligen böra föreskrivas, att underrättelse om stadsplaneförslag skall delgivas drätselkammaren såsom representant för staden. Bestämmelse härom synes, såsom utredningen jämväl föreslagit, böra få sin plats i 19 § byggnadsstadgan. Skulle drätselkammaren icke åtnöjas med byggnadsnämndens beslut om antagande av stadsplaneändring, torde drätselkammaren böra få föra talan i ärendet på samma sätt som annan sakägare. Bemyndigande för drätselkammaren att i sådant hänseende bevaka stadens rätt läser böra införas i 123 § byggnadsstadgan. Såsom i det följande skall närmare angivas torde byggnadsnämndens beslut om antagande av stadsplaneändring ej böra få överklagas, men drätselkammaren kommer likväl att få möjlighet att framföra sina erinringar hos Konungens befallningshavande och kan, om erinringarna ej beaktas, överklaga Konungens befallningshavandes beslut att fastställa stadsplaneändringen.

Stadsplaneutredningen har även underkastat 3 § stadspanelagen en omarbetning i syfte att utmärka, att Konungens befallningshavande är skyldig att själv pröva fråga om antagande av ändring i stadsplan, när detta faller inom Konungens befallningshavandes befogenhet. Ett förtydligande i detta syfte torde i stället lämpligen böra göras i 21 § byggnadsstadgan.

14 och 15 §§.

I 14 § stadgas för närvarande, att om stadsfullmäktige beslutat antaga eller ändra stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser för visst om-

råde, nybyggnad ej får företagas inom området, innan frågan om fastställelse prövats; dock må Konungens befallningshavande meddela tillstånd till nybyggnad, såvida genomförandet av beslutet icke därigenom försvåras.

Är för visst område fråga väckt om antagande eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser, äger enligt nuvarande lydelsen av 15 § Konungens befallningshavande på framställning av staden meddela förbud att verkställa nybyggnad inom området utan tillstånd av Konungens befallningshavande. Sådant förbud gäller intill dess stadsfullmäktige beslutat i frågan, dock ej längre än ett år. Uppkommer behov av förlängning av denna tid, äger Konungens befallningshavande medgiva sådan; dock skall beslutet härom underställas Konungens prövning.

Stadsplaneutredningen har påpekat, att vid prövning hos Kungl. Maj:t av ärenden rörande undantag från förbudet i 13 § mot nybyggnad i strid mot fastställd stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser undantag ej sällan i samma ärende krävdes även från byggnadsförbuden i 14 och 15 §§. Då undantag enligt 14 och 15 §§ finge meddelas endast av Konungens befallningshavande, följde härav att, sedan Kungl. Maj:t lämnat medgivande enligt 13 §, ärendet måste underställas jämväl Konungens befallningshavande, innan sökanden kunde erhålla byggnadslov. Enär detta förhållande uppenbarligen icke vore tillfredsställande, har utredningen föreslagit, att rätt att giva dispens enligt 14 och 15 §§ även tillerkännes Kungl. Maj:t, varigenom möjliggöres samtidig prövning av dispensbehovet i hela dess vidd. Enligt stadsplaneutredningens förslag borde vidare, då dispensansökan prövades av Kungl. Maj:t, kunna eftergivnas det nu i 14 § för dispens uppställda villkoret, att genomförandet av ifrågavarande stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser icke försvårades. Eftersom frågan om fastställelse av planen eller bestämmelserna i sista hand berodde på prövning av Kungl. Maj:t, syntes det nämligen saknas anledning att betaga Kungl. Maj:t rätt, att om exempelvis den stadsplan dispensansökan avsåge uppenbarligen vore av beskaffenhet att icke kunna av Kungl. Maj:t fastställas, meddela byggnadstillstånd, oaktat därigenom planens genomförande omöjliggjordes. En självklar förutsättning vore härvid, att en annan och lämpligare planläggning icke hindrades genom dispensen. Tydligt vore vidare, att Kungl. Maj:t ej borde medgiva dispens i strid mot ett föreliggande stadsplaneförslag, om därigenom stadens eller enskildas intressen trädde för nära. Utredningen har förutsatt, att dylik för stadsplaneförslagets genomförande hinderlig dispens komme att medgivas allenast efter tillstyrkande från vederbörande kommunala myndigheter.

Stadsplaneutredningens förslag har fränsett några anmärkningar mot förslagets detaljer vunnit anslutning i de avgivna yttrandena. *Byggnadsstyrelsen* har ansett förslaget vara välbetänkt och av behovet påkallat.

Överståthållarämbetet har dock påpekat, att den föreslagna tvehövdade kompetensen för Kungl. Maj:t och Konungens befallningshavande måste befaras bliva förbunden med vådan, att de båda organen kunde bliva försatta

i det läget att oberoende av varandra få under prövning framställning av enahanda innehåll. Sådant kunde medföra icke önskvärda resultat. Liknande anmärkningar ha framställts av *länsstyrelserna i Kalmar och Malmöhus län*, vilka även framställt förslag till de påtalade olägenheternas avhjälpande. Den förra länsstyrelsen har sålunda påyrkat, att tillstånd till nybyggnad utan hinder av de i 14 och 15 §§ stadgade förbudet skulle i första hand meddelas av Konungens befallningshavande, men att ärendet skulle hänskjutas till Konungen dels i fall då genomförandet av planen eller bestämmelserna genom nybyggnaden försvårades och dels när ansökan om dispens från förbudet i 13 § föreläge. I samband härmed borde enligt denna länsstyrelses mening föreskrivas, att ansökan om dispens från sistnämnda förbud skulle ingivas till Konungens befallningshavande, vilken skulle ha att efter verkställd utredning med eget yttrande överlämna handlingarna till Konungen. Länsstyrelsen i Malmöhus län åter har ansett rätten att medgiva dispens från förbudet i 14 och 15 §§ böra tillkomma Kungl. Maj:t allenast i de fall, då i samma ärende vore fråga om dispens, förutom enligt 14 eller 15 §, även enligt 13 §, men eljest Konungens befallningshavande. För både Kungl. Maj:t och Konungens befallningshavande borde gälla den nuvarande bestämmelsen, att dispens enligt 14 § finge medgivas endast om planens eller bestämmelsernas genomförande icke därigenom försvårades. Något behov att eftergiva berörda villkor, då dispensansökning prövades av Kungl. Maj:t, föreläge ej enligt länsstyrelsens mening.

Betänkligheter mot förslaget, att Kungl. Maj:t skulle kunna medgiva dispens från förbudet i 14 §, även om planens eller bestämmelsernas genomförande försvårades genom nybyggnaden i fråga, ha vidare uttalats av *stadsfullmäktige och byggnadsnämnden i Göteborg*. Härvid har framhållits, att sådan dispens skulle i sak kunna innebära en stadsplaneändring och därför icke borde komma till stånd annat än i samma ordning som sådan, d. v. s. efter det att både samtliga underordnade myndigheter och sakägarna yttrat sig i ärendet. Liknande betänkligheter ha uttalats av *byggnadsnämnden i Stockholm*, vilken ifrågasatt att 14 § skulle kompletteras med föreskrift om att tillstånd till nybyggnad, som förhindrade planens eller bestämmelsernas genomförande, icke borde meddelas utan att den myndighet, som antagit planen eller bestämmelserna, tillstyrkt bifall till dispensansökningen.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har anført:

Byggnadsförbud enligt 15 § skulle enligt förslaget alltjämt påkallas av stadens beslutande organ. Då ett byggnadsförbud är en åtgärd av mindre ingripande natur än en stadsplaneändring, synes konsekvensen bjuda, att då det gäller fråga om ändring av stadsplan även byggnadsnämnden tillerkännes rätt att påkalla byggnadsförbud enligt 15 § stadsplanelagen. Även om frågan avser ny stadsplan synes byggnadsnämnden böra äga sådan rätt. Eftersom byggnadsförbud enligt detta lagrum avser att möjliggöra hindrande av en bebyggelse, som skulle försvåra genomförandet av stadsplanen, ligger i sakens natur att frågor om sådant förbud kräva skyndsamt handläggning. Samma skäl som tala för ett införande av befogenhet för byggnadsnämnden att

antaga stadsplan kunna återopas för att tillerkänna nämnden rätt att påkalla byggnadsförbud.

Liknande mening har uttalats av *länsstyrelserna i Skaraborgs och Örebro län, länsarkitekterna i Värmlands samt Kopparbergs och Västmanlands län* ävensom *byggnadsnämnden i Örebro*.

Slutligen ha *överståthållarämbetet, länsstyrelsen och länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län, stadsfullmäktige m. fl. i Göteborg* samt *byggnadsnämnden i Örebro* föreslagit, att Konungens befallningshavande skulle erhålla rätt att i viss omfattning lämna dispens från nybyggnadsförbudet i 13 §, enär härigenom ett snabbare förfarande skulle vinnas.

Förslaget att giva Kungl. Maj:t befogenhet att bevilja dispens från byggnadsförbuden i 14 och 15 §§ torde vara praktiskt. Därigenom möjliggöres för Kungl. Maj:t att, då i samma ärende kräves undantag både från nyssnämnda förbud och från byggnadsförbudet i 13 §, i ett sammanhang avgöra ärendet utan att det, såsom för närvarande måste ske, behöver prövas jämväl av Konungens befallningshavande. Även i andra fall kan det stundom vara önskvärt, att Kungl. Maj:t äger möjlighet att medgiva undantag från förbuden enligt 14 eller 15 §. Någon fara, att Konungens befallningshavande och Kungl. Maj:t, vilka enligt förslaget skulle kunna var för sig medgiva dispens, skola oberoende av varandra fatta beslut i samma ärende, synes ej föreligga, enär Kungl. Maj:t icke torde underlåta att i ärendet inhämta yttrande av Konungens befallningshavande. Att inskränka Kungl. Maj:ts dispensbefogenhet enligt 14 § så som för närvarande gäller i fråga om Konungens befallningshavandes motsvarande dispensrätt, eller alltså till sådana fall då byggnaden i fråga icke försvårar planens eller bestämmelsernas genomförande, torde icke vara påkallat.

Beträffande 15 § har i vissa yttranden föreslagits, att framställning om förbud mot nybyggnad inom område, där fråga väckts om upprättande eller ändring av stadsplan, skulle kunna göras av byggnadsnämnden. I de fall, då sådant förbud kunde komma i fråga i samband med stadsplaneändring, som byggnadsnämnden äger antaga, kunde det ligga nära hands att låta byggnadsnämnden göra framställning om förbud. Vanligen medför emellertid en mindre stadsplaneändring ej något behov av byggnadsförbud enligt 15 §. Vidare må erinras, att byggnadsnämndens beslut att antaga stadsplaneändring utan vidare medför byggnadsförbud enligt 14 §. Att giva byggnadsnämnden rätt att påkalla byggnadsförbud enligt 15 § synes därför knappast erforderligt.

I några yttranden har föreslagits, att Konungens befallningshavande skulle äga att i viss omfattning dispensera från förbudet i 13 § mot nybyggnad i strid mot stadsplan. Såsom i det följande skall närmare angivas, synes i 118 § byggnadsstadgan böra införas föreskrift, som ger byggnadsnämnden eller Konungens befallningshavande rätt att under vissa förutsättningar medgiva mindre avvikelser från stadsplan. De angivna önskemålen torde härigenom bliva i viss mån tillgodosedda.

Departement-
chefen.

För att byggnadsförbud enligt 14 § skall föreligga är det givetvis ej nog, att principiellt beslut fattats om att stadsplan skall upprättas eller ändras. Ärendet måste ha framskridit så långt, att beslut blivit fattat om planens antagande eller om ändring därav på visst sätt.

17, 18 och 63 §§.

Enligt 17 § första och andra styckena är inom byggnadskvarter nybyggnad icke tillåten å mark, som ej blivit indelad till tomter, och får, därest fråga är väckt om ändring i tomtindelning, nybyggnad ej företagas å tomt som därav beröres innan frågan slutligen prövats. Tredje stycket i paragrafen innehåller, att utan hinder av vad sålunda stadgats Konungens befallningshavande må meddela tillstånd till nybyggnad, då synnerliga skäl därtill äro och nybyggnaden prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret.

Å mark som indelats till tomter får enligt första stycket i 18 § nybyggnad ej företagas i strid mot tomtindelningen. 18 § andra stycket innehåller, att nybyggnad icke är tillåten å tomt, som ej är rättsligen bestående.

17 och 18 §§ gälla stadsplanlagda områden. Har tomtindelning fastställts inom område för vilket byggnadsplan är gällande, får enligt 63 § andra stycket nybyggnad ej företagas i strid mot tomtindelningen.

Stadsplaneutredningen har framhållit, att den omständigheten, att Kungl. Maj:t icke kunde medgiva dispens enligt 17 §, föranledde olägenheter av samma slag som de vilka för motsvarande fall framhållits under 14 och 15 §§. Vidare vore det anmärkningsvärt, att byggnadsnämnd i 118 § byggnadsstadgan med stöd av 13 § stadsplanlagen tillagts befogenhet att beträffande provisoriska byggnader meddela dispens från stadsplan och stadsplanebestämmelser men att möjlighet för närvarande saknades att tillerkänna nämnden liknande rätt att dispensera från bestämmelserna i 17 §. Utredningen har fördenskull föreslagit, att den nuvarade dispensrätten för Konungens befallningshavande skulle — i överensstämmelse med motsvarande undantagsbestämmelse i 13 § — utbytas mot en allmän föreskrift om rätt för Konungen och enligt föreskrifter, som av Konungen meddelas i allmän författning, jämväl myndighet varom där förmäles att medgiva tillstånd till nybyggnad utan hinder av bestämmelserna i första och andra styckena, då särskilda skäl därtill äro och nybyggnaden ej medför hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret. I enlighet härmed har stadsplaneutredningen i 118 § 1 mom. byggnadsstadgan upptagit föreskrift, som ger byggnadsnämnden rätt att i fråga om tillfällig byggnad medgiva undantag från 17 § första och andra styckena stadsplanlagen. Vidare har utredningen i 118 § 3 mom. byggnadsstadgan infört bemyndigande för Konungens befallningshavande, i huvudsak motsvarande det nu i 17 § stadsplanlagen upptagna. Den dispensrätt som enligt utredningens förslag skulle tillkomma Kungl.

Maj:t är i viss mån vidsträcktare än den som Konungens befallningshavande för närvarande äger enligt 17 §. I stället för »synnerliga» skäl skulle nämligen fordras allenast, att »särskilda» skäl föreligga.

Vidkommande 18 och 63 §§ har stadsplaneutredningen framhållit, att fall kunde förekomma, då det måste anses rimligt att medgivande till nybyggnad lämnades, oaktat fordringarna i 18 § första och andra styckena eller 63 § andra stycket icke vore uppfyllda. En viss möjlighet till dispens från dessa bestämmelser syntes sålunda böra finnas. Dispensrätten borde emellertid tillämpas med den största försiktighet och borde ej tillkomma annan än Kungl. Maj:t. I enlighet härmed har utredningen föreslagit, att Kungl. Maj:t. skall, om synnerliga skäl därtill äro, för särskilt fall kunna medgiva undantag från berörda bestämmelser. Enligt uttalande i utredningens motiv borde sådant undantag ej medgivas om enskildas, t. ex. inteckningshavares, eller stadens intressen därigenom trädde för nära. Kunde exempelvis genom det byggnadsföretag, som dispensansökningen avsåge, uppkomma lösenkyldighet för staden, borde ansökningen ej bifallas utan att staden givit sitt samtycke därtill. Ej heller borde dispens beviljas, om icke sökanden vidtagit alla på honom ankommande åtgärder för att fortast möjligt åvägabrunga en rättsligen bestående tomtindelning i överensstämmelse med den, som genom dispensen sanktionerats.

De föreslagna ändringarna i 17, 18 och 63 §§ ha i allmänhet tillstyrkts i yttrandena, därvid framhållits, att den utvidgning av dispensrätten som förslagen innebure vore lämplig och av behovet påkallad men borde tillämpas med varsamhet. I några yttranden har framställts krav, att dispensmöjligheterna skulle ytterligare ökas något.

Förslaget om rätt för Kungl. Maj:t att medgiva undantag från förbudet i 18 § andra stycket att bygga å icke rättsligen bestående tomt har emellertid avstyrkts av *lantmäteristyrelsen*, som anfört att den möjlighet till dispens, som detta förslag öppnade, sannolikt komme att utnyttjas i betydande utsträckning. Såsom följd av lagändringen kunde befaras, att ungefärligen motsvarande antal ofullbordade tomtbildningar komme att kvarstå, ty sedan ägare av tomts huvuddel erhållit tillstånd att bygga, syntes han ha föga intresse av att tomtbildningen fullföljdes. Den föreslagna lagändringen skulle sålunda enligt styrelsens mening komma att ogynnsamt påverka förutsättningarna för genomförandet av en ordnad fastighetsbildning. Avstyrkande yttrande har vidare avgivits av *Sveriges fastighetsägareförbund*, som ifrågasatt om icke ifrågavarande dispenser lätt kunde komma i mycket allvarlig konflikt med det allmänna intresset av reda och ordning i fastighetsbildningsväsendet. Att möjliggöra förfaranden, som exempelvis finge den verkan att vissa inteckningshavare hade säkerhet i viss del av en byggnad under det att andra inteckningshavare hade säkerhet i någon annan del av samma byggnad, vore uppenbarligen icke förenligt med kraven på god ordning. Motsvarande resonemang gällde vad utredningen föreslagit i fråga om 63 §.

Svenska kommunaltekniska föreningen har påyrkat sådant tillägg till 17 och 18 §§, att staden, innan bebyggande skedde, skulle äga rätt att kräva säkerhet för gatumarkersättning och gatukostnadsbidrag. Därjämte har föreningen ansett, att såsom villkor för byggande på icke färdigbildad tomt borde stadgas att tomtindelning begärts. Liknande uttalanden ha gjorts jämväl av *svenska teknologföreningen*, *byggnadsnämnden i Norrköping*, *fastighetskontoret*, *fastighetsnämnden* och *stadsplanekontoret i Stockholm* samt *länsstyrelsen* och *överlantmätaren i Värmlands län*. För dispens enligt 18 § har teknologföreningen ansett böra ytterligare fordras, att sökanden lämnade förbindelse att vidtaga på honom ankommande åtgärder för förvärv av tomtedel samt ställde säkerhet för kostnaden härför.

Stadsfullmäktige och *drätselkammaren i Göteborg* ha uttalat, att stadens medgivande borde krävas till dispens enligt 18 §.

Slutligen ha *länsstyrelserna i Kalmar* och *Älvsborgs län* samt *länsarkitekterna i Stockholms* och *Värmlands län* påyrkat, att undantag enligt 63 § från förbud mot nybyggnad inom byggnadsplaneområde icke skulle meddelas av Kungl. Maj:t utan av Konungens befallningshavande, som ju hade att fastställa såväl tomtindelning som byggnadsplan. Förstnämnde länsarkitekt har ansett, att även dispensrätten enligt 18 § borde tillkomma Konungens befallningshavande.

Departements-
chefen.

Såsom stadsplaneutredningen framhållit torde det vara en brist, att Kungl. Maj:t för närvarande icke har möjlighet att medgiva undantag från det i 17 § stadgade förbudet mot nybyggnad å icke tomtindlad mark. Likaledes synes det otillfredsställande, att möjlighet överhuvud icke finnes att dispensera från förbuden i 18 och 63 §§ mot byggande i strid mot tomtindelning eller å tomt, som ej är rättsligen bestående. De framlagda förslagen till afhjälpan av dessa brister ha i allmänhet tillstyrkts i de avgivna yttrandena och torde i stort sett vara lämpliga.

I några yttranden har framhållits, att såsom villkor för dispens enligt 17 eller 18 § borde krävas att säkerhet ställts för stadens rätt att utbekomma gatumarkersättning och gatukostnadsbidrag. Emellertid medför Kungl. Maj:ts medgivande till nybyggnad enligt dessa paragrafer icke befrielse från skyldighet att hos byggnadsnämnden söka byggnadslov enligt 61 § byggnadsstadgan och därvid foga bevis att sökanden fullgjort honom åliggande skyldighet att utgiva bidrag till gatukostnad eller ställt säkerhet därför. Stadens rätt att erhålla säkerhet för dylikt bidrag torde sålunda vara bevarad. I andra yttranden ha förslag framställts om inskränkning av den föreslagna dispensbefogenheten genom uppställande av vissa särskilda villkor. Det torde emellertid kunna förutsättas, att Kungl. Maj:t, även om sådana inskränkande föreskrifter ej meddelas, icke kommer att medgiva dispens om stadens eller enskildas intressen därigenom trädas för nära samt även i övrigt kommer att begagna sin dispensrätt med nödig försiktighet. De ifrågasatta inskränkningarna torde därför ej vara behöfliga.

Enligt stadsplaneutredningens förslag skulle undantag från förbud mot

nybyggnad i strid mot tomtindelning inom byggnadsplaneområde medgivnas av Kungl. Maj:t. Såsom i vissa yttranden framhållits torde emellertid prövningen av dessa dispensärenden kunna anförtros åt Konungens befallningshavande, som inom områden av ifrågavarande slag har ett avgörande inflytande på planläggning och tomtindelning. Enär tomtindelning inom byggnadsplaneområden endast förekommer i begränsad omfattning, torde för övrigt dylika dispensärenden bliva sällsynta.

75 §.

Konungens befallningshavandes beslut om tomtindelning meddelas för närvarande efter anslag och överklagas genom besvär inom en månad efter dagen för beslutet. Konungens befallningshavandes beslut angående stadsplan, stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser överklagas genom besvär inom viss tid efter det att klaganden erhöll kännedom om beslutet. Sådan kännedom anses klaganden få genom beslutets kungörande i kyrka.

Stadsplaneutredningen har föreslagit, att även sistnämnda beslut skola meddelas efter anslag och överklagas inom viss tid efter meddelandet. Som skäl härför har utredningen anfört, att det vore av vikt, att en bestämd utgångspunkt erhöles för besvärstidens beräkning och att fastställelsebeslutens ikraftträdande icke fördröjdes mer än som vore nödvändigt. I sistnämnda hänseende vore att märka, att Konungens befallningshavandes fastställelsebeslut i stadsplane-, stomplane- och byggnadsplaneärenden liksom beträffande utomplansbestämmelser regelmässigt föreginges av ett utställningsförfarande, därvid tillfälle bereddes sakägarna att granska uppgjorda förslag och framföra eventuella erinringar. Man syntes få förutsetta att sakägare, som sålunda erhöles kännedom om föreliggande förslag, därest han vore intresserad av dettas vidare öde, hölle sig underrättad om ärendets behandling och utgång hos Konungens befallningshavande på samma sätt som han nu syntes få göra då fråga vore om beslut rörande tomtindelning.

I fråga om det närmare förfarandet vid överklagandet av beslut, som Konungens befallningshavande efter anslag skulle meddela i förevarande ärenden, har utredningen vidare föreslagit, att besvären skola, ställda till Kungl. Maj:t, ingivas eller med posten insändas till Konungens befallningshavande. Finnes besvärstalan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av Konungens befallningshavande avvisas. I annat fall åligger det Konungens befallningshavande att till Kungl. Maj:t insända samtliga till ärendet hörande handlingar jämte eget utlåtande.

Slutligen har stadsplaneutredningen framställt förslag om viss inskränkning i sakägarnas besvär rätt. För närvarande gäller att klagan över Konungens befallningshavandes beslut, varigenom fastställts av byggnadsnämnd antaget förslag till ny eller förändrad tomtindelning, ej må föras av byggnadsnämnden eller av sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. För att Konungens befallningshavandes beslut i tomtindelningens ärende omedelbart skall vinna laga kraft fordras alltså nu, att förslaget till tomtindelning skrift-

ligen godkänts av samtliga sakägare. Utredningen har framhållit, att det kunde möta svårigheter att förvärva dylikt skriftligt godkännande av alla berörda intressenter, även om vederbörande ej hade någon egentlig anledning till erinran mot det upprättade förslaget. Fordran på formligt skriftligt godkännande syntes onödig. Sakägarnas intresse av att få fullfölja talan mot ett beslut, som gått dem emot, syntes kunna tillgodoses på ett mindre omständligt sätt. Det vore rimligt att den, som icke senast hos Konungens befallningshavande framställt erinringar, icke därefter skulle ha rätt att göra sådana gällande. Utredningen har därför föreslagit, att den nuvarande fullföljdsbestämmelsen skulle utbytas mot ett stadgande av innehåll, att besvär över Konungens befallningshavandes beslut, varigenom ett av byggnadsnämnden antaget förslag till tomtindelning till alla delar fastställts, finge föras allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall. Yrkande som nu nämnts kunde göras antingen skriftligen eller muntligen. Framfördes yrkandet skriftligen, komme det att bifogas handlingarna i ärendet. Ett muntligen framfört yrkande, exempelvis vid förhandlingar inför byggnadsnämnden, borde protokollföras och på detta sätt bringas till den högre instansens kännedom. Samma skäl, som motiverade det föreslagna fullföljdsförbudet beträffande Konungens befallningshavandes beslut att fastställa av byggnadsnämnd antaget förslag till tomtindelning, borde enligt utredningens mening föranleda, att motsvarande förbudsbestämmelser infördes i fråga om Konungens befallningshavandes beslut i stadsplane- och stomplaneärenden ävensom i ärenden rörande utomplansbestämmelser i stad. I övergångsbestämmelserna borde stadgas, att de nya fullföljdsbestämmelserna icke skulle gälla beträffande beslut, som meddelats före lagändringens ikraftträdande.

Stadsplaneutredningens förslag har i allmänhet tillstyrkts i de avgivna yttrandena. *Svenska teknologföreningen* har anfört, att de föreslagna ändringarna länge eftersträfvats av de praktiska yrkesutövarna på stadsplanerandets område för undanröjande av en ofta förekommande och menligt inverkan till tidsutdräkt för planerade byggnadsföretag. Då besvärsträttens inskränkning på sätt som föreslagits näppeligen ens i sällsynta, teoretiskt möjliga undantagsfall kunde åsamka sakägarna rättsförlust men däremot dess bibehållande vållade mången företagare skada, har föreningen tillstyrkt förändringen. Även i andra yttranden ha de framlagda förslagen hälsats med tillfredsställelse.

Stadsfullmäktige i Stockholm ha dock ansett, att förslaget medförde endast obetydlig förenkling av ärendenas behandling men däremot i vissa fall kunde medföra en kännbar begränsning av den enskilde markägarens möjligheter att göra sin rätt gällande. Även *Sveriges fastighetsägareförbund* har avstyrkt förslaget och därvid yttrat:

Konsekvensen av förslaget är, att man från möjligheten att föra talan mot fastställelsebeslutet avskär den markägare, som icke känt till, att ett stadsplaneförslag varit utställt för granskning — något som t. ex. kan ha berott på att byggnadsnämndens kallelsebrev icke nått honom — eller som oförsik-

tigt förlitat sig på att stadens myndigheter mera noggrant än som skett iakttagit sin skyldighet att taga tillbörlig hänsyn till markägarnas berättigade intressen och därför icke framställt några erinringar, än mindre några yrkanden. Detta är ett alltför allvarligt åsidosättande av medborgarens lojala krav på rättsskydd.

En längre gående inskränkning i besvärsrätten än utredningens förslag innehåller har påyrkats av *byggnadsnämnden i Karlskoga*, som ansett det föreslagna besvärsförbudet böra gälla även om Konungens befallningshavande vid prövning av förslag till stadsplan undantagit visst område från fastställelse och sålunda ej fastställt förslaget till alla delar. Vidare har *länsstyrelsen i Stockholms län* föreslagit, att även Konungens befallningshavandes beslut om fastställelse av byggnadsplan omedelbart skulle vinna laga kraft, om sakägarna skriftligen godkänt planförslaget. Av *byggnadsnämnden i Borås* har framhållits, att det för besvärsrätt föreslagna villkoret, att i ärendet framställts yrkande som helt eller delvis lämnats utan bifall, medförde att alla inför stadsarkitekt eller stadsingenjör resonemangsvis framförda, mer eller mindre vagt formulerade invändningar måste protokollföras av dessa tjänstemän eller av byggnadsnämndens i varje fall särskilt tillkallade sekreterare. Ett sådant förfaringsätt skulle vara svårt att genomföra i praktiken. På grund härav har byggnadsnämnden yrkat, att klagorätt skulle tillkomma allenast sakägare, som i ärendet skriftligen eller muntligen inför nämnden framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall. Samma mening har uttalats av *länsstyrelsen i Älvsborgs län* och *byggnadsnämnden i Trollhättan*. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* åter har hemställt, att för skapande av största möjliga klarhet angående vem som hade klagorätt uttryckliga bestämmelser skulle meddelas om protokollföring hos byggnadsnämnden av muntligen framställda yrkanden och protokollets fogande till handlingarna i ärendet. Slutligen har *länsstyrelsen i Kalmar län* ansett önskvärt, att byggnadsnämnds befogenhet att överklaga Konungens befallningshavandes beslut, varigenom av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnd antaget stadsplaneförslag icke till alla delar fastställts, närmare klarlades.

Mot stadsplaneutredningens förslag att i fråga om överklagande av Konungens befallningshavandes beslut jämställa ärenden rörande stadsplan, stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser med ärenden rörande tomtindelning torde icke vara något att erinra. Att Konungens befallningshavandes beslut i dessa ärenden i samtliga fall kommer att meddelas efter anslag synes vara till fördel utan att sakägarnas intresse därigenom trädes för när. De föreslagna närmare reglerna för besvär förfarandet synas även lämpliga. I lagen torde emellertid böra införas föreskrift om att handlingarna i ärendet skola av Konungens befallningshavande insändas till Kungl. Maj:t utan dröjsmål.

Förslaget att Konungens befallningshavandes beslut om tomtindelning eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser i vissa fall icke

Departementschefen.

skall få överklagas är ägnat att medföra ej oväsentlig tidsvinst vid dessa ärendens behandling. Av särskild betydelse synes vara, att möjlighet däri-genom skulle beredas Konungens befallningshavande att i brådskande fall på en gång fastställa stadsplaneändring och därav beroende tomtindelning.

Enligt förslaget skola sakägarna städe ha rätt att besvära sig, därest ett av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnden antaget förslag om ändring av stadsplan, stomplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning icke fastställt eller någon del av förslaget undantagits från fastställelse. Att klagorätt även tillkommer byggnadsnämnden, om dess beslut att antaga tomtindelning eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser icke av Konungens befallningshavande oförändrat fastställs, följer av allmänna kommunalrättsliga principer. Drätselkammaren torde därjämte böra äga att å stadens vägnar överklaga Konungens befallningshavandes beslut på samma sätt som annan sakägare. Bestämmelse härom bör som förut nämnts införas i 123 § byggnadsstadgan.

För att sakägare skall anses ha framställt yrkande »i ärendet» och på den grund äga besvär rätt enligt förslaget fordras, såsom utredningen påpekat, givetvis ej, att yrkandet gjorts efter det att beslut meddelats om förslagets antagande och fastställelsefrågan sålunda blivit anhängig hos Konungens befallningshavande. Yrkandet kan ha skett under ärendets handläggning dess-förinnan, således även vid den förberedande behandlingen innan förslag ännu uppgjorts. Yrkandet kan vidare ha framställts antingen skriftligen eller muntligen. Ett skriftligen framfört yrkande bifogas akten och kommer på detta sätt till Konungens befallningshavandes kännedom. Framställes yrkandet muntligen, skall det givetvis upptecknas på lämpligt sätt av den myndighet eller tjänsteman, som upptager yrkandet. Enklast torde detta ske genom att med myndighetens hjälp en anmärkningsskrift uppsattes, som bekräftas med sakägarens namnunderskrift. I andra fall kan det vara lämpligt att yrkandet intages i myndighetens protokoll.

I ett yttrande har föreslagits, att även Konungens befallningshavandes beslut om fastställelse av byggnadsplan omedelbart skulle vinna laga kraft, om sakägarna skriftligen godkänt planförslaget. Då en allmän översyn av byggnadsplaneinstitutet torde vara förestående, synes detta förslag dock icke böra genomföras för närvarande.

Ändringarna i stadsplanelagen torde böra träda i kraft den 1 januari 1944. Mot de av utredningen föreslagna övergångsbestämmelserna har jag icke funnit anledning till erinran.

Förslaget om ändringar i byggnadsstadgan.

12 §.

Stadsplaneutredningen har föreslagit, att byggnadsnämnden i stad eller stadsliknande samhälle skall äga uppdraga åt stadsarkitekt eller hos nämnden anställd annan tjänsteman, som Konungens befallningshavande på

framställning av nämnden godkänner, att å nämndens vägnar besluta bifall till ansökningar i ärenden av ringa vikt eller av uteslutande teknisk art. Även åt ledamot av byggnadsnämnden skall sådant uppdrag kunna lämnas, därvid dock ärendet skall beredas av stadsarkitekt eller annan tjänsteman hos nämnden. Med den begränsning av beslutanderätten till ärenden av ringa vikt eller uteslutande teknisk art som föreslagits syntes det, enligt vad utredningen framhållit, naturligt att den som tilldelats sådan rätt i tveksamt fall hänsköte ärendet till byggnadsnämndens avgörande. Detsamma gällde, därest i något fall sökanden särskilt begärde, att ärendet skulle prövas av nämnden som sådan.

Flertalet av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna har tillstyrkt stadsplaneutredningens förslag i denna del. I många yttranden har anförts, att förslaget vore synnerligen praktiskt och av stor betydelse. Vissa byggnadsnämnder ha upplyst, att det föreslagna systemet på sina håll redan tillämpats i viss utsträckning och därvid visat sig fördelaktigt. *Länsarkitekten i Hallands län* har med instämmande av *länsstyrelsen i länet* påyrkat, att den föreslagna ordningen skulle gälla ej blott för städer och stadliksnande samhällen utan även på den egentliga landsbygden och att alltså 98 § byggnadsstadgan skulle kompletteras på i huvudsak samma sätt som föreslagits beträffande 12 §.

Viss tveksamhet angående lämpligheten av förslaget har dock uttalats av *länsstyrelsen i Skaraborgs län*, som befarat att genom detsamma lekmanaintresset i byggnadsnämnden skulle försvagas för att så småningom måhända helt försvinna. Vidare har *länsstyrelsen i Malmöhus län* framhållit, att en bestämd avgränsning mellan bagatellärenden och tekniska ärenden, å ena, samt övriga ärenden, å andra sidan, knappast vore möjlig. *Länsstyrelsen* har för sin del ifrågasatt, att i stället för det föreslagna stadgandet borde upptagas en bestämmelse av innebörd, att Kungl. Maj:t ägde på framställning av byggnadsnämnd medgiva nämnden rätt att i den utsträckning, som Kungl. Maj:t bestämde, överlämna beslutanderätten i vissa grupper av ärenden till ledamot av eller tjänsteman hos nämnden. *Sveriges fastighetsägareförbund* har ansett, att förslaget icke överensstämde med grunderna för byggnadsnämndens ansvar och befogenheter, och har därför avstyrkt detsamma.

Byggnadsstyrelsen har funnit förslaget ändamålsenligt i de fall, då byggnadsnämnden till sitt förfogande har stadsarkitekt, men ifrågasatt lämpligheten av att överlämna beslutanderätten till annan i kompetens ej fullt jämställd tjänsteman. Även *länsstyrelsen i Västmanlands län* har anmärkt mot förslaget att beslutanderätt skulle kunna tillkomma annan tjänsteman än stadsarkitekt. Visserligen skulle den person, till vilken beslutanderätten skulle få överlämnas, vara godkänd av Konungens befallningshavande, men det syntes bliva vanskligt att avgöra de rent tekniska kvalifikationer, som borde finnas hos vederbörande. Liknande mening har uttalats av *byggnadsnämnderna i Gävle* och *Tierp*, under det att *byggnadsnämnden i Kristianstad*

föreslagit att även sakkunnigt biträde, som ej vore stadsarkitekt, skulle generellt och sålunda utan att hans lämplighet särskilt prövades kunna medgivas beslutanderätt i fall som angåves i paragrafen.

I fråga om förslaget, att byggnadsnämndens beslutanderätt skulle kunna delegeras till ledamot av nämnden, har tveksamhet uttalats av *svenska kommunaltekniska föreningen, svenska teknologföreningen, föreningen Sveriges stadsarkitekter, stadsplanekontoret i Stockholm* och *länsarkitekten i Jämtlands län*. Härvid har framhållits, att beslut i tekniska ärenden kunde, om de avgjordes av icke fackman, vålla betänkliga vådor av estetisk och konstruktiv natur samt att förslaget i denna del därjämte syntes ägnat att försämra stadsarkitektens ställning. Vidare har i ett flertal yttranden anförts, att om ledamoten och föredragande tjänstemannen vore av delade meningar, ärendet borde avgöras av byggnadsnämnden.

Slutligen har *byggnadsnämnden i Stockholm* framhållit, att protokollföringen av ifrågavarande beslut borde ske på enklast möjliga sätt, lämpligen endast i form av en förteckning över behandlade ärenden, vilken sedermera ingåves till byggnadsnämnden och bifogades dess protokoll vid nämndens nästföljande sammanträde.

Departements-
chefen.

Utredningens förslag att bereda möjlighet att i viss utsträckning överflytta byggnadsnämndens beslutanderätt på stadsarkitekt eller annan person torde, såsom i yttrandena i allmänhet vitsordas, vara till fördel för allmänheten. Enligt förslaget skall byggnadsnämnden äga att själv giva sådant uppdrag att meddela beslut å nämndens vägnar. Frågan torde emellertid vara av den vikt, att den bör prövas av Konungens befallningshavande. Såsom förutsättning för att Konungens befallningshavande skall meddela beslut som här avses bör gälla, att byggnadsnämnden gjort framställning därom. Skulle en minoritet inom nämnden ha motsatt sig åtgärden, har Konungens befallningshavande givetvis att taga hänsyn till de skäl som minoriteten kan ha anført mot åtgärden. Såsom utredningen föreslagit, bör befogenheten att meddela beslut i byggnadsnämndens ställe allenast gälla beslut om bifall till ansökningar i ärenden av ringa vikt eller uteslutande teknisk art. Konungens befallningshavande torde böra äga att återkalla meddelat förordnande, om Konungens befallningshavande finner anledning därtill.

I några yttranden har framställts erinran mot förslaget att ej endast stadsarkitekt utan även annan hos byggnadsnämnden anställd tjänsteman skulle få möjlighet att utöva nämndens befogenhet. Då frågan, huruvida byggnadsnämndens befogenhet må överlåtas, skall prövas av Konungens befallningshavande, torde man emellertid kunna utgå ifrån att sådant uppdrag lämnas endast åt tjänsteman med tillräckliga kvalifikationer och blott i fall, då ett verkligt behov av att kunna överlåta beslutanderätten föreligger. Med hänsyn härtill lär förslaget kunna godtagas i förevarande del.

Enligt stadsplaneutredningens förslag skulle även åt ledamot av byggnadsnämnden kunna uppdragas att i viss utsträckning utöva dess befogenhet. Härmed må jämföras, att det för närvarande står hälsövardsnämnden öppet

att överlåta viss beslutanderätt åt någon sin ledamot. De ärenden som skulle få prövas av byggnadsnämndsledamot fordra emellertid i helt annan utsträckning speciell sakkunskap. Att giva ledamot av byggnadsnämnden beslutanderätt å nämndens vägnar kan därför, såsom i flera yttranden jämväl framhållits, möta betänkligheter. Då vidare, om förslaget genomfördes, ledamotens befogenhet måste förutsätta att beredning verkställt av byggnadsnämndens sakkunnige rådgivare samt i händelse av oenighet mellan ledamoten och rådgivaren ärendet torde böra hänskjutas till nämnden, synes vinsten av den ifrågasatta anordningen bliva ringa. Den torde därför icke böra genomföras.

Protokollföringen av beslut som meddelas av tjänsteman å nämndens vägnar bör, såsom byggnadsnämnden i Stockholm framhållit, ske på enklast möjliga sätt. Ofta torde det vara tillräckligt, att endast en förteckning uppgöres över de ärenden som behandlats, vilken förteckning sedermera ingives till byggnadsnämnden och bifogas dess protokoll vid nämndens nästföljande sammanträde.

Vad i yttrandena i övrigt anförts synes ej böra föranleda ändring i utredningens förslag.

19 och 125 §§.

I 19 § 1 mom. första stycket har stadsplaneutredningen till en början infört anvisning om att utredning angående de markägare, vilkas rätt kan komma att beröras av förslag till stadsplan, bör verkställas samtidigt med förslaget uppgörande. Då det vidare uppenbarligen vore av betydelse att markägarnas önskemål bleve kända så tidigt som möjligt, har utredningen ansett böra föreskrivas, att vid upprättande av förslag till stadsplan tillfälle bör i den mån så prövas lämpligt beredas markägarna att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. I vilken utsträckning markägarna sålunda borde i förväg underrättas, finge enligt utredningens mening bliva beroende på omständigheterna. Såsom riktlinje borde gälla, att underrättelse lämnades åt markägare som berördes av förslaget, i den mån det kunde förväntas att stadsplanarbetet därigenom främjades. Att byggnadsnämnden på ett tidigt stadium borde söka kontakt med vederbörande andra stadsmyndigheter, särskilt drätselkammaren, syntes så självklart att någon direkt föreskrift härom icke syntes behöfelig. Däremot vore det lämpligt att uttryckligen med markägarna i förevarande hänseende jämställa dels kommun eller municipalsamhälle, som gränsade till det av stadsplanen berörda området, dels ock vägstyrelsen i angränsande vägdistrikt.

Enligt de nuvarande bestämmelserna i 19 § är granskningstiden för utställt stadsplaneförslag minst en månad. Utredningen har i 1 mom. andra stycket föreslagit en förkortning av minimitiden till fjorton dagar. I anslutning härtill har den tid, inom vilken kallelsebrev till markägarna senast skola avsändas, förkortats från nuvarande minst tre veckor före granskningstidens utgång till minst fjorton dagar. Bestämmelse härom har upplagits i 1 mom. tredje stycket. I detta stycke har tillika stadgats att kallelse

skall tillställas, ej endast såsom för närvarande är fallet stad eller stadsliknande samhälle på landet, som gränsar intill ett i stadsplaneförslaget ingående område, utan varje angränsande kommun och municipalsamhälle ävensom vägstyrelsen i angränsande vägdistrikt. Likaså har stadgats skyldighet att på enahanda sätt underrätta drätselkammaren. Till sakägare som skriftligen godkänt förslaget skall kallelse dock ej sändas. För den händelse förslaget rör mark, som är samfärd för flera fastigheter med skilda ägare, har utredningen i samma stycke föreslagit ett förenklat kallelse sätt.

I 1 mom. fjärde stycket ha upptagits föreskrifter, motsvarande de nu gällande om åliggande för byggnadsnämnden att i visst fall tillstålla kronan och enskilt trafikföretag kopia och avskrift av stadsplaneförslag i erforderliga delar med skyldighet för kronan och trafikföretaget att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget. Utredningen har föreslagit dels att sådant underrättelseförfarande som nu nämnts skall vara obehöfligt, om skriftligt godkännande av stadsplaneförslaget redan lämnats, dels ock att handlingarna skola tillställas vederbörande minst fjorton dagar före granskningstidens utgång.

I femte stycket av 1 mom. har föreslagits den ändringen att underrättelse till markägarna om verkställd ändring i utställt stadsplaneförslag skall avlåtas även om ändringen ägt rum på byggnadsnämndens eget initiativ och således ej blott, såsom förutsattes enligt stadgandets nuvarande lydelse, då den föranletts av inkomna anmärkningar eller yttranden. Att markägarna sålunda alltid böra underrättas om vidtagna ändringar i ett en gång uppgjort och utställt stadsplaneförslag, har utredningen ansett utan vidare klart. Stadgandet härutinnan bleve emellertid särskilt viktigt dels med hänsyn till den betydelse framställda erinringar enligt det föreslagna tredje stycket i 75 § stadsplanlagen finge för rätten att överklaga Konungens befallningshavandes fastställelsebeslut och dels på grund av att enligt förslaget till 123 § byggnadsstadgan vederbörande ortsmyndighets beslut om stadsplan ej finge överklagas. Sistberörda förhållande gjorde det uppenbarligen mera angeläget än vad eljest skulle vara fallet, att sakägarna sattes i tillfälle att redan under ärendets behandling hos ortsmyndigheterna framföra sina synpunkter. Att jämte markägarna även drätselkammare och vägstyrelse i de fall där så erfordrades borde underrättas om vidtagen ändring i utställt stadsplaneförslag, har utredningen ansett tydligt. Uttrycklig föreskrift därom har ej ansetts behöva upptagas.

För att påskynda stadsplaneärendenas behandling hos byggnadsnämnden har utredningen i 2 mom. första stycket intagit föreskrift, att stadsplaneärende bör av nämnden avgöras eller överlämnas till stadsfullmäktige sist en månad efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar eller yttranden över stadsplaneförslaget senast skolat vara till nämnden inkomna. Slutligen har enligt stadsplaneutredningens förslag såsom andra stycke i 2 mom. upptagits stadgande, att stadsfullmäktige ej må vidtaga ändring i ett av byggnadsnämnden överlämnat stadsplaneförslag med mindre kända

och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, beretts tillfälle att taga del därav i den ordning som i 1 mom. femte stycket föreskrivits beträffande underrättelse om ändring i ett på byggnadsnämndens prövning beroende ärende.

I detta sammanhang äro därjämte att märka av utredningen i 83 a § föreslagna bestämmelser, vilka äro avsedda att tillämpas endast i stadsliknande samhällen. I sådant samhälle bör enligt förslaget vederbörande vägstyrelse beredas tillfälle att muntligen eller skriftligen yttra sig, då stadsplaneförslag skall uppgöras. Vidare har föreslagits, att om stadsplaneförslaget berör allmän väg eller mark, som avses skola utläggas till sådan väg, och vägstyrelsen ej skriftligen godkänt detsamma, byggnadsnämnden skall, sedan förslaget uppgjorts, till vägstyrelsen överlämna kopia och avskrift i erforderliga delar av förslaget med skyldighet för vägstyrelsen att inom viss tid, minst en månad efter handlingarnas delfående, avgiva yttrande däröver.

Stadsplaneutredningens förslag i förevarande delar har fränsett några anmärkningar mot vissa detaljer tillstyrkts i yttrandena.

I fråga om 19 § 1 mom. första stycket har bl. a. *Sveriges fastighetsägareförbund* uttalat tillfredsställelse med att markägarna i den mån så prövas lämpligt skola beredas tillfälle yttra sig redan innan ett stadsplaneförslag utställles för granskning. En skärpning av den föreslagna underrättelseplikten har påyrkats av *byggnadsnämnden i Stockholm*, som ansett att markägarna alltid borde underrättas på ett tidigt stadium, därest detta utan svårighet kunde ske. *Överlantmätaren i Örebro län* har föreslagit, att sådan underrättelse borde meddelas markägarna även vid upprättande av byggnadsplan. Å andra sidan har *byggnadsstyrelsen* framhållit, att det redan för närvarande vore praxis att markägarna bereddles tillfälle att yttra sig innan stadsplaneförslag uppgjordes. Att utfärda en särskild föreskrift härom, som byggnadsnämnden skulle kunna känna sig bunden av, kunde enligt styrelsens mening knappast befordra önskemålet om en snabb handläggning av dylika ärenden. Erfarenheten hade nämligen visat, att sådana förhandshänvändelser i allmänhet bleve mindre givande innan åtminstone ett preliminärt förslag uppgjorts. Det låge även i sakens natur, att berättigade anmärkningar mot förslaget från markägarnas sida i allmänhet beaktades. Styrelsen har därför icke funnit den föreslagna föreskriften behöfelig. Liknande mening har uttalats av *fastighetskontoret i Stockholm* samt *länsarkitekten i Kopparbergs och Västmanlands län*.

Den i tredje stycket i 1 mom. föreslagna minskningen av den tid, då kallelsebreven till markägarna senast skola utsändas, från minst tre veckor före granskningstidens utgång till minst fjorton dagar ha *Sveriges fastighetsägareförbund* och *stadsfullmäktige i Stockholm* funnit onödig och olämplig. Fastighetsägareförbundet har därjämte ifrågasatt, att kallelsebreven till markägarna skulle avsändas under rekommendation.

Svenska teknologföreningen har biträtt förslaget om granskningstidens minskning men ansett bestämmelserna i övrigt angående utställningsförfaran-

det böra bibehållas oförändrade i avbidan på en mera genomgripande revision av stadsplanelagstiftningen. *Länsarkitekten i Jämtlands län* har ifrågasatt, att enbart annonsering i ortspressen skulle vara tillräcklig för markägarnas underrättande eller att åtminstone underrättandet med brev av de markägare, vilkas fastigheter icke inginge i stadsplaneförslagets område utan endast gränsade därtill, skulle kunna slopas.

Av *byggnadsnämnden i Stockholm* har föreslagits minskning av den i 1 mom. fjärde stycket föreslagna tid, inom vilken kronan eller enskilt trafikföretag har att avgiva yttrande över stadsplaneförslag, från en månad till fjorton dagar. Även *byggnadsnämnden i Kristianstad* har ansett, att den nämnda tiden borde minskas. *Länsarkitekten i Jämtlands län* har ifrågasatt, att kronan och trafikföretag skulle berövas sin nuvarande särställning och i stort sett jämföras med övriga markägare.

Den i första stycket av 2 mom. föreslagna tidsfristen av en månad för meddelande och expediering av byggnadsnämndens beslut i stadsplaneärenden har *svenska kommunaltekniska föreningen* ansett för kort, då det gällde större ärenden. Samma mening har uttalats av *svenska teknologföreningen*, som tillika framhållit att en tid av en månad kunde vara mer än tillräcklig för mindre ärenden. Enligt de båda föreningarnas mening borde bestämmelsen avfattas så, att skälig hänsyn toges till olika slag av ärenden. Att tidsfristen i fråga vore för kort, har därjämte framhållits av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, *länsarkitekten i Kopparbergs och Västmanlands län*, *stadsplanekontoret i Stockholm* samt *byggnadsnämnderna i Kalmar, Örebro, Karlskoga och Falun*. Slutligen ha *byggnadsnämnderna i Örebro och Karlskoga* mot det i andra stycket av 19 § 2 mom. upptagna stadgandet, att stadsfullmäktige ej utan sakägarnas hörande finge vidtaga ändring i ett av byggnadsnämnden överlämnat stadsplaneförslag, anmärkt, att stadsfullmäktige över huvud icke borde vidtaga ändring i byggnadsnämndens förslag utan nämndens hörande och att stadgandet därför borde utgå.

Departement-
chefen.

De av utredningen föreslagna ändringarna i 19 § ha i allmänhet tillstyrkts i yttrandena och synas i stort sett vara lämpliga. Sålunda torde det vara önskvärt, att markägarna redan innan ett stadsplaneförslag föreligger i utarbetat skick få tillfälle att yttra sig i ärendet. Betydelsen härav framgår bl. a. därav att erforderlig ändring av ett stadsplaneförslag uppenbarligen verkställas lättare och med mindre omgång ju tidigare ändringen kan ske. Den i vissa yttranden framställda meningen, att det skulle vara onödigt att meddela uttryckliga föreskrifter om dylikt underrättelseförfarande, finner jag icke grundad. Det må emellertid framhållas, att personlig underrättelse till alla sakägarna redan innan stadsplaneförslaget uppgjorts ej alltid torde behöva givas. Särskilt i stadsplaneärenden av stor omfattning torde underrättelse lämpligen böra ske på enklare sätt, t. ex. genom annonsering i ortspressen. Vidare bör erinras, att markägarna skola erhålla tillfälle att yttra sig redan i samband med förslags uppgörande endast i den mån det prövas lämpligt.

Den föreslagna minskningen av granskningstiden till minst fjorton dagar torde likaledes utan olägenhet kunna genomföras. Givetvis bör granskningstiden anpassas efter omständigheterna så att den ej, när fråga är om större eller viktigare förslag, av byggnadsnämnden sättes för kort. Byggnadsstyrelsen bör med uppmärksamhet följa byggnadsnämndernas praxis i förevarande hänseende och i den mån så erfordras meddela anvisningar om granskningstidens längd. Föreskrivna kallelseåtgärder böra verkställas före granskningstidens början.

Finnes inom stadsplaneområdet mark som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag, böra dessa sakägare liksom för närvarande erhålla kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar. Såsom i det följande närmare angives bör även vederbörande vägmyndighet i vissa fall åtnjuta samma förmån. Någon förkortning av tiden för avgivande av yttrande synes ej böra ske såvitt angår kronan och enskilt trafikföretag.

Vidtages ändring i ett stadsplaneförslag sedan det blivit utställt, torde såsom utredningen föreslagit kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, böra underrättas därom samt få tillfälle att taga del av ändringen. Liksom för närvarande bör sådan underrättelse ske på samma sätt som då markägarna underrättas om förslagets utställande, d. v. s. genom särskilda kallelsebrev som bevisligen skola avsändas med posten eller tillställas vederbörande på annat sätt. Däremot bör byggnadsnämnden, då det gäller underrättelse om ändring i utställt stadsplaneförslag, icke vara pliktig att iakttaga den i fråga om förslagets utställande stadgade tidsfristen, utan nämnden har endast att tillse att underrättelse lämnas så tidigt att markägare som så önska hinna taga del av ändringen före ärendets avgörande.

Beträffande den av utredningen föreslagna bestämmelsen, enligt vilken byggnadsnämnden bör skilja sig från stadsplaneärende sist en månad efter granskningstidens utgång har i yttrandena anförts, att tiden vore i vissa fall för kort och i andra fall för lång. Bestämmelsen torde med anledning därav böra jämkas så, att avvikelser kan ske av särskild anledning. Den ändring av 3 § stadsplanelagen i stadsplaneutredningens förslag som jag förut förordat påkallar jämväl en ändring av nu ifrågavarande bestämmelse.

Enligt 19 § 2 mom. andra stycket i stadsplaneutredningens förslag skulle stadsfullmäktige ej få vidtaga ändring i ett av byggnadsnämnden överlämnat stadsplaneförslag med mindre kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt berördes av ändringen, beretts tillfälle att taga del därav. För närvarande torde tillgå så, att om stadsplaneförslag som varit föremål för vederbörlig granskning ej kan oförändrat antagas, förslaget återremitteras till nämnden. Detta synes lämpligt. De i vissa yttranden uttalade farhågorna att den föreslagna bestämmelsen skulle medföra ändring i denna praxis finner jag icke grundad.

Vad i yttrandena i övrigt anförts torde ej heller böra föranleda ändring i utredningens förslag.

Särskild uppmärksamhet påkallar i detta sammanhang frågan, hur vägin-
tresset skall beredas erforderligt inflytande vid uppgörande av stadsplane-
förslag. För närvarande upprätthålles sambandet mellan stadsplane- och
vägväsendet huvudsakligen på det sättet att Konungens befallningshavande,
som har stort inflytande på vägfrågornas behandling, även har att taga be-
fattning med stadsplaneärenden. Vidare brukar Kungl. Maj:t, då stadsplane-
ärende är av större betydelse för vägväsendet, inhämta yttrande av väg- och
vattenbyggnadsstyrelsen. Det torde vara önskvärt, att någon representant för
vägväsendet får göra sig hörd tidigare än nu sker.

Stadsplaneutredningen har föreslagit vissa bestämmelser i sådant syfte.
I 19 § byggnadsstadgan har utredningen sålunda infört föreskrifter om un-
derrättelse till vägstyrelsen i angränsande vägdistrikt angående förslag till
stadsplan. Därjämte har utredningen föreslagit att i en särskild paragraf,
betecknad 83 a § och avsedd att tillämpas endast i stadsliknande samhällen,
skulle intagas vissa bestämmelser om hörande jämväl av vägstyrelsen i det
vägdistrikt, till vilket samhället hör.

Utredningens förslag torde innebära ett steg i rätt riktning. Vissa jäm-
ningar föranledas emellertid av det förestående förstatligandet av den all-
männa väghållningen på landet. Principbeslut om sådant förstatligande har
fattats av 1942 års riksdag, och årets riksdag torde komma att få taga ställ-
ning till ett närmare utformat förslag i ämnet. Genom vägväsendets förstat-
ligande torde de nuvarande vägdistriktet komma att från och med den 1
januari 1944 befrias från sin väghållningsskyldighet, vilken i stället skall
övertagas av den statliga vägorganisationen. Vägväsendets centralstyrelse
blir liksom hittills väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Under denna kommer
den närmaste uppsikten över vägväsendet att utövas av vägförvaltningarna
i länen, varje vägförvaltning med en vägdirektör såsom chef. Länsstyrel-
serna skola emellertid behålla ett visst inflytande på vägärendenas hand-
läggning. Den statliga vägorganisationen kommer att ombesörja väghåll-
ningen ej endast på rena landsbygden utan även i de flesta stadsliknande
samhällen och i några städer. I de flesta städer och några stadsliknande
samhällen kommer väghållningen däremot att handhas av samhället. I
sistnämnda fall skall kronan emellertid lämna bidrag till väghållningen be-
träffande de för biltrafiken viktiga vägarna och gatorna. Förteckningar över
de vägar och gator i städerna, till vilkas underhåll statsbidrag lämnas, finnas
redan för närvarande. Dessa förteckningar komma att kompletteras och om-
arbetas i samband med vägväsendets förstatligande.

Vare sig den statliga vägorganisationen eller vederbörande samhälle om-
besörjer väghållningen synes det vara av vikt att yttrande av vägmyndighet
inhämtas över förslag till stadsplan eller ändring däri, som berör för biltra-
fiken viktig väg eller gata eller mark som är avsedd till sådan väg eller gata.
Enligt den mening som uttalats av 1938 års sakkunniga för utredning om
vägväsendets förstatligande borde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beredas
tillfälle att avgiva yttrande angående dylika stadsplaneförslag. Såsom fram-
hållits i vissa yttranden över nämnda sakkunnigas betänkande torde det

emellertid vara att befara att genom en sådan anordning stadsplaneärendenas handläggning skulle fördröjas. Vidare synes det knappast möjligt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle kunna redan från början följa handläggningen av hithörande stadsplaneärenden i alla rikets städer och samhällen. Det torde vara mera praktiskt, att uppdraget i stället lämnas vägförvaltningen i länet eller sålunda närmast vägdirektören. Denne torde i de flesta fall äga tillräcklig överblick över vägväsendet i länet, även i städerna, för att kunna själv bedöma ärendena. I annat fall bör han rådföra sig hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Erforderliga föreskrifter härom torde ha sin plats i instruktionen för vägorganisationen. Kungl. Maj:t torde därjämte före avgörandet av stadsplaneärenden av särskilt intresse för vägväsendet komma att liksom hittills i viss utsträckning höra väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I fråga om sättet för hörande av vägförvaltningen i länet torde böra gälla att vägförvaltningen i likhet med markägarna, i den mån det prövas lämpligt, bör underrättas om stadsplaneförslag redan innan detta färdigställts. Då förslaget berör befintlig allmän väg eller gata av vikt för biltrafiken — eller sålunda trafikled som underhålles av eller med bidrag av det allmänna — bör underrättelse givas. Förteckning över sådana trafikleder kommer att vara tillgänglig för byggnadsnämnden. Vidare bör underrättelse lämnas vägförvaltningen, därest ifrågasatt stadsplan berör markområde, inom vilket framdragandet av viktigare trafikled planeras. Sedan stadsplaneförslaget färdigställts, torde yttrande över detsamma böra inhämtas från vägförvaltningen på samma sätt som i fråga om kronan och enskilt trafikföretag. Vägförvaltningen skall sålunda erhålla kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar och skall vara skyldig att avgiva yttrande däröver. Tiden för yttrandets avgivande, vilken beträffande kronan och enskilt trafikföretag bestämts till minst en månad efter handlingarnas delfående, torde emellertid då det gäller vägförvaltningen böra bestämmas till minst fjorton dagar. Givetvis bör byggnadsnämnden icke underlåta att i ärenden av större eller svårare beskaffenhet angeva en med hänsyn till omständigheterna avpassad längre tid för yttrandets avgivande.

Ifrågavarande bestämmelser torde böra införas i 19 §.

Vad här anförts angående vägförvaltningens hörande gäller icke Stockholm. I denna stad torde nämligen icke komma att finnas någon vägförvaltning utan uppsikten över vägväsendet därstädes lär komma att handhas direkt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Detta föranleder visst tillägg till 125 §.

Enligt nyssnämnda sakkunnigas mening borde, om i ärende rörande jämkning av stadsplan oenighet uppstode mellan vägmyndigheten och Konungens befallningshavande, ärendet underställas Konungen. Emellertid äger Konungens befallningshavande enligt 3 § stadsplanelagen icke rätt att fastställa annan stadsplaneändring än sådan som ej avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande. Bestämmelser om hänskjutande till Kungl. Maj:t av stadsplaneändringar, i

vilka Konungens befallningshavande och vägmyndigheten äro av olika mening, torde därför ej vara erforderliga.

I det föregående har förutsatts, att väghållningen på landet kommer att övertagas av staten från och med år 1944. Skulle detta ej ske, måste givetvis hithörande bestämmelser i byggnadsstadgan tills vidare anpassas efter den nuvarande vägorganisationen.

20, 21, 35, 85, 89—92 och 94 §§.

Stadsplaneutredningen har i 20, 21, 35, 85, 89—92 och 94 §§ föreslagit ett antal smärre ändringar, delvis föranledda av de förutnämnda ändringarna i 19 §. Bland annat har i 20 §, som motsvarar nuvarande 21 §, stadgats att vid utställande av förslag till stadsplaneändring av beskaffenhet att kunna fastställas av Konungens befallningshavande kungörelse i tidning icke erfordras. För närvarande kan i sådant fall kungörelse underlåtas allenast om förslaget godkänts av sakägarna. Vidare har i 21 §, vilken motsvarar nuvarande 20 §, införts en bestämmelse om lagakraftbevis å stadsplanekartan. Bestämmelserna i 85 § angående den förberedande behandlingen av fråga om byggnadsplan ha kompletterats i anslutning till de föreslagna ändringarna i 19 §; bl. a. har kretsen av de sakägare, som skola särskilt underrättas, något vidgats. Slutligen har i 90 § granskningstiden för förslag till byggnadsplan förkortats från minst en månad till minst fjorton dagar, varjämte föreskrifterna i 94 § angående handläggning av ärende om utomplansbestämmelser på landet avfattats så att vägstyrelsen icke skall höras i ärendet.

I yttrandena ha stadsplaneutredningens hithörande förslag fränsett vissa smärre erinringar allmänt tillstyrkts.

Beträffande 20 § ha *länsstyrelserna* och *länsarkitekterna i Älvsborgs och Örebro län* påpekat, att det syntes i viss mån olämpligt att olika utställningsförfaranden skulle tillämpas om stadsplaneändring vore av beskaffenhet att kunna prövas av Konungens befallningshavande och i andra fall. Detta medförde, att byggnadsnämnden före en stadsplaneändrings formella behandling måste taga ställning till frågan vilken myndighet som skulle fastställa ändringen, vilket kunde möta svårigheter.

Mot de föreslagna ändringarna i 85 § har *byggnadsstyrelsen* anmärkt, att en mera fullständig omarbetning av det nu ofullkomliga byggnadsplaneinstitutet vore angelägen. Då härav sannolikt komme att påkallas mera vittgående ändringar i 85 §, har styrelsen ifrågasatt, om man icke lämpligen borde vänta med sådana partiella ändringar som utan större olägenhet kunde uppskjutas.

I fråga om 90 § har *länsarkitekten i Jämtlands län* uttalat att den föreslagna granskningstiden, minst fjorton dagar, möjligen vore för kort.

Därjämte ha beträffande 94 § *byggnadsnämnden i Norrköping*, *svenska kommunaltekniska föreningen* och *svenska teknologföreningen* anmärkt, att

vägdistriktets intresse mången gång berördes av utomplansbestämmelser, varför vägstyrelsen borde höras om förslag till sådana bestämmelser.

Mot de i nu nämnda paragrafer föreslagna smärre ändringarna har jag i likhet med de hörda myndigheterna och sammanslutningarna i huvudsak ej funnit anledning till erinran.

Departement-
chefen.

I fråga om förslaget till 20 § har i vissa yttranden anförts, att det syntes olämpligt att såsom villkor för medgivande av ett enklare utställningsförfarande i ärende rörande ändring av stadsplan föreskriva att ändringen skulle vara av beskaffenhet att kunna fastställas av Konungens befallningshavande. Givetvis kan det för byggnadsnämnden stundom vara svårt att på förhand bedöma, vilket kallelseförfarande som skall tillämpas. Samma svårighet föreligger emellertid i vissa fall redan enligt nuvarande 21 § utan att några olägenheter försports därav. I tveksamma fall bör det mera omfattande kallelseförfarandet användas.

Under 3 § stadsplanelagen har förut framhållits, att i 21 § byggnadsstadgan bör införas erinran om Konungens befallningshavandes skyldighet att pröva fråga om fastställelse av ändring av stadsplan när detta faller inom Konungens befallningshavandes befogenhet. Såsom stadsplaneutredningen föreslagit, bör dock Konungens befallningshavande äga att, då särskilda skäl därtill föranleda, hänskjuta ändringen till Kungl. Maj:ts avgörande, oaktat Konungens befallningshavande är befogad att själv fastställa ändringen.

Med anledning av byggnadsstyrelsens anmärkning rörande 85 §, att en mera vittgående omarbetning därav vore förestående, vill jag erinra om att stadsplaneutredningen i sitt fortsatta arbete icke bör vara bunden av de lösningar som nu finnas lämpliga. Någon olägenhet av att nu företaga de föreslagna ändringarna i 85 § synes ej vara att befara.

I fråga om den i 90 § föreslagna granskningstiden för förslag till byggnadsplan, minst fjorton dagar, gäller liksom i motsvarande fall vid utställande av stadsplan, att längre tid givetvis bör utsättas, när så erfordras.

Vad jag under 19 § anfört angående beredande av inflytande åt vägintraset vid uppgörande av stadsplaneförslag äger i stort sett tillämpning jämväl beträffande stomplan och byggnadsplan. Utomplansbestämmelser i stad och på landet kunna likaledes vara av betydelse för vägväsendet. Även över förslag till sådana planer och bestämmelser bör därför vägförvaltningen i länet få tillfälle att avgiva yttrande, då frågan rör de för biltrafiken viktiga vägarna.

28—29 a §§.

Av stadsplaneutredningen i 28—29 a §§ föreslagna bestämmelser angående behandlingen av förslag till tomtindelning avvika icke i högre grad från vad som för närvarande gäller. Vid bestämmelsernas avfattning har enligt vad utredningen uttalat eftersträfvats att så nära som möjligt vinna anslutning till motsvarande bestämmelser rörande behandlingen av stadsplaneförslag.

Då förslag till tomtindelning skall uppgöras, bör enligt utredningens förslag till 28 § 1 mom., i den mån så är lämpligt, tillfälle beredas markägarna att yttra sig i ärendet. Föreskriften överensstämmer med vad som beträffande stadsplan föreslagits under 19 § 1 mom. Den nuvarande granskningstiden beträffande förslag till tomtindelning, minst fjorton dagar, har i stadsplaneutredningens förslag bibehållits oförändrad, och liksom för närvarande skola markägarna före granskningstidens början underrättas genom särskilda kallelsebrev. Enligt utredningens förslag skola kallelsebreven däremot ej såsom för närvarande nödvändigtvis vara rekommenderade utan få avsändas som vanliga lösbrev, blott detta sker bevisligen, d. v. s. att samma tillvägagångssätt skall användas som det vilket tillämpas beträffande kallelsebrev angående stadsplaneförslag. Såsom skäl för denna förändring har utredningen anfört, att rättsverkningarna av en tomtindelning i allmänhet knappast syntes vara mera ingripande för markägarna än rättsverkningarna av en stadsplan. Det syntes därför oegentligt att strängare regler skulle gälla för meddelanden angående tomtindelningsförslag än för meddelanden angående stadsplaneförslag. Vidare syntes ett meddelande, som bevisligen avsändes med posten, praktiskt taget komma adressaten till handa lika säkert utan rekommendation som om dylikt förfarande användes. Det kunde därjämte hänvisas till förslaget, att markägarna borde erhålla viss kallelse redan innan tomtindelningsförslaget uppgjorts. En extra garanti för att markägarna finge kännedom om vad som förehades kunde enligt utredningens mening alltså sägas förefinnas.

I 28 § 1 mom. har utredningen vidare infört stadgande därom att, därest ändring vidtages i utställt tomtindelningsförslag, markägarna skola underrättas om ändringen och få tillfälle att taga del därav. Enligt utredningens förslag till 2 mom. i 28 § bör byggnadsnämndens beslut i tomtindelningsärende meddelas sist fjorton dagar efter granskningstidens utgång. För närvarande finnes ingen sådan tid angiven. Vad angår 29 § har utredningen till denna paragraf föreslagit det tillägget, att Konungens befallningshavandes överlämnande till magistraten av beslut om fastställd tomtindelning skall äga rum omedelbart. Slutligen har i utredningens förslag till 29 a § stadgats, att vad som förut föreskrivits angående tomtindelning jämväl i tillämpliga delar skall gälla i fråga om ändring i sådan indelning.

Även utredningens nu ifrågavarande förslag ha i allmänhet tillstyrkts i yttrandena. Mot förslaget i 28 § 1 mom., att underrättelse till markägare om utställning av tomtindelningsförslag skall kunna ske i vanligt lösbrev, ha emellertid *stadsfullmäktige i Stockholm* anmärkt, att detta förslag av markägarna med fog kunde anses som en onödig minskning av rättssäkerheten. *Sveriges fastighetsägareförbund* har mot samma förslag erinrat, att det föreläge allvarlig fara att underrättelsen icke komme markägaren till handa, och har därför på det bestämdaste avstyrkt den föreslagna ändringen. I fråga om förslaget i 28 § 2 mom., att ärende rörande tomtindelning skall företagas till avgörande sist fjorton dagar efter granskningstidens utgång,

har *lantmäteristyrelsen* anført, att enligt 11 § byggnadsstadgan vore byggnadsnämnd, om icke annat bestämts i byggnadsordning eller särskilda omständigheter därtill föranledde, icke skyldig att sammanträda oftare än en gång i månaden och att förslaget sålunda syntes innebära att byggnadsnämnderna i det betydande antal samhällen, som tillämpade sagda sammanträdesordning, eventuellt måste anordna extra sammanträden för behandling av samtliga tomtindelningsärenden. Styrelsen har fördenskull hemställt, att lämplig jämkning av bestämmelsen måtte verkställas. Liknande erinran har gjorts av *länsarkitekten i Kopparbergs och Västmanlands län, byggnadsnämnderna i Kalmar och Karlskoga samt svenska kommunaltekniska föreningen*.

De föreslagna bestämmelserna i 28—29 a §§, vilka tillstyrkts i det stora flertalet yttranden, synas i stort sett ändamålsenliga och lämpliga. Beträffande frågan, huruvida kallelser skola avsändas i rekommenderat brev eller ej, har utredningen påpekat, att rättsverkningarna av tomtindelning i allmänhet knappast äro mera ingripande för markägarna än rättsverkningarna av stadsplan. Då underrättelse om utställning av stadsplaneförslag redan nu kan avsändas i vanligt lösbrev och någon olägenhet ej försports därav, har utredningen ansett, att samma förfaringssätt borde få användas även vid markägarnas underrättande om utställande av förslag till tomtindelning. Upphävandet av föreskriften att underrättelse om förslag till tomtindelning skall ske genom rekommenderat brev har emellertid i vissa yttranden betecknats som en onödig försämring av rättssäkerheten. Denna invändning synes ej sakna fog. Då kallelsebrevens avsändande under rekommendation ej medför någon försening av ärendets handläggning, och antalet som skall kallas i dessa fall är ringa, torde den nuvarande bestämmelsen böra bibehållas.

Med anledning av påpekandet att svårighet mången gång torde föreligga för byggnadsnämnden att meddela beslut i tomtindelningsärende inom i förslaget angiven tid, sist fjorton dagar efter granskningstidens utgång, torde bestämmelsen härom böra underkastas viss jämkning.

118 §.

Enligt 118 § gäller nu, att byggnadsnämnden äger meddela tillstånd att uppföra byggnader, avsedda att kvarstå endast viss kort tid, samt att vidtaga anordningar och uppföra mindre byggnader, som avse att tillgodose den allmänna trevnaden, utan hinder av att företaget strider mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, därest företaget prövas ej avsevärt försvåra markens användande för avsett ändamål. På grund av detta stadgande kan byggnadsnämnden, där fråga är om byggnad av angivet slag, medgiva undantag från byggnadsförbuden i 13 och 63 §§ stadsplanlagen.

Stadsplanutredningen har anført, att det måste anses berättigat att byggnadsnämndens rätt att medgiva uppförande av provisorisk byggnad i strid mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbe-

stämmelser gjordes vidsträcktare än enligt 118 § för närvarande vore fallet, därest byggnaden verkligen vore av tillfällig natur. Å andra sidan borde tillses, att icke byggnader uppfördes under sken av att vara tillfälliga, ehuru de kunde antagas komma att kvarstå lång tid. För åstadkommande av en enhetlig tillämpning syntes det nödvändigt, att vad som skulle förstås med tillfällig byggnad närmare angåves i byggnadsstadgan. Utredningen förordade, att såsom längsta tid för byggnadens bestånd sattes en tid av tre år från det byggnadslov meddelades. Vidare syntes böra fordras, att byggnaden skulle vara av enkel beskaffenhet — bland annat till förhindrande av att efter de tre årens utgång byggnadens kvalitet toges till intäkt för yrkande om förlängning av byggnadstillståndet — samt att byggnaden ej uppfördes i mer än en våning. Uppfördes en byggnad i två eller flera våningar, syntes den knappast vara avsedd såsom tillfällig i den mening, som här vore fråga. Skulle sedan de tre åren förflutit, förlängning av tillståndet tilläventyrs önskas, syntes sådant tillstånd få sökas icke hos byggnadsnämnden utan hos Kungl. Maj:t eller, där fråga vore om undantag från byggnadsplan eller utomplansbestämmelser för landet, hos Konungens befallningshavande. Under förutsättning att den av utredningen föreslagna definitionen godtoges, syntes byggnadsnämnden kunna medgivas rätt att för tillfällig byggnad dispensera ej endast från stadsplan, stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser utan även från bestämmelserna i 79 a eller 80 § byggnadsstadgan. Vidare syntes på sätt förut anmärkts under 17 § stadsplanelagen möjlighet böra beredas byggnadsnämnden att medgiva uppförandet av tillfällig byggnad i strid mot 17 § första och andra styckena stadsplanelagen eller sålunda å icke tomtindeland mark eller å tomt som berördes av väckt fråga om ändrad tomtindelning. I enlighet med vad sålunda anförts har utredningens förslag till 1 mom. första stycket avfattats. I fråga om anordningar och byggnader som avse att tillgodose den allmänna trevnaden har utredningen ej föreslagit ändring i gällande bestämmelser. Dessa ha upptagits i sak oförändrade i andra stycket av samma moment.

Utredningen har vidare anmärkt, att de stadsplaner som nu uppgjordes ofta vore onödigt detaljerade. För att stadsplaneändringar icke skulle bli nödvändiga vid igångsättandet av snart sagt varje byggnadsföretag brukade bland stadsplanebestämmelserna ofta intagas en föreskrift om rätt för byggnadsnämnden att medgiva mindre avvikelser från dessa bestämmelser. Såsom villkor för att byggnadsnämnden skulle äga sådan rätt brukade därvid fordras, att nämnden till sitt biträde hade stadsarkitekt eller annan sakkunnig person. Enligt utredningens mening vore det lämpligt, att en generell föreskrift av detta slag upptoges i byggnadsstadgan. Den rätt att medgiva avvikelser, som alltså borde stadgas för byggnadsnämnden, syntes böra gälla ej blott i fråga om stadsplan utan även beträffande stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser. Avvikelserna borde begränsas till att avse föreskriven detaljreglering av bebyggelsen. Såsom exempel på dylika avvikelser kunde nämnas jämkning av hushöjd, ökat våningsantal i någon del av byggnad, jämkning av gräns mellan olika bestämmelseområden och förskjutning

av byggnads läge. Syftet med förslaget vore icke, att den fastställda regleringen av dylika förhållanden skulle kunna helt frångås. Avvikelserna borde vara av mindre omfattning och betydelse och finge ej innebära avsteg från planens eller bestämmelsernas grunddrag. Uppenbart vore naturligtvis också, att bestämmelserna i stadsplanlagen eller byggnadsstadgan ej finge åsidosättas. För att jämkningar skulle medgivas borde vidare fordras, att giltiga skäl därtill förelåge samt att avvikelserna av byggnadsnämnden prövades ändamålsenliga. I överensstämmelse med vad sålunda anförts har såsom 2 mom. i 118 § av utredningens förslag stadgats, att byggnadsnämnden, där den till sitt biträde har stadsarkitekt eller annan sakkunnig, av Konungens befallningshavande för här ifrågavarande ändamål godkänd person, äger att, om särskilda skäl därtill äro, medgiva mindre avvikelser från stadsplans, stomplans, byggnadsplans eller utomplansbestämmelsers detaljreglering av bebyggandet, som ej innebära avsteg från planens eller bestämmelsernas grunddrag och som nämnden finner ändamålsenliga.

Till 3 mom. i 118 § har stadsplaneutredningen såsom redan anförts vid behandlingen av 17 § stadsplanlagen överflyttat det i tredje stycket av sistnämnda paragraf för närvarande intagna bemyndigandet för Konungens befallningshavande att medgiva dispens från förbuden i paragrafens första och andra stycken mot nybyggnad å icke tomtindeland mark eller å tomt, som beröres av väckt fråga om ändring i tomtindelning. Sådan dispens får för närvarande medgivas, då synnerliga skäl föranleda det och nybyggnaden prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret. Med hänsyn till det alltför frikostiga sätt, på vilket denna dispensrätt stundom tillämpats, har densamma enligt utredningens förslag dock försetts med det förbehållet, att nybyggnad å mark som ej blivit tomtindeland må tillåtas allenast om anledning finnes att antaga att tomtindelning av marken icke därigenom oskäligt fördröjes. Ett grundläggande villkor för att dispensansökan skall av Konungens befallningshavande beviljas bör enligt förslaget till 118 § 3 mom. alltså vara, att ansökan om tomtindelning skett.

Utredningens ifrågavarande förslag ha i allmänhet tillstyrkts av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna.

I fråga om förslaget till 118 § 1 mom. första stycket har i flera yttranden framhållits, att detsamma underlättade byggnadsnämndens verksamhet och vore till fördel för byggnadsverksamheten. *Svenska brandskyddsföreningen* och *brandförsvarskommittén* ha därjämte anført, att detta förslag innebure en förbättring ur brandskyddssynpunkt. Viss tvekan angående förslagets lämplighet har uttalats av *svenska teknologföreningen*, som ansett att tillstånd till uppförande av provisorisk byggnad icke borde få meddelas beträffande byggnad för egentligt bostadsändamål utan endast i fråga om barrackbyggnader för allmänna behov för manskapsförläggningar och dylikt. Vidare har föreningen ansett den föreslagna definitionen på tillfällig byggnad vara alltför obestämd, varför densamma borde utgå. Enligt föreningens mening skulle definitionens syfte bättre fyllas genom lämplighetsprövning från

fall till fall. Därjämte har *länsstyrelsen i Norrbottens län* förklarat, att den ställde sig i någon mån betänksam mot en vidgning av byggnadsnämndens befogenhet i ifrågakommande hänseende.

Mot förslaget i 1 mom. första stycket ha riktats ett flertal detaljanmärkingar. *Stadsfullmäktige m. fl. i Göteborg* ha ansett, att den föreslagna definitionen på tillfälliga byggnader vore väl snäv. Det förekomme ofta, att utställningshallar uppfördes i mer än en våning. Likaledes kunde utrymmesbrist vid arbetsplatsen för ett bygge föranleda, att arbetsskjul för bygget måste uppföras i mer än en våning. Den tid som tillfällig byggnad skulle få kvarstå syntes också väl knappt tilltagen. En tid upp till fem år förefölle mera rimlig. Även för en tillfällig byggnad syntes i vissa fall en ej alltför knappt tillmätt amorteringstid vara befogad. Förutom de tillfälliga byggnaderna förekomme emellertid provisorisk bebyggelse av annat slag. Det vore nämligen ofta så, att tiden för ett visst områdes bebyggande i enlighet med fastställd stadsplan ännu icke vore inne för viss eller vissa delar av området och att det vore önskligt, stundom nödvändigt, med en provisorisk bebyggelse. Tiden för sådana byggnaders kvarstående bleve i regel icke oväsentligt längre än den tid som kunde ifrågakomma för de tillfälliga byggnaderna. Beträffande mindre betydelsefulla byggnadsärenden av detta slag syntes det vara onödigt, att de skulle underställas Kungl. Maj:t för dispens enligt 13 § stadsplanelagen. Särskilda bestämmelser borde därför meddelas för sådan provisorisk bebyggelse. Liknande uttalanden ha gjorts av *svenska arkitekters riksförbund* samt *länsstyrelsen och länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län*. Mot föreskriften, att provisorisk byggnad endast skulle få uppföras i en våning, ha vidare *länsarkitekterna i Stockholms och Älvsborgs län* uttalat sig. *H. S. B.* har uttalat, att tidsbegränsningen tre år möjligen vore för snäv.

Svenska kommunaltekniska föreningen har anfört:

Ofta kan det exempelvis vara lämpligt att utnyttja ett stadsplanlagt område till koloniträdgårdar eller liknande, innan det tages i bruk för sitt definitiva ändamål. Dessa kolonier bli i regel bebyggda med små sommarhus, vilka äro av tillfällig natur. Dylika byggnaders karaktär kan måhända karakteriseras så, att de äro byggnader, som ej utnyttjas permanent till bostad. Det kan med anledning av den rikliga förekomsten av dylika tillfälliga byggnader ifrågasättas, om icke den föreslagna tiden för byggnadslov om endast tre år borde kunna förlängas eller rätt till förlängning medgivas byggnadsnämnd. Tillfälliga byggnader kunna ju vara av vitt skilda andra slag, och ett av villkoren för att de skola få uppföras även på mycket kort tid torde böra vara, att de icke orsaka någon olägenhet för grannar.

Liknande mening har uttalats av *stadsplanekontoret i Stockholm*. Vidare har *byggnadsnämnden i Uppsala* med instämmande av *länsstyrelsen i länet* anfört att det förekommit ett betydande antal fall, då tillstånd till upplag och materialgårdar meddelats beträffande i stadens utkanter belägna markområden, vilka enligt stadsplanen vore utlagda till byggnadskvarter men på avsevärd tid icke komme att tagas i anspråk för bebyggande. I dessa fall, då merendels skjulbyggnader av enkel beskaffenhet funnits eller blivit uppförda inom upplagsområdet eller materialgården, hade tillstånd icke kunnat meddelas an-

nat än för viss kortare tid, vanligen tre år. Anläggningen hade otvivelaktigt haft en ganska »tillfällig» karaktär, beroende på vid vilken tidpunkt frågan om markens bebyggande aktualiserades. Då de tre åren gått till ända, hade på ansökan av vederbörande en förnyad prövning ägt rum och i sådana fall, då en utsträckning av det provisoriska tillståndet ansetts icke medföra någon olägenhet, hade sådan beviljats. Det gjordes bestämt gällande, att det i nu avsedda slags fall icke kunde vara något att i princip erinra mot ett i en eller flera omgångar förlängt provisorium. Att fränkänna nämnden rätten att avgöra dylika frågor måste bli liktydigt med att Kungl. Maj:t överhopades med bagatellartade dispensärenden. Om olämpligheten därav syntes intet tvivel kunna råda.

Att byggnadsnämnden borde kunna förlänga byggnadslov för provisorisk byggnad, har därjämte ifrågasatts av *länsstyrelsen i Södermanlands län, stadsfullmäktige och byggnadsnämnden i Malmö, byggnadsnämnderna i Eskilstuna och Karlskoga samt föreningen Sveriges stadsarkitekter. Byggnadsnämnden i Örebro* har för sin del föreslagit, att förlängning av byggnadslov för provisorisk byggnad skulle kunna medgivas av Konungens befallningshavande. Å andra sidan har *länsarkitekten i Kronobergs och Blekinge län* ansett, att provisorisk byggnad endast borde få kvarstå två i stället för föreslagna tre år, medan *länsarkitekten i Jämtlands län* föreslagit, att såsom villkor för uppförande av provisorisk byggnad borde fordras att säkerhet ställdes för byggnadens nedrivande vid den tid då byggnadslovet upphörde att gälla. Slutligen ha *länsstyrelsen och länsarkitekten i Västerbottens län* uttalat, att erfarenheten från länet påkallade att tillfällig byggnad finge uppföras ej blott, som utredningen föreslagit, i strid mot 17 § stadsplanelagen utan även i strid mot 18 §.

I fråga om utredningens förslag i andra stycket av 1 mom. har *drättselkammarens andra avdelning i Malmö* framhållit, att det där lämnade tillståndet för byggnadsnämnden att meddela lov till vidtagande av anordningar och uppförande av mindre byggnader, som avsåge att tillgodose den allmänna trevnaden, torde omfatta även poliskiosker, mindre vänthallar för buss- och spårvagnspassagerare, mindre transformatorstationer, annonspelare m. fl. smärre anordningar. Ett förtydligande borde dock enligt avdelningens mening göras i lagtexten. I detta yttrande ha *stadsfullmäktige i Malmö* instämt. Liknande uttalar den ha gjorts av *länsarkitekten i Jämtlands län, stadsplane-kontoret i Stockholm, byggnadsnämnden i Kalmar* och *svenska kommunaltekniska föreningen*.

Vad därefter angår de av stadsplaneutredningen föreslagna reglerna i 118 § 2 mom. har *H. S. B.* anført, att dessa regler syntes mycket viktiga för undvikande av de tidsödande dispensärenden som nu förekomme i fråga om praktiskt betydelsefulla men principiellt betydelselösa bestämmelser, som försvårade eller fördyrade ett hygge. I flera andra yttranden har jämväl framhållits, att förslaget vore mycket lämpligt och hade stort praktiskt värde.

Svenska brandskyddsföreningen och brandförsvarskommittén ha dock uttalat, att det kunde tänkas att byggnadsnämnden med stöd av ifrågavarande

bestämmelser komme att medgiva inredande av vindarna i tvåvånings trähus, där sådant eljest icke vore tillåtet, samt ha fördenskull avstyrkt förslaget. Vidare har förslaget avstyrkts av *länsarkitekten i Norrbottens län*. Viss tvekan angående förslagets lämplighet har även uttalats av *länsarkitekten i Jönköpings län*, som ifrågasatt att den dispensrätt som enligt förslaget skulle tillkomma byggnadsnämnden i stället borde lämnas åt Konungens befallningshavande, samt av *svenska kommunaltekniska föreningen*, vilken befarat att tillämpningen av förslaget skulle bliva synnerligen ojämn. Skulle de föreslagna bestämmelserna ändock införas, borde de enligt föreningens åsikt kompletteras genom att såsom villkor för medgivande av avvikelse fordrades att grannes rätt eller trevnad ej därav kunde beröras samt att fastställd byggnadsrätt genom avvikelser icke finge ökas. Förslag om liknande kompletteringar ha framställts av *länsarkitekten i Jämtlands län*, *fastighetskontoret och fastighetsnämnden* samt *stadsplanekontoret i Stockholm*, *byggnadsnämnden i Karlskoga* och *svenska teknologföreningen*.

Byggnadsstyrelsen har funnit förslaget lämpligt, dock att såsom förutsättning för byggnadsnämndens dispensbefogenhet borde uppställas en ovillkorlig fordran på tillgång till stadsarkitekt med full kompetens. Eljest borde enligt styrelsens mening dessa dispenser överlåtas på länsstyrelserna. Att dispensrätten endast borde tillkomma byggnadsnämnd, som hade biträde med stadsarkitekts kvalifikationer, har vidare uttalats av *länsarkitekten i Kopparbergs och Västmanlands län*, medan *länsstyrelsen* och *länsarkitekten i Västerbottens län* samt *länsarkitekten i Värmlands län* ansett förslaget böra kompletteras med föreskrift om att, där byggnadsnämnden saknade stadsarkitekt eller därmed jämförligt biträde, Konungens befallningshavande skulle äga motsvarande rätt. Vikten av att byggnadsnämndens sakkunniga biträde verkligen deltagit i dispensärendets beredning har understrukits av *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *länsarkitekten i Norrbottens län*. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har framhållit, att någon garanti ej föreläge för att byggnadsnämndens beslut komme att fattas i överensstämmelse med det sakkunniga biträdets mening, och har därför föreslagit, att om nämnden och dess sakkunniga biträde hade olika uppfattning i ärende av ifrågavarande slag, avgörandet skulle hänskjutas till Konungens befallningshavande. Samma mening har uttalats av *länsstyrelsen* och *länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län*, *länsstyrelsen i Hallands län* och *svenska arkitekters riksförbund*, under det att *länsarkitekterna i Kronobergs och Blekinge*, *Örebro* och *Jämtlands län* samt *byggnadsnämnden i Karlskoga* föreslagit, att dispens skulle få beviljas av byggnadsnämnden endast om dess sakkunniga biträde tillstyrkt bifall därtill. En utsträckning av byggnadsnämndens dispensbefogenhet till att omfatta även undantag från bestämmelserna i 79 a § har påyrkats av *länsstyrelserna* och *länsarkitekterna i Hallands, Göteborgs och Bohus* samt *Västerbottens län*, *byggnadsnämnden i Umeå* samt *föreningen Sveriges stadsarkitekter*. *Länsstyrelsen* och *länsarkitekten i det förstnämnda länet* ha därjämte, liksom *länsarkitekten i Kopparbergs och Västmanlands län* samt *byggnadsnämnden i*

Eskilstuna, framhållit angelägenheten av att anvisningar angående föreskrifternas rätta tillämpning utfärdades.

I fråga om utredningens förslag till 118 § 3 mom. har *länsarkitekten i Jönköpings län* anmärkt, att Konungens befallningshavandes dispensrätt enligt förslaget vore mera begränsad än vad i länet tidigare tillämpats. Skulle Konungens befallningshavandes dispensrätt inskränkas så som utredningen föreslagit, borde enligt länsarkitektens mening närmare direktiv därom givas i byggnadsstadgan. Resultatet skulle emellertid i så fall sannolikt bliva, att de dispens sökande med förbigående av Konungens befallningshavande vände sig direkt till Kungl. Maj:t. Även i vissa andra yttranden har uttalats, att Konungens befallningshavandes dispensrätt måhända blivit för starkt begränsad. Å andra sidan har *svenska kommunaltekniska föreningen* påyrkat, att såsom villkor för dispens skulle ytterligare fordras, att tomtindelning begärts samt att staden erhållit säkerhet för gatumarkersättning och gatukostnadsbidrag. Liknande uttalanden ha gjorts av *svenska teknologföreningen, byggnadsnämnden i Norrköping, fastighetskontoret, fastighetsnämnden och stadsplanekontoret i Stockholm* samt *länsstyrelsen och överlantmätaren i Värmlands län*.

Liksom stadsplaneutredningen finner jag lämpligt, att byggnadsnämndens nuvarande befogenhet att medgiva uppförandet av tillfällig byggnad i strid mot gällande bestämmelser något utökas samt att i samband därmed i författningen närmare angives vad som förstås med tillfällig byggnad. Mot utredningens i 1 mom. första stycket upptagna förslag härutinnan, vilket tillstyrks i de flesta yttrandena, har jag sålunda i stort sett intet att erinra.

Enligt utredningens förslag skall tillstånd till uppförande av tillfällig byggnad kunna medgivas allenast om den är av enkel beskaffenhet samt skall uppföras i endast en våning och kvarstå i högst tre år från det byggnadslov meddelades. I vissa yttranden har framhållits, att det stundom förekomme att tillfälliga byggnader, t. ex. utställningshallar och arbetsskjul, uppfördes i mer än en våning. Erfarenheten lär emellertid visa, att svårighet ofta möter att få bort dylika provisoriska byggnader, sedan de en gång uppförts, och detta gäller i högre grad ju större och mer påkostad byggnaden är. Att låta byggnadsnämnden medgiva uppförandet av tillfällig byggnad i mer än en våning, synes därför icke tillrådligt. Däremot torde betänkligheter icke möta att låta Konungens befallningshavande giva tillstånd därtill. Vad åter angår förslaget att byggnadstillstånd ej skulle få meddelas för längre tid än tre år, har i vissa yttranden framhållits, att det ofta kunde vara lämpligt att upplåta ett stadsplanelagt område till koloniträdgårdar eller till upplag eller materialgårdar, innan det togs i bruk för sitt slutliga ändamål. Området bebyggdes därvid med små sommarhus eller med skjulbyggnader av enkel beskaffenhet. Dylik bebyggelse kunde ofta utan olägenhet kvarstå längre tid än tre år. Vad sålunda anförts synes riktigt. Tillstånd till provisorisk byggnad torde emellertid icke böra av byggnadsnämnden få lämnas för längre tid än tre år, med mindre Konungens befallningshavande lämnat medgivande därtill.

Departement-
chefen.

Teknologföreningen har anmärkt, att tillstånd till uppförande av provisorisk byggnad icke borde få meddelas beträffande byggnad för bostadsändamål. Med anledning härav må framhållas, att provisorisk bostadsbebyggelse kan vara lämplig exempelvis för användning under uppförandet av andra byggnader. Att provisorisk bebyggelse icke bör ske så att den medför skada för granne är tydligt. Särskild bestämmelse härom torde ej erfordras.

Vad i yttrandena i övrigt anmärkts mot 1 mom. första stycket i stadsplaneutredningens förslag torde ej vara av beskaffenhet att böra föranleda ändring däri.

I 1 mom. andra stycket har utredningen i oförändrat skick upptagit gällande bestämmelser om rätt för byggnadsnämnden att medgiva tillstånd till vidtagande av anordningar och uppförande av mindre byggnader, som avse att tillgodose den allmänna trevnaden. Den här lämnade befogenheten bör, såsom i några yttranden framhållits, utvidgas att omfatta mindre transformatorstationer och andra smärre anläggningar till allmänhetens nytta.

Mot de nuvarande stadsplanerna kan, såsom stadsplaneutredningen framhållit, riktas den anmärkningen att de ofta äro onödigt detaljerade. Detta utgör ej sällan ett betydande hinder för byggnadsverksamheten. Enligt utredningens förslag till 2 mom. i 118 § skulle byggnadsnämnden under vissa förutsättningar kunna medgiva mindre avvikelser från stadsplan liksom från stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Lämpligheten av detta förslag, varigenom ändring av planen eller bestämmelserna ej sällan skulle kunna undvikas, har allmänt vitsordats i yttrandena.

Utredningens förslag ger byggnadsnämnden möjlighet att tillåta sådana mindre avvikelser från stadsplans detaljreglering av bebyggandet som ej innebära avsteg från planens grunddrag. Att avvikelse ej heller bör medgivas i strid mot stadsplanens huvudsakliga syfte synes tydligt. Mera väsentliga undantag kunna ej tillåtas. Ej heller bör kunna medgivas undantag från föreskrifterna i 79 a §. Tillåtelse torde sålunda icke kunna givas att inreda vinden i tvåvånings trähus, där sådant eljest icke är tillåtet. Brandskyddsföreningens och brandförsvarskommitténs farhågor, att dylika medgivanden skulle lämnas och därigenom vådor uppkomma ur brandskyddssynpunkt, synas därför icke befogade. Dispensrätten bör vidare, såsom utredningen föreslagit, tillkomma byggnadsnämnd endast om denna har tillgång till verkligt sakkunnigt biträde. Härutinnan synes det, såsom i vissa yttranden framhållits, vara skäl att uppställa något strängare krav än utredningens förslag innehåller. Den föreslagna dispensrätten torde sålunda endast böra tillerkännas byggnadsnämnden, därest nämnden till sitt biträde har stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden. Om ej dessa förutsättningar föreligga, torde dispensrätten böra utövas av Konungens befallningshavande. För att såvitt möjligt säkerställa en enhetlig praxis kan det därjämte vara lämpligt, att anvisningar för byggnadsnämndernas handhavande av dispensrätten utfärdas av byggnadsstyrelsen. Kommunaltekniska föreningen har framhållit, att dispens icke borde få beviljas, om grannes rätt eller trevnad därav kunde

beröras eller om fastställd byggnadsrätt genom dispensen ökades. Uttryckliga bestämmelser i sådant hänseende synas dock icke erforderliga. Där-
emot kan det vara lämpligt, att erinran därom intages i sådana anvisningar
som nyss nämnts.

Vad nu sagts om avvikelser från stadsplan gäller i tillämpliga delar även
stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser.

I detta sammanhang vill jag även beröra ett av stadsplaneutredningen
framlagt förslag till ändring av 15 § byggnadsstadgan. För att framhäva,
att stadsplanerna icke finge utarbetas allt för detaljerat, har utredningen i
nämnda paragraf upptagit föreskrift, att vid stadsplans uppgörande bör tillses
att byggnadsverksamheten icke kringgärdas med detaljföreskrifter i vidare
mån än som är oundgängligen nödvändigt för vinnande av det med planen
avsedda syftet. I vissa yttranden har mot detta förslag anmärkts, att det vore
strängt taget obehövt och att det kanske rent av kunde leda till icke önsk-
värda missstyrdningar. I andra yttranden har däremot framhållits, att för-
slaget vore till fördel.

De förut angivna jämningsmöjligheterna i 118 § 2 mom. äro tydligen
ägnade att undanröja olägenheterna av en för långt driven detaljreglering av
de nuvarande stadsplanerna. För att hindra att stadsplanerna bliva onödigt
detaljerade synes därjämte en viss ändring av nuvarande praxis böra komma
till stånd. Detta torde emellertid lämpligen kunna ske genom att byggnads-
styrelsen utarbetar anvisningar och formulär till ledning vid stadsplans upp-
görande. Någon ändring av 15 § för berörda ändamål synes därför, åtminstone
för närvarande, icke böra göras. Under sitt fortsatta arbete torde stads-
planeutredningen få anledning att närmare pröva frågan om stadsplanernas
innehåll.

De i 118 § 3 mom. föreslagna bestämmelserna om rätt för Konungens be-
fallningshavande att tillåta nybyggnad å icke tomtindelas mark motsvara
i huvudsak vad som för närvarande gäller enligt 17 § tredje stycket stads-
panelagen. Mot förslaget synes icke finnas anledning till anmärkning. Någon
risk för att de dispens sökande skulle i större utsträckning med förbigående
av Konungens befallningshavande vända sig direkt till Kungl. Maj:t med
ansökan enligt det föreslagna tredje stycket i 17 § stadspanelagen torde icke
föreligga. För övrigt hänvisar jag till vad jag anfört vid behandlingen av
sistnämnda lagrum.

123 §.

Stadsplaneutredningen har framhållit, att av gällande stadgan-
de i 123 § 1 mom. första stycket följde att, om byggnadsnämnden, i enlighet
med vad utredningen föreslagit under 3 § stadspanelagen, antog stadsplan,
stomplan eller utomplansbestämmelser eller ändring däri, talan mot nämndens
beslut skulle få fullföljas hos Konungens befallningshavande inom en
månad efter beslutets delgivning med klaganden. Att tiden för besvär över
byggnadsnämndens beslut att antaga stadsplan m. m. sålunda skulle bliva

beroende av beslutets delgivning med därav berörda sakägare, vore icke tillfredsställande. En sådan delgivning mötte mycket stora svårigheter och vore i ärenden av större räckvidd praktiskt taget omöjlig att genomföra i full utsträckning. Till jämförelse härmed kunde erinras, att beträffande klagan över motsvarande beslut av stadsfullmäktige gällde enligt 76 § lagen om kommunalstyrelse i stad en besvärstid av tjugu dagar, räknat från den dag då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes. Ett besvärsförfarande sådant som det i fråga om stadsfullmäktiges beslut föreskrivna syntes emellertid icke lämpligen kunna stadgas beträffande beslut av byggnadsnämnd.

Erfarenheten visade, enligt vad utredningen vidare uttalat, att rätten till besvär över stadsfullmäktiges beslut att antaga stadsplaneförslag kunde medföra en högst avsevärd förlängning av tiden för slutlig prövning och fastställelse av förslaget. En av byggnadsstyrelsen verkställd utredning visade därjämte, att ifrågavarande besvärsmål icke hade någon praktisk betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt. Sakägarnas berättigade intressen bleve tillvaratagna, oavsett om de gjordes gällande besvärsvägen eller i annan ordning.

De formella invändningar, som kunde vara att anföra mot stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut om antagande av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser, kunde enligt utredningens mening beaktas av Konungens befallningshavande eller Kungl. Maj:t likaväl i samband med fastställelseprövningen som i särskilda besvärsmål. Enligt 19 § byggnadsstadgan skulle sakägarna hållas underrättade om ett stadsplaneförslags olika utvecklingsstadier. Innan förslaget antoges, hade sakägarna alltså beretts tillfälle att taga ställning till detsamma. Skulle någon anse sin rätt kränkt, vore det den missnöjde obetaget att framföra sina erinringar såväl hos Konungens befallningshavande som hos Kungl. Maj:t, om Konungens befallningshavande jämlikt 3 § stadsplanlagen ej ägde fastställa förslaget. Någon formlig besvärsmål härför erfordrades icke. Skulle Konungens befallningshavande fastställa ett underställt förslag trots framställda erinringar, hade den missnöjde enligt 75 § stadsplanlagen möjlighet att hos Kungl. Maj:t överklaga Konungens befallningshavandes beslut. Med hänsyn till vad sålunda anförts har utredningen ansett förbud böra införas mot överklagande av stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut, som innefattade antagande av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av ändring i sådan plan eller sådana bestämmelser.

Samma skäl motiverade, att förbud även stadgades mot klagan över byggnadsnämnds beslut som innefattade antagande av tomtindelning eller ändring däri.

Bestämmelser i överensstämmelse med vad sålunda förordats ha av utredningen upptagits i 123 § 1 mom.

Ifrågavarande förslag har i allmänhet tillstyrkts i yttrandena, därvid framhållits att det syntes kunna genomföras utan att sakägarnas intressen kränktes och innebure en värdefull förenkling. Även *Sveriges fastighetsägareförbund* har vitsordat, att möjligheten att överklaga beslut om anta-

gande av stadsplan icke hade någon betydelse för markägarna annat än i undantagsfall. *Överståthållarämbetet*, som i och för sig icke haft något att erinra mot de föreslagna reglerna, har emellertid ifrågasatt, huruvida det vore lämpligt att, såsom utredningens förslag innebure, ett undantag från en regel i de genom Kungl. Maj:ts och riksdagens gemensamma beslut tillkomna kommunallagarna skedde genom föreskrift i en författning, som i likhet med byggnadsstadgan vore tillkommen genom beslut av Kungl. Maj:t, låt vara efter hörande av riksdagen. Samma mening har uttalats av *stadsplanenämnden i Stockholm*. *Stadsjuristen i Stockholm* har likaledes anmärkt, att det icke syntes riktigt att i byggnadsstadgan föreskriva undantag från allmän lag. Enär det vidare enligt stadsjuristens mening vore av stor betydelse för rättssäkerheten, att regeringsrätten finge tillfälle att genom besvär pröva stadsplaneärenden, har stadsjuristen — i motsats dock mot *stadsfullmäktige i Stockholm*, som ansett den ifrågavarande klagorätten ha ringa praktisk betydelse — avstyrkt förslaget i denna del.

Lantmäteristyrelsen har bl. a. anfört:

Mot det föreslagna förbudet att överklaga byggnadsnämnds beslut, som inefattar antagande av tomtindelning eller ändring däri, har lantmäteristyrelsen i och för sig icke någonting att invända. Styrelsen ifrågasätter likväl, huruvida nuvarande möjligheter att i dessa ärenden anlita så att säga dubbla besvärsvägar helt avlägsnas genom den föreslagna bestämmelsen. Enligt denna är det endast byggnadsnämnds beslut att antaga tomtindelning eller ändring däri, som undantagas från klagorätt, men i sådant ärende kunna även förekomma andra beslut, som någon sakägare kan finna för sig olägliga, eller som genom besvär kunna utnyttjas till förmån för en allmän strävan att fördröja ärendets slutliga avgörande. Lantmäteristyrelsen har den 19 mars 1942 avgivit underdånigt utlåtande i anledning av besvär över byggnadsnämnds beslut att uppdraga åt vederbörande tjänsteman att utarbeta tomtindelning med visst innehåll, och då sagda åtgärd ansetts falla inom ramen av nuvarande besvärssystem, synes med större skäl besvär kunna anföras mot byggnadsnämnds beslut att utställa tomtindelningsförslag till markägarnas hörande eller att på grund av inkomna anmärkningar befordra utställt tomtindelningsförslag till viss omarbetning. I båda fallen kan nämligen beslutet vara direkt olägligt för markägare med intressen, som stå i motsatsförhållande till beslutet.

Den nuvarande rätten att anföras besvär över stadsfullmäktiges beslut om antagande av stadsplan enligt vad i kommunallagarna är stadgat torde, såsom stadsplaneutredningen anfört, för sakägarna vara utan nämnvärd praktisk betydelse. Erfarenheten har visat, att de besvär som förekommit över dylika stadsfullmäktigebeslut i regel icke avsett sådana förhållanden i ärendets handläggning som kunnat giva Konungens befallningshavande anledning att bifalla besvärerna. Eftersom stadsplans antagande alltid följes av fastställelseprövning, bliva sakägarna i tillfälle att framföra sina erinringar hos fastställelsemyndigheten, vare sig besvär anföras eller ej. Är fråga om stadsplaneändring av beskaffenhet att kunna fastställas av Konungens befallningshavande, kan vidare fastställelsebeslutet överklagas enligt reglerna i 75 § stadsplanelagen. Rätten att därjämte i den ordning som stadgas i kommunal-

Departement-
chefen.

lagarna föra talan mot stadsfullmäktiges ifrågavarande beslut kan medföra betydande tidsförlust vid stadsplaneärendenas behandling. Får byggnadsnämnden, såsom under 3 § stadsplanelagen föreslagits, rätt att antaga vissa stadsplaneändringar, skulle besvärsmätt medföra särskilda olägenheter på grund av det omständliga delgivningsförfarande som för närvarande tillämpas beträffande byggnadsnämnds beslut. Vad nu anförts gäller i stort sett även talan mot beslut om antagande av stomplan, utomplansbestämmelser och tomtindelning. Utredningens förslag om förbud i alla dessa fall mot att anföra särskild talan mot beslutet, vilket förslag tillstyrkts i praktiskt taget alla de avgivna yttrandena, synes därför böra genomföras.

I vissa yttranden ha uttalats betänkligheter mot att i byggnadsstadgan, som utfärdas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning ehuru efter riksdagens hörande, skulle intagas ifrågavarande föreskrifter, vilka innehålla undantag från bestämmelserna i 76 § lagen om kommunalstyrelse i stad. Den paragraf innehåller, att medlem av stadskommun, som ej nöjes åt stadsfullmäktiges beslut, äger att, där ej annat är särskilt föreskrivet, söka rättelse däri genom besvär, om beslutet icke tillkommit i laga ordning eller vissa andra förutsättningar föreligga. I fråga om besvär över kommunalfullmäktiges beslut finnes i 81 § lagen om kommunalstyrelse på landet ett motsvarande stadgande, vilket äger tillämpning jämväl beträffande besvär över municipalfullmäktiges beslut. Nämnda båda lagrum upptaga alltså direkt erinran om att undantag från dem kunna meddelas i särskild ordning. Något hinder mot att meddela sådant undantag i administrativ ordning läser icke föreligga.

Mot förslaget har därjämte lantmäteristyrelsen anfört, att detsamma icke syntes hindra att besvär anfördes mot vissa förberedande beslut i tomtindelningsärenden, såsom beslut att uppdraga åt vederbörande tjänsteman att utarbeta förslag till tomtindelning med visst innehåll eller beslut att utställa tomtindelningsförslag till granskning. Häremot må emellertid framhållas, att rent förberedande beslut enligt vedertagen uppfattning icke må särskilt överklagas.

Såsom vid behandlingen av 3 och 75 §§ stadsplanelagen förut anförts, torde drättselkammaren böra äga att å stadens vägnar överklaga Konungens befallningshavandes beslut i ärende rörande av byggnadsnämnden eller stadsfullmäktige antaget förslag till tomtindelning eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser. Föreskrift härom torde böra införas i 123 § 3 mom. Såvitt rör tomtindelning har detta stadgande viss motsvarighet i nuvarande tredje stycket av 123 § 1 mom. Rätt att överklaga Konungens befallningshavandes beslut finnes givetvis endast under de i 75 § tredje stycket stadsplanelagen angivna förutsättningarna. Har förslag i sådant ärende fastställts av Konungens befallningshavande i oförändrat skick, fordras sålunda för klagorätt att drättselkammaren i ärendet framställt yrkande, som lämnats utan bifall. Skulle stadsfullmäktige ha givit uttryck åt annan mening än drättselkammaren, torde emellertid, eftersom drättselkammaren för talan å stadens vägnar, stadsfullmäktiges uttalande ensamt äga vitsord. Här-

av följer bl. a., att drätselkammaren — lika litet som stadsfullmäktige — har rätt att överklaga beslut, varigenom Konungens befallningshavande i oförändrat skick fastställt av stadsfullmäktige antagen stadsplaneändring.

De föreslagna ändringarna i 123 § 1 mom. torde, såsom stadsplaneutredningen föreslagit, icke böra äga tillämpning å beslut som meddelats före ändringarnas ikraftträdande.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) *lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142);* samt

2) *kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).*

Förslagen torde få fogas vid statsrådsprotokollet såsom bilaga.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142).

Härigenom förordnas, att 3, 14, 15, 17, 18, 63 och 75 §§ stadsplanelagen den 29 maj 1931¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Stadsplan antages — — — av Konungen.

Vad nu sagts gälle ock i fråga om ändring av stadsplan; dock må ändring, som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, antagas av byggnadsnämnden, där ej stadsfullmäktige förbehållit sig att pröva jämväl sådan ändring, samt fastställas av Konungens befallningshavande.

14 §.

Inom område, för vilket stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser antagits eller ändring därav beslutats, må nybyggnad ej företagas, innan frågan om fastställelse prövats; dock må Konungens befallningshavande meddela tillstånd till nybyggnad, såvida genomförandet av planen eller bestämmelserna icke därigenom försvåras. Nybyggnad må ock äga rum efter medgivande av Konungen.

15 §.

Är fråga väckt om antagande eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser för visst område, äger Konungens befallningshavande på framställning av staden meddela förbud att verkställa nybyggnad inom området utan tillstånd av Konungens befallningshavande. Sådant förbud gäller intill dess frågan avgjorts, dock ej längre än ett år. Uppkommer behov av förlängning av denna tid, äger Konungens befallningshavande medgiva sådan; dock skall beslutet härom underställas Konungens prövning. Konungen må ock medgiva undantag från förbudet, när skäl därtill äro.

17 §.

Inom byggnadskvarter — — — till tomter.

Är fråga — — — slutligen prövats.

Utän hinder av vad ovan sagts må dock Konungen och enligt föreskrif-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 63 § 1941: 616 och beträffande 75 § 1936: 217.

ter, som av Konungen meddelas i allmän författning, jämväl myndighet, varom där förmäles, meddela tillstånd till nybyggnad, då särskilda skäl därtill äro och nybyggnaden prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret.

18 §.

Å mark — — — mot tomtindelningen.

Nybyggnad vare — — — rättsligen bestående.

Ej heller — — — kronan fri.

Om synnerliga skäl därtill äro, må Konungen för särskilt fall medgiva undantag från bestämmelserna i första och andra styckena.

63 §.

Nybyggnad må — — — avsett ändamål.

Å byggnadsmark, som indelats till tomter, må nybyggnad ej företagas i strid mot tomtindelningen; dock må Konungens befallningshavande för särskilt fall meddela tillstånd till nybyggnad, om synnerliga skäl därtill äro.

Beträffande område — — — motsvarande tillämpning.

Om så — — — området anordnats.

75 §.

Konungens befallningshavandes beslut rörande stadsplan, stomplan, byggnadsplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning skall meddelas efter anslag. Den som är missnöjd med beslutet har att, vid talans förlust, inom en månad från den dag då beslutet meddelades till Konungens befallningshavande inkomma med sina till Konungen ställda besvär. Finnes talan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av Konungens befallningshavande avvisas. I annat fall har Konungens befallningshavande att utan dröjsmål till Konungen insända samtliga till ärendet hörande handlingar jämte eget utlåtande.

Talan mot annat av Konungens befallningshavande meddelat beslut föres hos Konungen genom besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Har Konungens befallningshavande till alla delar fastställt av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnd antaget förslag till ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av byggnadsnämnd antaget förslag till tomtindelning eller ändring däri, må klagan föras allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande, vilket helt eller delvis lämnats utan bifall.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1944; dock att bestämmelserna i 75 § första och tredje styckena ej skola gälla beslut som dessförinnan meddelats.

F ö r s l a g
till
K u n g ö r e l s e

om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931
(nr 364).

Härigenom förordnas, att 12, 19—21, 28, 29, 35, 85, 89—92, 94, 118, 123 och 125 §§ byggnadsstadgan den 20 november 1931¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges samt att i samma stadga skall införas en ny paragraf, betecknad 29 a §, med nedan angivna innehåll.

12 §.

1 mom. Byggnadsnämnden skall — — — befattningshavare hos nämnden.

2 mom. Konungens befallningshavande äger på framställning av byggnadsnämnden förordna, att stadsarkitekt eller annan hos nämnden anställd tjänsteman, som Konungens befallningshavande godkänner, må i nämndens ställe besluta bifall till ansökningar i ärenden av ringa vikt eller uteslutande teknisk art. Förordnandet må återkallas, när Konungens befallningshavande finner anledning därtill.

Beslut, som meddelas med stöd av förordnande enligt första stycket, skola protokollföras och snarast möjligt anmälas för nämnden.

3 mom. I byggnadsordningen meddelas närmare bestämmelser angående stadsarkitekt och övriga befattningshavare hos nämnden.

19 §.

1 mom. Då förslag till stadsplan skall uppgöras, bör utredas, vilka markägare som beröras av förslaget, samt, i den mån så prövas lämpligt, tillfälle beredas markägarna ävensom vägförvaltningen i länet att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Skall i planen ingå område, som gränsar till annan kommun eller till municipalsamhälle, bör tillfälle att yttra sig beredas jämväl nämnda kommun eller samhälle.

Sedan förslaget uppgjorts, skall det genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, minst fjorton dagar, under vilken anmärk-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 28, 29 och 123 §§ 1936: 218, samt beträffande 125 § 1932: 598.

ningar mot förslaget må göras hos nämnden. Kungörelse härom skall före början av denna tid införas i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas.

Byggnadsnämnden skall därjämte låta genom kallelsebrev, vilka bevisligen före början av den för granskningen bestämda tiden skola avsändas med posten eller tillställas vederbörande på annat sätt, underrätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren ävensom, därest i planen ingår område, som gränsar till annan kommun eller till municipalsamhälle, nämnda kommun eller samhälle. Vad nu sagts skall dock icke gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. Är mark, som beröres av förslaget, samfällad för flera fastigheter med skilda ägare, och finnes för samfälligheten känd styrelse eller annan, som är satt att den förvalta, erfordras ej kallelse till de särskilda delägarna i samfälligheten, utan må kallelsen översändas till ledamot av styrelsen eller till förvaltaren; och vare denne, där han ej äger att själv föra talan för samfälligheten, delägarna ansvarig för att kallelsen tillställes någon, som äger behörighet härtill, eller, om sådan ej finnes, kommer till delägarnas kännedom. Finnes ej känd styrelse eller förvaltare, och är marken samfällad för flera än tio fastigheter med skilda ägare, må kallelsen sändas till en av delägarna att vara för dem alla tillgänglig, och skall för sådant fall tillika uppgift om vilken delägare kallelsen tillställts kungöras på sätt i andra stycket sägs.

Berör förslaget allmän väg eller för biltrafiken viktig gata eller mark, som är avsedd att utläggas till sådan väg eller gata, eller finnes inom området mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde, skola kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar tillställas den, som har att företräda vägförvaltningen, kronan eller det enskilda trafikföretag, varom fråga är, med skyldighet för denne att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, för vägförvaltningen minst fjorton dagar och eljest minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget. Vad sålunda stadgats skall dock icke gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, omedelbart på sätt i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden överlämna ärendet jämte inkomna anmärkningar och yttranden samt eget utlåtande till stadsfullmäktige. Överlämnandet till stadsfullmäktige skall ske snarast möjligt och, där ej särskilda skäl föranleda till annat, sist en månad efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar eller yttranden i anledning av förslaget senast skolat vara till nämnden inkomna.

Ej må stadsfullmäktige vidtaga ändring i byggnadsnämndens förslag, med mindre kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av änd-

ringen, beretts tillfälle att taga del därav på sätt stadgas i 1 mom. femte stycket.

20 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om ändring av stadsplan.

Är fråga om förslag till sådan ändring, som enligt 3 § stadsplanelagen Konungens befallningshavande äger fastställa, vare dock ej erforderligt att iakttaga i 19 § 1 mom. andra stycket angivet kungörelseförfarande. Hava samtliga sakägare skriftligen godkänt sådant förslag, skola bestämmelserna i 19 § 1 mom. ej heller i övrigt äga tillämpning.

21 §.

1 mom. Sedan stadsplan eller ändring därav antagits, skola till Konungens befallningshavande utan dröjsmål insändas stadsplanekartan, förslaget till stadsplanebestämmelser och beskrivning, utdrag av byggnadsnämndens och, i förekommande fall, stadsfullmäktiges protokoll i ärendet, förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres, med angivande för var och en av honom tillhörig fastighet, ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar. Därest fråga ej är om sådan ändring, som enligt 3 § stadsplanelagen Konungens befallningshavande äger fastställa, skall Konungens befallningshavande så fort ske kan med eget utlåtande överlämna handlingarna till Konungen. Ändå att fråga är om sådan ändring, som Konungens befallningshavande äger fastställa, må ärendet underställas Konungen, därest Konungens befallningshavande finner särskilda skäl därtill föranleda.

Må till följd av stadgandet i 75 § tredje stycket stadsplanelagen klagan ej föras över beslut, varigenom Konungens befallningshavande fastställt ändring av stadsplan, har Konungens befallningshavande att å stadsplanekartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

2 mom. Om antagande så ock om fastställelse av stadsplan eller ändring därav skall genom byggnadsnämndens försorg, så fort ske kan, införas kungörelse i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas.

Sist inom tre månader efter det stadsplan eller ändring därav fastställts skall planen jämte därtill hörande beskrivning och övriga bilagor i bestyrkt kopia och avskrift insändas till byggnadsstyrelsen samt, i två exemplar, till Konungens befallningshavande.

28 §.

1 mom. Då förslag till tomtindelning skall uppgöras, bör, i den mån så prövas lämpligt, tillfälle beredas markägare, vilkas rätt kan komma att beröras av förslaget, att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet.

Sedan förslaget uppgjorts, skall det genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, minst fjorton dagar, under vilken anmärkningar mot förslaget må göras hos nämnden. Utställning vare dock ej erforderlig, såframt samtliga av förslaget berörda markägare ävensom drätselkammaren medgiva, att dylikt förfarande icke behöver tillämpas.

Byggnadsnämnden skall låta genom kallelsebrev, vilka skola avsändas med posten under rekommendation, eller eljest bevisligen före början av den för granskningen bestämda tiden underrätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren; dock att vad sålunda stadgats icke skall gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. Är markägares vistelseort okänd eller är han ej boende inom riket och finnes ej någon som äger att för honom föra talan, utfärde byggnadsnämnden tillika kungörelse med tillkännagivande att förslaget under viss tid, minst fjorton dagar efter det kungörelsen blivit införd i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas, hålles tillgängligt för ändamål som nyss sagts. Är mark, som beröres av förslaget, samfällid för flera fastigheter med skilda ägare, må beträffande kallelse av delägarna i samfälligheten tillämpas vad för motsvarande fall stadgas i 19 § 1 mom. tredje stycket.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, omedelbart på sätt i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden företaga ärendet till avgörande. Nämndens beslut bör meddelas så fort ske kan och i brådskande fall sist fjorton dagar efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar i anledning av förslaget senast skolat vara till nämnden inkomna.

När tomtindelning antagits, skola till Konungens befallningshavande utan dröjsmål insändas kartan jämte därtill hörande beskrivning, utdrag av byggnadsnämndens protokoll i ärendet och förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres av tomtindelningen, med angivande för var och en av honom tillhörigt område, ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar.

29 §.

Sedan tomtindelning fastställts, skall beslutet av Konungens befallningshavande utan dröjsmål överlämnas till magistraten för att delgivas byggnadsnämnden och den, som för fastighetsregistret.

Må till följd av stadgandet i 75 § tredje stycket stadsplanelagen klagan mot beslutet ej föras, har Konungens befallningshavande att å tomtindelningsskartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

29 a §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat om tomtindelning gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om ändring i sådan indelning.

35 §.

Angående handläggning av fråga om stomplan och utomplansbestämmelser eller ändring däri skall vad om stadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att bestämmelserna i 19 § 1 mom. första, tredje, fjärde och femte styckena ej skola gälla förslag till utomplansbestämmelser utom såvitt angår i tredje och fjärde styckena föreskrivna underrättelser till drätselkammaren och vägförvaltningen i länet.

85 §.

Har fråga väckts om upprättande av byggnadsplan, och finner Konungens befallningshavande skäl föreligga att i planen upptages markområde, tillhörigt annan än markägare, som gjort ansökan om byggnadsplan, skall sammanträde hållas med ägarna av jord inom området. Sammanträdet skall minst fjorton dagar förut kungöras i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas. Underrättelse om sammanträdet skall därjämte i god tid med posten översändas till den kommun, inom vilken området är beläget, ävensom vägförvaltningen i länet så ock, där området gränsar till annan kommun eller till municipalsamhälle, sistnämnda kommun eller samhälle. Finnes inom området mark, som tillhör kronan, skall i nyss angivna ordning underrättelse jämväl tillställas den, som har att i avseende å marken företräda kronan.

Sammanträdet skall — — — ändamålet förordnar.

89 §.

1 mom. Förslag till — — — å kartan.

2 mom. Kartan skall — — — byggnadsplanens lämplighet.

3 mom. Sökande skall tillhandahålla Konungens befallningshavande de kopior och avskrifter, som kunna erfordras för förslagets utställande.

90 §.

Då förslag till byggnadsplan uppgjorts, skall förslaget genom Konungens befallningshavandes försorg viss tid, minst fjorton dagar, utställas för granskning, såframt ej samtliga sakägare medgiva, att dylikt förfarande icke behöver tillämpas. Förslagets utställande för granskning skall före början av den för granskningen bestämda tiden kungöras i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas.

I fråga om underrättelse till sakägare skola stadgandena i 19 § 1 mom. tredje, fjärde och femte styckena äga motsvarande tillämpning, med iakt-

tagande att vad där sägs om drätselkammaren skall gälla kommunalnämnden.

I kungörelse — — — och plats.

Där anledning — — — från riksantikvarien.

91 §.

Sedan byggnadsplan fastställts, besörje Konungens befallningshavande, att kungörande därom så fort ske kan äger rum i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas, samt att planen med därtill hörande beskrivning och övriga bilagor i bestyrkt kopia och avskrift insändes till byggnadsstyrelsen.

92 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälle i tillämpliga delar jämväl om ändring av byggnadsplan; dock att sammanträde, varom förmäles i 85 §, icke erfordras.

94 §.

Vid uppgörande — — — där stadgas.

Angående handläggning av fråga om utomplansbestämmelser för landet eller ändring däri skall vad om byggnadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att föreskrifterna i 90 § andra stycket ej skola gälla utom såvitt angår underrättelse till kommunalnämnden och vägförvaltningen i länet.

118 §.

1 mom. Är fråga om uppförande av tillfällig byggnad av enkel beskaffenhet, må byggnadsnämnden, även om företaget strider mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller mot bestämmelserna i 17 § första eller andra stycket stadsplanlagen eller i 79 a § eller 80 § denna stadga, meddela lov därtill, såframt företaget prövas ej avsevärt motverka det med planen eller bestämmelserna avsedda syftet. Byggnadslov, som nu sagts, må meddelas allenast för byggnad i en våning och må avse rätt att låta byggnaden kvarstå högst tre år från det byggnadslovet meddelades; dock att Konungens befallningshavande, om särskilda skäl därtill äro, må medgiva, att byggnaden uppföres i mer än en våning eller att den får kvarstå mer än tre år.

Byggnadsnämnden må jämväl meddela lov till anordningar och mindre byggnader, som avse att tillgodose den allmänna nyttan och trevnaden, oaktat de strida mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, såframt de prövas ej avsevärt försvåra markens användning för avsett ändamål.

2 mom. Är fråga om annan nybyggnad eller anordning än sådan, varom förmäles i 1 mom., må byggnadsnämnden, där den till sitt biträde har stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden, om särskilda skäl därtill äro, medgiva sådana mindre avvikelser från stadsplans, stomplans, byggnads-

plans eller utomplansbestämmelsers detaljreglering av bebyggandet, som finnas ändamålsenliga. Ej må avvikelse medgivas i strid mot planens eller bestämmelsernas grunddrag eller huvudsakliga syfte.

Finnes ej stadsarkitekt eller har denne ej tillstyrkt åtgärden, skall uppkommen fråga om medgivande, som i första stycket sägs, underställas Konungens befallningshavande.

3 mom. Uppkommer i annat fall än som avses i 1 mom. första stycket fråga om nybyggnad i strid mot bestämmelserna i 17 § första eller andra stycket stadsplanelagen, må tillstånd till företaget meddelas av Konungens befallningshavande, om synnerliga skäl därtill äro och företaget prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret; dock att nybyggnad å mark, som ej blivit tomtindelad, må tillåtas allenast såframt anledning finnes att antaga, att tomtindelning av marken icke därigenom oskäligt fördröjes.

123 §.

1 mom. Över stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller ändring däri, eller byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av tomtindelning eller ändring däri, må särskild klagan ej föras; vederbörande obetaget att hos Konungens befallningshavande framställa sina erinringar mot beslutet för att beaktas vid prövning av frågan om fastställelse därå. Om rätt att fullfölja talan mot beslut, som av Konungens befallningshavande meddelats i sådant ärende, stadgas i 75 § stadsplanelagen.

Över annat av byggnadsnämnd enligt denna stadga eller gällande byggnadsordning meddelat beslut må besvär anföras hos Konungens befallningshavande inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet.

Har åt annan myndighet än byggnadsnämnd uppdragits att pröva ärenden rörande ställande av säkerhet enligt 18 § stadsplanelagen för fullgörande av tomtägares skyldighet att anordna utfartsväg och avlopp från tomt eller att utgiva bidrag till gatukostnad, skall om besvär över den myndighets beslut i sådant ärende gälla vad i andra stycket stadgas om besvär över byggnadsnämnds beslut.

2 mom. Över beslut — — — ämbetsverks beslut.

3 mom. Drätselkammaren äger på stadens vägnar överklaga Konungens befallningshavandes beslut i ärende rörande av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnd antaget förslag till ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av byggnadsnämnd antaget förslag till tomtindelning eller ändring däri, såframt ej klagan på grund av stadgandet i 75 § tredje stycket stadsplanelagen är utesluten, och må även eljest i sådant ärende föra stadens talan och bevaka dess rätt.

125 §.

De åligganden — — — vara lagfarna.

I stad — — — tillkommer stadsfullmäktige.

Vad i denna stadga sägs om drätselkammare skall för samhälle, där drätselkammare ej finnes, gälla den däremot svarande myndighet, och vad i stadgan sägs om vägförvaltningen skall i Stockholm gälla väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1944; dock att vad i 123 § 1 mom. första stycket stadgas ej skall äga tillämpning å beslut som dessförrinnan meddelats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 8 mars 1943.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 17 februari 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 februari 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtan- de skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Allan Nordenstam.

Förslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

De på stadsplaneutredningens betänkande vilande författningsförslagen av- se att utan ändring av stadsplanelagstiftningens grunder möjliggöra en snab- bare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m. och in- nefatta icke en slutlig lösning av ifrågavarande spörsmål. Fastmera påpekar utredningen att behov av ytterligare omarbetning, möjligen på väsentliga punkter, utav de bestämmelser som ingå i förslagen kan komma att uppstå, och departementschefen understryker detta ytterligare i sitt yttrande till stats- rådsprotokollet genom att framhålla att utredningen i sitt fortsatta arbete icke bör vara bunden av den lösning som i nuvarande läge finnes lämpligast. Trots vad hittills åtgjorts till påskyndande av stadsplane- och tomtindelningsförfa- randet, senast genom de år 1936 vidtagna ändringarna, ha sålunda ytterligare åtgärder funnits nödiga och av den brådskande beskaffenhet att resultatet av utredningsarbetet i övrigt ansetts icke böra avvaktas. Vad under förar- betena upplysts giver även vid handen, att onödig tidsutdräkt och omständ- lighet alltjämt förekomma vid ifrågavarande ärendens handläggning. Det sy- nes emellertid lagrådet jämväl framgå, att grunden härtill är att söka mindre i lagstiftningen än i vissa andra förhållanden. Stadsplaneutredningen fram- håller också att mycket står att vinna genom förutseende och rationell plan- läggning av arbetet, genom samarbete mellan de olika handläggande myndig-

heterna samt genom ändamålsenlig tillämpning av bestämmelserna. Att det brister i både det ena och andra av nämnda hänseenden lär icke kunna bestridas. I den mån åter tidsutdräkten må vara orsakad av lagstiftningen såsom sådan beror detta merendels därpå att bestämmelser, vilkas iakttagande framstår såsom hinderligt och försenande, måst meddelas till skyddande av enskild rätt, ett förhållande som ofta förbises eller anses kunna lämnas åsido. För lagstiftningen framstår det som en angelägen uppgift att göra en riktig avvägning mellan å ena sidan befogade önskemål om all möjlig skyndsamtighet och å andra sidan sakägarnas berättigade krav på säkerhet. Granskningen av förslagets innehåll visar, såsom framgår av det följande, huru svårt det är att tillgodose det ena intresset utan att åsidosätta det andra. På förevarande område är den enskildes rätt ofta i högre grad än eljest beroende av att lagstiftningen — såsom även framhållits av lagrådet vid tillkomsten av gällande stadsplanelag — erhåller en omdömesgill och varsam tillämpning såväl av de beslutande kommunala organen som av de ämbetsmyndigheter och tjänstemän, tekniskt utbildade lika väl som administrativa, åt vilka handläggningen av hithörande frågor blivit anförtrodd. Fall torde icke helt saknas där det telt sig som om den enskildes rätt fått stå tillbaka för samhällets krav i måhända högre grad än som ur allmän synpunkt varit oundgängligen nödigt. Vid nämnda förhållanden är det av vikt att tillse att bestämmelser till tryggande av enskild rätt icke utan tvingande skäl uppgivas. I betraktande härav och av grunder som nedan skola närmare utvecklas har lagrådet funnit ändringsförslagen ur rättssäkerhetssynpunkt icke kunna i allo godtagas.

3 §.

I syfte att ernå en snabbare handläggning av vissa stadsplaneärenden upptages i förevarande paragraf den nyheten att byggnadsnämnd skall äga antaga stadsplaneändringar av mindre betydelse i den mån stadsfullmäktige ej förbehålla sig avgörandet. Den byggnadsnämnden sålunda tillagda befogenheten har i det remitterade förslaget begränsats till sådana ändringar, vilkas fastställande enligt gällande lagstiftning ankommer å Konungens befallningshavande, d. v. s. ändringar som ej avse planens grunddrag och ej heller eljest innefatta väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande. En överflyttning av beslutanderätten från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden av vissa stadsplaneärenden kan naturligen föranleda principiella betänkligheter, men begränsas den såsom skett i remissförslaget synes erinran däremot knappast kunna göras. Emellertid framstår det som en svaghet hos förslaget, att mera bestämda gränser icke kunnat angivas för de fall då prövningen skall ankomma å byggnadsnämnd och länsstyrelse, så mycket mera som motsvarande gränsdragning redan för närvarande lämnat rum för den mest skiftande praxis hos de olika länsstyrelserna. Denna med förslaget förbundna olägenhet har ock uppmärksammats, och det förutsattes att till undanröjande härav anvisningar på lämpligt sätt skola delgivas vederbörande. Önskvärt hade naturligen varit, att en fast och klar avgränsning hade kunnat ske. Då detta emellertid icke låter sig göra, är det desto mera angeläget att de grun-

der som skola vara vägledande i behörighetsfrågan erhålla sådan utformning och meddelas i sådan ordning, att nödig stadga och fasthet samt största möjliga enhetlighet i tillämpningen kunna påräknas. De av stadsplaneutredningen angivna riktlinjerna torde, under nödigt hänsynstagande till däröver avgivna yttranden, i allt väsentligt kunna läggas till grund för blivande bestämmelser i ämnet. Att bestämmelserna icke böra avfattas i strängt bindande ordalag lär vara uppenbart; de böra således lämna utrymme ej allenast för lokala hänsyn utan jämväl för utvecklingens krav, i vilket sistnämnda hänseende det bör tillkomma den centrala uppsiktsmyndigheten, byggnadsstyrelsen, att följa praxis och i förekommande fall genom anvisningar och råd inom de uppdragna gränsernas ram länka utvecklingen i rätt riktning. I enlighet härmed synas bestämmelserna böra så utformas, att däri angivas de närmare omständigheter som särskilt skola beaktas vid bedömande av frågan huruvida stadsplaneändringen är av beskaffenhet att tillhöra stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds prövning. Bestämmelserna böra meddelas i författnings form, vartill Konungen synes böra erhålla bemyndigande genom stadgande i förevarande paragraf. Lämpligen kunna de upptagas i byggnadsstadgan, förslagsvis under 5 a §.

Gives åt lagstiftningen en utformning i denna riktning synas även vissa andra fördelar stå att vinna. Lagrådet syftar i första hand på frågan huru stadsfullmäktiges intresse att, då skäl därtill äro, själva få pröva stadsplaneändringen skall på lämpligaste sätt tillgodoses. Genom den i remissförslaget i ej ringa grad inskränkta behörigheten för byggnadsnämnden har denna fråga fått långt mindre betydelse än enligt stadsplaneutredningens förslag. Såsom departementschefen framhåller lär det vara principiellt riktigt att den betydelse stadsfullmäktige tillmäta en stadsplaneändring bör hava ett bestämmande inflytande på den föreliggande behörighetsfrågan. Emellertid synes det önskvärt om även i förevarande hänseende viss stadga kunde åstadkommas. Detta synes kunna ske genom viss utbyggnad av bestämmelserna i den föreslagna 5 a § byggnadsstadgan. Sålunda torde bland de omständigheter som skola beaktas vid bedömande huruvida ärendet skall tillhöra stadsfullmäktiges avgörande kunna upptagas sådana fall då det överhuvud kan finnas skäl antaga att en stadsplaneändring är av särskilt intresse för stadsfullmäktige. I anslutning till det av departementschefen valda exemplet synes som en sådan omständighet böra angivas att ändringen rör historiskt eller estetiskt värdefulla byggnader eller stadsbilder. En dylik omständighet är naturligen ock om ändringen kan antagas medföra mera avsevärda kostnader för staden. Måhända än ytterligare exempel kunna upptagas. Vidare synes kunna givas ett allmänt stadgande av innebörd att, om anledning finnes antaga att stadsfullmäktige av särskilda skäl tillmäta ändring av stadsplan sådan betydelse att frågan därom bör prövas av stadsfullmäktige, nämnden har att hänskjuta ärendet till fullmäktige. Införas bestämmelser i nu antydd riktning torde stadgandet om rätt för stadsfullmäktige att förbehålla sig prövningen av mindre stadsplaneändringar kunna utgå ur lagen, helst det i sista hand städse står stadsfullmäktige öppet att hos fastställelsemyndigheten fram-

föra de synpunkter vartill må finnas fog. Den oinskränkta, av särskilda grunder oberoende rätten till förbehåll skulle, såsom departementschefen yttrat, framförallt kunna motverka syftet med nu ifrågavarande lagändring och måste förty redan av denna grund anses mindre lämplig. Men härtill kommer önskvärdheten att låta Konungens befallningshavandes och byggnadsnämnds behörighet sammanfalla.

Det synes sålunda av värde och med förslagets grunder mest överensstämmande att Konungens befallningshavandes behörighet att fastställa stadsplaneändringar begränsas till sådana som antagits av byggnadsnämnden och att, om således viss stadsplaneändring komme att i stället antagas av stadsfullmäktige, beslutet härom, liksom stadsfullmäktiges övriga beslut i stadsplaneärenden, för fastställelse underställdes Kungl. Maj:t. Fördelarna av att behörigheten för Konungens befallningshavande och byggnadsnämnd är densamma ligga i öppen dag och framträda särskilt i fråga om klagorättens lämpliga anordnande beträffande hithörande beslut. En dylik utformning av de olika myndigheternas behörighet låter sig emellertid mindre väl förena med den helt fria förbehållsrätten för stadsfullmäktige. Regleras åter denna på sätt i det föregående ifrågasatts, lär invändning däremot näppeligen kunna framställas.

I enlighet härmed förordar lagrådet dels att rätten för stadsfullmäktige att förbehålla sig prövning av mindre stadsplaneändringar regleras i byggnadsstadgan i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående angivits, dels ock att innehållet i förevarande 3 § så jämkas att Konungens befallningshavandes och byggnadsnämnds behörighet sammanfalla. Vid bifall härtill påkallas ändring i 75 §, varjämte frågan om den tillämnade ändringen av 2 § 2:o i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt förfaller.

Såsom förutsättning för byggnadsnämndens befogenhet att antaga stadsplan eller ändring däri hade stadsplaneutredningen föreslagit, att drättselkammaren godkänt förslaget. Denna förutsättning har icke upptagits i remissförslaget. I viss anslutning till utredningens förslag har i stället i 123 § 3 mom. byggnadsstadgan intagits föreskrift att drättselkammaren skall äga å stadens vägnar överklaga Konungens befallningshavandes beslut rörande förslag till ändring av stadsplan, som antagits av byggnadsnämnd, förutsatt att drättselkammaren i ärendet framställt yrkande som lämnats utan bifall. I förevarande sammanhang framhåller departementschefen bland annat att, om stadsfullmäktige givit uttryck åt annan mening än drättselkammaren, stadsfullmäktiges uttalande ensamt måste äga vitsord, eftersom drättselkammaren för talan å stadens vägnar. Den drättselkammaren tillagda befogenheten att utan särskilt uppdrag av stadsfullmäktige föra talan mot en av byggnadsnämnd antagen stadsplaneändring synes knappast tillfredsställande. Såsom departementschefen erinrat gentemot utredningens förslag är det mindre lämpligt att göra byggnadsnämndens behörighet beroende av ett annat organs uttalande. Men det kan ej heller anses ändamålsenligt att giva drättselkammaren befogenhet att besvärsvägen draga en av Konungens befallningshavande fastställd, av nämnden antagen stadsplaneändring under Kungl. Maj:ts

prövning. Härför synes böra fordras stadsfullmäktiges beslut. Överhuvud torde lämpligheten av den föreslagna *legala* fullmakten för drätselkammaren i avseende å stadsplaneärenden kunna ifrågasättas. Att en motsvarande bestämmelse finnes i fråga om tomtindelningsärenden lär främst sammanhänga med att stadsfullmäktige beträffande dessa ärenden icke äga någon beslutanderätt men vara grundat jämväl å andra omständigheter. Självfallet bör däremot drätselkammaren såsom föreslagits erhålla underrättelse om stadsplaneförslag och därigenom sättas i tillfälle att hos byggnadsnämnden framställa de erinringar som kunna påkallas och i förekommande fall hemställa om ärendets hänskjutande till stadsfullmäktiges avgörande.

På grund av det anförda hemställes dels att åt förevarande paragraf andra stycket gives det innehåll, att vad i första stycket sagts ock skall gälla i fråga om ändring av stadsplan, att byggnadsnämnd dock skall äga antaga ändring som enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande samt att sådan av byggnadsnämnd antagen ändring skall fastställas av Konungens befallningshavande, dels ock att i byggnadsstadgan upptagas bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående antytts.

14, 15 och 17 §§.

De huvudsakliga ändringarna i förevarande paragrafer hava ansetts be-
tingade därav att vid prövning hos Kungl. Maj:t av ärenden rörande undantag från förbudet i 13 § mot nybyggnad i strid med fastställd stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser undantag ej sällan krävas även från byggnadsförbuden i 14, 15 och 17 §§. Då undantag enligt dessa senare paragrafer finge meddelas endast av Konungens befallningshavande, följde därav att sedan Kungl. Maj:t för sin del lämnat tillstånd till nybyggnad ärendet måste underställas jämväl Konungens befallningshavande, innan sökanden kunde erhålla byggnadslov. Utredningen har funnit detta förhållande icke vara tillfredsställande och fördenskull föreslagit, att rätt att giva dispens enligt sistnämnda paragrafer tillerkännes även Kungl. Maj:t, varigenom skulle möjliggöras samtidig prövning av dispensbehovet i hela dess vidd. Denna huvudsakligen praktiskt-administrativa angelägenhet torde vid lagstiftningens tillkomst hava förutsatts kunna ordnas på lämpligt sätt utan att olägenhet eller tidsutdräkt skulle behöva i nämnvärd grad uppstå. Det kan sålunda erinras att Konungens befallningshavandes utlåtande över framställning om undantag från förbudet i 13 § städse torde erfordras. Naturligt synes då vara, att Konungens befallningshavande vid avgivande av sitt utlåtande för egen del tager ställning till samtidigt föreliggande framställning om befrielse från övriga förbud och förty, därest formligt beslut icke anses böra träffas redan före Kungl. Maj:ts avgörande, är beredd att i omedelbar anslutning därtill fatta och expediera sådant. Nära till hands låge också att till undvikande av dröjsmål vid behandlingen av dessa ärenden jämväl ansökning i vad den berörde 13 § ingäves till Konungens befallningshavande

(jfr förslaget i 75 § om ingivande till Konungens befallningshavande av vissa till Kungl. Maj:t ställda besvär). Av utredningen framgår ej huruvida något försök gjorts att genom samordnande av handläggningen av dessa ärenden eller eljest söka komma till rätta med vad därutinnan brister. Vid sådant förhållande synes det kunna ifrågasättas huruvida icke en dylik utväg borde prövas innan en eljest icke erforderlig lagändring vidtages.

Anses emellertid en sådan redan nu böra komma till stånd, synes denna knappast böra utformas på sätt som skett. Medan sålunda i 14 och 15 §§ dispensbefogenhet tillagts såväl Kungl. Maj:t som Konungens befallningshavande utan att i lagen eller eljest angivits vilken av dessa myndigheter befogenheten tillkommer i det särskilda fallet — något som synes påkallat såväl för myndigheten som för den dispens sökande allmänheten — har i 17 § såtillvida en annan väg beträffs, att Kungl. Maj:t och enligt föreskrifter, som av Konungen meddelas i allmän författning, jämväl myndighet varom där förmäles medgivits rätt att dispensera, varjämte i byggnadsstadgan (118 § 3 mom.) dispensrätt tillerkänts uteslutande Konungens befallningshavande. En enhetlig lösning torde böra eftersträvas. I överensstämmelse med den metod som hittills kommit till användning i förevarande lagstiftning lärer vidare regleringen av dispensrätten, såvitt nu är i fråga, böra ske i lagen och icke tillika i byggnadsstadgan. Något behov att låta Kungl. Maj:t utöva denna i andra fall än de i det föregående angivna har icke visats föreligga. Med hänsyn härtill och då ett överflyttande av rätten till Kungl. Maj:t i vidare omfattning än som är nödigt skulle stå i strid med förslagets syfte att ernå förenkla och skyndsammare handläggning, synes överflyttningen av dispensrätten från Konungens befallningshavande till Kungl. Maj:t böra begränsas till fall där nybyggnaden är beroende av undantag jämväl från förbudet enligt 13 §. Tillräcklig anledning att i detta sammanhang eftergiva eller mildra de i 14 och 17 §§ uppställda villkoren för Konungens befallningshavandes dispensrätt torde icke föreligga.

Mot det i 17 § upptagna bemyndigandet i syfte att möjliggöra för byggnadsnämnd att i fråga om tillfällig byggnad medgiva undantag från där stadgade förbud på enahanda sätt som nu gäller i fråga om undantag från förbudet i 13 § synes i och för sig intet vara att erinra (jfr förslaget till ändringar i byggnadsstadgan 118 § 1 mom.).

I enlighet med vad nu anförts torde under angiven förutsättning dels, med bibehållande såvitt här är i fråga av den nuvarande lydelsen av 14 och 15 §§, under en särskild paragraf, förslagsvis betecknad 17 a §, böra upptagas ett stadgande av det innehåll att, där nybyggnad, som efter vad i 14, 15 eller 17 § sägs icke må företagas utan tillstånd av Konungens befallningshavande, är beroende av undantag jämväl från förbudet enligt 13 §, frågan om tillstånd till nybyggnaden skall i ett sammanhang prövas av Konungen, dels o c k till 17 § sista stycket böra fogas en ny punkt av innehåll att sådant tillstånd ock må under enahanda villkor givas enligt föreskrifter, som av Konungen meddelas i allmän författning, av myndighet varom där förmäles.

Bifall härtill föranleder ändring i lagens ingress.

18 §.

Förslaget att införa möjlighet till dispens från de i första och andra styckena av denna paragraf stadgade förbuden mot nybyggnad i strid mot tomtindelning eller å tomt, som ej är rättsligen bestående, innebär ett bestämt avsteg från vad som hittills varit gällande och vari ändring tidigare ansetts icke böra ske. Tomtindelning avser i första hand kvarters indelning i byggnadstomter, och stadgandet i första stycket ger uttryck för principen att den administrativa tomtindelningen har bindande verkan i avseende å kvarters bebyggande. Nybyggnad bör alltså icke få ske utöver gällande tomtgräns. Tomtindelning innefattar emellertid numera tillika ett konstitutivt moment i fråga om fastighetsbildningen inom stadsplanlagda områden. Tomt bildas visserligen administrativt genom tomtindelning, men en sålunda bildad tomt är ej att anse såsom rättsligen bestående fastighet, innan tomten blivit införd i tomtboken efter ty i 7 kap. 3 § fastighetsbildningslagen är stadgat eller — för det fall att tomten bildats av mark som hör till särskilda fastigheter — rättens medgivande till sammanläggning av områdena enligt 3 kap. samma lag lämnats. Bestämmelsen i förevarande paragraf i stadsplanlagen därom, att nybyggnad icke är tillåten å tomt som ej är rättsligen bestående, är för närvarande det enda medel som finnes för att framtinga rättslig tomtbildning, åtminstone beträffande de fall då tomt skall bildas av flera fastigheter eller fastighetsdelar.

Det lär vara klart, att dessa för fastighetsbildningen inom stadsplanlagda områden och därmed också för realkrediten grundläggande normer icke utan våda för ordningen och redan inom fastighetsväsendet kunna få efter sättas vid tomts bebyggande samt att de förty principiellt måste vara ovillkorligen gällande och icke utan tvingande skäl böra kunna eftergivnas. Vad stadsplaneutredningen till stöd för den ifrågasatta dispensmöjligheten åberopat synes lagrådet näppeligen övertygande.

I fråga om det till förmån för dispens från första stycket åberopade exemplet, att ägaren av två intill varandra belägna tomter som båda förutsättas vara rättsligen bestående önskar bebygga dem gemensamt och sålunda uppföra byggnad utöver gällande tomtgräns, bör bemärkas, å ena sidan att de för ändring av bestående tomtindelning erforderliga åtgärderna i ett sådant fall mestadels torde vara av så enkel beskaffenhet att de kunna genomföras på jämförelsevis kort tid, samt å andra sidan att gemensam bebyggelse av två eller flera tomter lätteligen kan leda till komplikationer ur in-tecknings-synpunkt, om en mot bebyggelsen svarande tomtbildning sedermera icke kommer till stånd.

Vad åter angår det till förmån för dispens från bestämmelsen om rättslig tomtbildning såsom villkor för byggnadstillstånd åberopade exemplet, att ett för bebyggande väl lämpat område i en ägares hand skall bilda tomt tillsammans med en samfällighet av obetydlig omfattning, må bemärkas att, då denna situation, såsom lantmäteristyrelsen framhållit i sitt avgivna utlåtande, vanligen uppstår i samband med breddning och uträtning av väg, som

i stadsplan bibehålles såsom gata, och förekommer förhållandevis ofta, följden skulle kunna befaras bliva att ett jämförelsevis stort antal ofullbordade tomtbildningar komme att kvarstå. Därest avsevärda hinder verkligen skulle föreligga för förvärvet av samfälligheten och för sammanläggningen, torde frågan för övrigt, såsom lantmäteristyrelsen ock erinrat, ofta kunna ordnas genom en ur plansynpunkt betydelselös anpassning av stadsplanen.

Trots vad nu anförts synes det dock lagrådet icke kunna bestridas att under vissa förhållanden den föreslagna dispensmöjligheten skulle kunna vara av betydelse. Lagrådet syftar härvid närmast på de fall, då fråga är om sådan reparation eller ändring av befintlig byggnad som enligt särskild föreskrift är att hänföra till nybyggnad, men byggnaden är äldre än tomtindelningen eller ock tomten efter byggnadens tillkomst undergått förändring. En dylik nybyggnad skulle med nuvarande bestämmelser ofta kunna i avsevärd grad försvåras, vilket för vissa fall knappast kan synas rimligt.

Under erinran om angelägenheten av att en dispensbefogenhet i nu förevarande hänseende kommer att utövas med yttersta varsamhet finner lagrådet den föreslagna ändringen kunna godtagas.

75 §.

Enligt den i fråga om *tomtindelning* gällande lagstiftningen må besvär anföras över byggnadsnämnds beslut av markägare ävensom, i och för bevakande av stadens rätt, av drätselkammaren. Besvären skola anföras hos Konungens befallningshavande inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet. För delgivning av beslutet med markägare, vars vistelseort är okänd eller som vistas utrikes, har medgivits visst kungörelseförfarande. Innefattar byggnadsnämndens beslut antagande av förslag till tomtindelning, får klagan över beslutet ej föras av sakägare som skriftligen godkänt förslaget (123 § byggnadsstadgan). Konungens befallningshavandes beslut rörande tomtindelning skall meddelas efter anslag. Den som är missnöjd med beslutet äger att föra talan däremot genom besvär hos Kungl. Maj:t i statsrådet inom en månad från den dag då beslutet meddelades. Rätt att överklaga Konungens befallningshavandes beslut om fastställelse å tomtindelning tillkommer dock icke sakägare som skriftligen godkänt tomtindelningsförslaget (75 § stadsplanelagen). Får till följd av denna bestämmelse klagan mot Konungens befallningshavandes beslut icke äga rum, skall Konungens befallningshavande å tomtindelningsskartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft (29 § andra stycket byggnadsstadgan).

Före 1931 års stadsplanelag gällde vid fullföljd av talan mot Konungens befallningshavandes beslut att besvärstiden räknades — liksom för närvarande i fråga om byggnadsnämnds beslut — från det klaganden erhållit del av beslutet. Förbud för sakägare som skriftligen godkänt tomtindelningsförslaget att överklaga Konungens befallningshavandes — liksom byggnadsnämndens — beslut fanns då ej stadgat. Med hänsyn till de viktiga rättsverkningar för både staden och den enskilde som vore knutna vid tomtin-

delningens fastställande ansågs vid lagens tillkomst en fast utgångspunkt för besvärstidens beräkning vara nödvändig, och då sakägare utan större kostnad och besvär kunde erhålla kännedom om beslut, som Konungens befallningshavande utfärdat efter anslag, ansågs betänklighet icke möta mot införande av föreskrift att besvärstiden räknades från den dag beslutet i dylik ordning meddelats; därvid förutsattes att underrättelse om beslutet intogs i länskungörelserna. Denna ändring befanns emellertid icke tillfyllest för tillgodoseende av behovet att underlätta och påskynda tomtindelningensförfarandet. Redan 1936 tillkom sålunda fullföljdsförbudet för den, som skriftligen godkänt förslaget, tillika med delgivningssättet beträffande markägare som är okänd eller utrikes. Vid förslagets framläggande erinrade departementschefen, att enligt den uppfattning som allmänt gjort sig gällande bland de på området sakkunniga möjlighet till tidsbesparing knappast vore till finnandes annat än i fråga om den tid som åtginge från det byggnadsnämnden fattat sitt beslut om tomtindelningensförslagets godkännande och till dess Konungens befallningshavandes laga kraftägande beslut om fastställelse därå föreläge, att det emellertid icke vore att tillråda att införa en allmän regel varigenom Konungens befallningshavande skulle kunna fastställa tomtindelningen förrän den stadgade besvärstiden av en månad förflutit efter det samtliga sakägare bevisligen fått del av byggnadsnämndens beslut om tomtindelningens antagande och nämndens beslut alltså vunnit laga kraft samt att genom det framlagda förslaget i det övervägande antalet fall torde kunna vinnas en så väsentlig tidsbesparing att ytterligare åtgärder för förfarandets påskyndande i dessa fall knappast vore av behovet påkallade.

Den nu föreslagna lagstiftningen bryter radikalt med vad hittills gällt och antagits så sent som 1936. Sålunda har nu föreslagits införande av förbud att överklaga byggnadsnämnds beslut som innefattar antagande av tomtindelning eller ändring däri (123 § byggnadsstadgan). De grunder, som stadsplaneutredningen härför åberopat och som i första hand hänföra sig till likaledes föreslaget förbud att överklaga stadsfullmäktiges och byggnadsnämnds beslut om antagande av stadsplan m. m., gå i huvudsak ut på att det vid överklagande av dessa beslut icke vore tillfredsställande att utgångspunkten för besvärstidens beräkning bleve beroende av delgivning med därav berörda sakägare, att tiden för fastställelse av ett tomtindelningensförslag därigenom och genom möjligheten överhuvud att besvärsvägen draga saken inför Konungens befallningshavande och i sista hand Kungl. Maj:t kunde högst avsevärt förlängas, att sakägarna genom utställningsförfarandet hölles underrättade om förslagets olika utvecklingsstadier samt att besvärsrätten icke hade någon praktisk betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt, i det att besvärsrätten över Konungens befallningshavandes beslut komme att kvarstå orubbad och i övrigt sakägarnas berättigade intressen bleve tillvaratagna i samband med fastställelseprövningen, oavsett huruvida de gjordes gällande besvärsvägen eller i annan ordning.

Enligt lagrådets mening ha, sedan frågan senast var föremål för statsmakternas prövning, sådana förhållanden näppeligen inträffat att de kunna

motivera ett så långt gående steg som här föreslås. Väl har förslaget i avgivna yttranden i huvudsak lämnats utan erinran, men därvid torde av förklarliga skäl uppmärksamheten mindre ha varit fäst på den följd som förbudet skulle medföra därutinnan, att Konungens befallningshavande, såsom ock i vissa fall tidigare skett, ägde företaga fastställelseprövningen innan byggnadsnämndens beslut delgivits sakägarna och innan dessa således haft minsta rådrum för ingivande av sina erinringar till Konungens befallningshavande. Tydligt har räknats med att erinringar städse skulle hinna göras inom den tid som åtgår för ärendets beredande av vederbörande tjänsteman. Lagrådet anser för sin del det ur rättssäkerhetssynpunkt icke kunna eftergivnas, att sakägaren får en bestämd, ej alltför knappt tillmätt tid till förfogande för erinringar i samband med fastställelseprövningen, lämpligen i form av besvärstid. Även om besvärsrätten bibehålles, torde anordningar kunna träffas som minska den tidsutdräkt som därav skulle bliva en följd. Sålunda torde hinder ej möta att, på sätt skett i vissa andra fall, förkorta besvärstiden till exempelvis 20 dagar (jfr lagarna om kommunalstyrelse i stad och på landet 76 § resp. 81 §). Vidare torde, om än vissa invändningar däremot kunna framställas, föreskrift kunna meddelas att byggnadsnämnds, liksom Konungens befallningshavandes, beslut skola meddelas efter anslag och att besvärstiden skall räknas från dagen för beslutets meddelande. Sker så, torde böra övervägas, huruvida ej bör föreskrivas att kända sakägare böra omedelbart underrättas om att beslut fattats av byggnadsnämnden och om vad som skall iakttagas i avseende å rätten att fullfölja talan. Vidare lär naturligen bestämmelsen att klagan över byggnadsnämndens beslut ej må föras av sakägare som skriftligen godkänt förslaget böra bibehållas (123 § 1 mom. sista stycket). Ett dylikt godkännande medför att icke tändelningen vinner laga kraft mot sådan sakägare. Lagrådet har visserligen övervägt, huruvida icke — i anslutning till den begränsning i klagorätten mot Konungens befallningshavandes fastställelsebeslut, som innefattas i remissförslaget och som innebär, att klagorätt i dylikt fall tillkommer allenast sakägare som i ärendet framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall — motsvarande skärpta begränsning skulle kunna göras jämväl beträffande rätten att klaga över byggnadsnämndens beslut. Lagrådet har emellertid funnit försiktigheten bjuda att såvitt gäller sistnämnda beslut stanna vid gällande rättsständpunkt. Någon olägenhet av olika regler i skilda instanser synes i och för sig ej föreligga. Anmärkas må att det uppenbarligen är av vikt, att meningsmotsättningar sakägarna emellan på ett så tidigt stadium som möjligt utjämnas och att stadens organ skola finna det angeläget att i samtliga parters intresse söka få ett godkännande till stånd. Ur allmän förvaltningsrättslig synpunkt måste det framstå som en egendomlighet att enligt remissförslaget talan väl får föras mot den överordnade myndighetens beslut men ej mot det beslut av ett underordnat organ, vilket utgör föremål för överprövningen.

I detta sammanhang bör även beröras ett särskilt spörsmål, nämligen huruvida, då hos Konungens befallningshavande anförts besvär över byggnads-

nämnds beslut att antaga tomtindelning eller ändring av sådan, Konungens befallningshavande äger att, i samband med att besvären ogillas och alltså utan att avvakta laga kraft å sitt sålunda meddelade beslut, företaga frågan om fastställelse av byggnadsnämndens beslut till avgörande. Om så kunde ske, skulle avsevärd tidsbesparing stå att vinna och den av utredningen påtalade dubbla prövningen i samma instans kunna undvikas. Då på det förevarande rättsområdet besvär över Konungens befallningshavandes beslut, såväl då det gäller ärenden vilka besvärsvägen dragas under Konungens befallningshavandes prövning som då fråga är om fastställelseärenden, skola fullföljas till en och samma myndighet, nämligen Kungl. Maj:t i statsrådet, och prövningen i båda fallen skall ske efter enahanda grunder, håller lagrådet före att någon befogad erinran icke kan göras mot ett sådant förfarande från Konungens befallningshavandes sida utan synes i stället regelmässigt böra så förfaras.

Vidtagas de ändringar och åtgärder i övrigt som nu ifrågasatts, torde därigenom praktiskt taget vinnas samma tidsbesparing som enligt remissförslaget.

Medan för närvarande gäller att besvär över Konungens befallningshavandes beslut rörande tomtindelning skola anföras direkt hos Kungl. Maj:t, stadgas i remissförslaget (75 § första stycket), att den som är missnöjd med Konungens befallningshavandes beslut har att till Konungens befallningshavande inkomma med sina till Konungen ställda besvär samt att, om talan finnes ej vara fullföljd inom rätt tid, den av befallningshavanden skall avisas. Det ankommer således enligt förslaget på Konungens befallningshavande att pröva, om besvären till Konungen äro behörigen anförda. Syftet härmed skulle vara att undgå den omgång och tidsutdräkt som vållas därigenom att lagakraftbevis ej kunna utfärdas hos befallningshavanden utan i vederbörande departement. Mot denna anordning synes i och för sig intet vara att erinra.

Påföljden av att klaganden underlåter att inom föreskriven tid inkomma med besvären till Konungens befallningshavande är enligt stadgandet, att han förlorar sin talan. Efter orden skulle detta bliva förhållandet även i det fall att besvären före besvärstidens utgång inkomma direkt till Konungen. På det förvaltningsrättsliga området torde emellertid, med rätta, anses att den omständigheten att besvär, som skola ingivas till Konungens befallningshavande men prövas av Kungl. Maj:t, i stället ingivas direkt till besvärsmyndigheten ej bör utgöra hinder för besvärens prövning. Uttryckligt stadgande härom är upptaget i t. ex. taxeringsförordningen (122 § 1 mom., 124 § 1 mom. o. 124 a § 1 mom.). Ett förtydligande i angiven riktning synes kunna ifrågasättas. Med hänsyn till innebörden av stadgandet skulle möjligen den erinran kunna framkomma, att vid utfärdande av lagakraftbevis hänsyn städse måste tagas till den möjligheten att klaganden, mot vad som är avsett, inkommit med besvären till Konungen. Emellertid lär — om ock i något undantagsfall skulle inträffa att besvären omedelbart före besvärstidens utgång ingåves till Kungl. Maj:t och dessa således, även om de genast vidarebeford-

rades, ej komme Konungens befallningshavande tillhanda inom föreskriven tid och fördenskull bleve avvisade — klaganden kunna, oberoende av att lagakraftbevis må hava utfärdats, genom att överklaga Konungens befallningshavandes avvisningsbeslut bevaras vid rätten att få sin talan i sak upptagen till prövning.

Föreskriften i 21 § 1 mom. andra stycket och i 29 § andra stycket av förslaget till ändring i byggnadsstadgan om tecknande av lagakraftbevis å stadsplanekarta och tomtindelningsskarta i de fall, där talan är utesluten till följd av stadgandet i förevarande paragrafs tredje stycke därom att klagorätt tillkommer allenast viss sakägare, synes böra utsträckas att gälla såväl i allmänhet då klagan ej föres över Konungens befallningshavandes beslut som jämväl det i första stycket av förevarande paragraf upptagna fallet att talan ej fullföljts inom rätt tid. Sker så, torde övervägas huruvida icke det uttryckliga stadgandet i sistnämnda stycke om talans avvisande skulle kunna uteslutas, varjämte den i anslutning därtill meddelade föreskriften om handlingarnas insändande till Konungen såsom överflödig bör utgå.

I fråga om *stadsplaneändring av mindre betydelse* ankommer det enligt remissförslagets 3 § i den av lagrådet tillstyrkta utformningen å byggnadsnämnd att antaga samt å Konungens befallningshavande att fastställa sådan av nämnden antagen ändring. Frågan om överklagande av såväl byggnadsnämnds som Konungens befallningshavandes beslut rörande stadsplaneändring jämföras enligt den föreslagna lagstiftningen i allo med motsvarande spörsmål beträffande tomtindelning. Således skulle bland annat byggnadsnämnds beslut om antagande av stadsplaneändring icke få överklagas. Av skäl som i det föregående anförts kan lagrådet icke tillstyrka förevarande förslag lika litet som fullföljdsförbudet i fråga om tomtindelningssärenden. Skälen för ett avstyrkande av fullföljdsförbudet väga här ej mindre tungt, enär en stadsplaneändring, även om den för samhället är av mindre vikt, kan för markägaren medföra kännbara ingrepp i förfoganderätten. Jämväl i övrigt får lagrådet hänvisa till vad i det föregående anförts i fråga om tomtindelningssärenden och således förorda att klagorätten såvitt gäller dessa stadsplaneändringar regleras i enlighet med vad som föreslagits beträffande tomtindelningssärendena.

Lagrådet vill här jämväl erinra om att den omständigheten att beslutanderätten i fråga om mindre stadsplaneändringar överflyttas från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden föranleder — utan ändring i regeringsrättslagen — att prövningen av besvär i dessa ärenden i sista instans helt kommer att övergå från regeringsrätten till Kungl. Maj:t i statsrådet. Vål skulle vissa principiella invändningar kunna framställas mot en dylik omläggning, men jämförelsen med tomtindelningssärendena, beträffande vilka besvären som regel städse prövats av Kungl. Maj:t i statsrådet, är så framträdande, att det framstår som en naturlig lösning att dessa ärenden i förevarande hänseende behandlas på enahanda sätt. I den mån verkliga rättsfrågor uppkomma torde man kunna utgå från att Kungl. Maj:t skall inhämta rege-

ringsrättens utlåtande innan besvärärendet avgöres (jfr propositionen till 1928 års riksdag nr 232 s. 9).

Enligt gällande rätt skola i fråga om *ny stadsplan och ändringar av större vikt* beslut av stadsfullmäktige för fastställelse underställas Kungl. Maj:t, hos vilken myndighet det står sakägaren fritt att framställa de erinringar, vartill han må finna fog. Fastställelseprövningen innefattar naturligen ett allsidigt bedömande av beslutet, i följd varav såväl dess laglighet som ändamålsenlighet skall komma under bedömande. För att vinna prövning särskilt för sig av beslutets giltighet enligt kommunallagarna må även besvär anföras hos Konungens befallningshavande (76 § resp. 81 §). Går Konungens befallningshavandes beslut klaganden emot, äger han söka ändring däri hos Kungl. Maj:t, och den sålunda fullföljda talan skall enligt regeringsrättslagen upptagas och avgöras av regeringsrätten.

I det tidigare omförmälda syftet att ernå en snabbare behandling av stadsplaneärendena föreslås nu, att jämväl rätten att genom besvär föra talan mot stadsfullmäktigebeslut i dessa ärenden skall upphävas. Hinder härför har, enligt vad som anföres i remissprotokollet, ansetts icke föreligga enär besvärsrätten skulle ha visat sig vara utan nämnvärd praktisk betydelse. Såsom framgår av vad i det föregående anförts har lagrådet ställt sig avvisande till förslaget att borttaga fullföljdsrätten från byggnadsnämnd och därvid främst åberopat att ur rättssäkerhetssynpunkt sakägaren borde få åtminstone visst rådrum för ingivande av sina erinringar till fastställelsemyndigheten. Det ligger visserligen i sakens natur — med hänsyn till den tid som åtgår för beredande av ett stadsplaneärende av här ifrågavarande beskaffenhet, varöver yttrande regelmässigt läres inhämtas från såväl Konungens befallningshavande som byggnadsstyrelsen — att sakägaren i normala fall har möjlighet att före ärendets avgörande inkomma med erinringar i samband med fastställelseprövningen, men någon säkerhet för att erforderligt rådrum kommer att stå honom till buds föreligger icke. Oberoende härav synas tillräckliga skäl näppeligen hava förebragts för en så osedvanlig åtgärd som avskärandet av fullföljdsrätten mot ett kommunalt beslut måste anses innebära. Därest besvärärendena handläggas med största möjliga skyndsamhet och remissförfarande ej ifrågakommer i andra fall än då verkligt behov därav måste anses föreligga, läres sålunda någon avsevärdare tidsförlust ej behöva uppstå på den grund att fastställelseärendena ej kunna avgöras förrän slutliga beslut föreligga i besvärärendena. Beaktas må dessutom att de ifrågavarande besvärsmålen enligt regeringsrättslagen i sista hand skola prövas av regeringsrätten och att således borttagandet av fullföljdsrätten även skulle innebära ändring av den praktiskt taget undantagslösa ordningen för prövning av kommunalbesluts laglighet. Det kan knappast anses välbetänkt att i en lagstiftning av närmast provisorisk natur till lösning upptaga ett spörsmål av så principiell natur som det föreliggande, så mycket mindre som en omgestaltning av plansystemet — vilken fråga läres vara föremål för stadsplaneutredningens fortsatta arbete — kan föranleda att spörsmålet om den kommunala besvärsrätten måste ses ur jämväl andra syn-

punkter än dem som nu föreligga. Lagrådet anser sig alltså icke kunna tillstyrka förslaget i vad det innefattar att särskild klagan ej må föras över stadsfullmäktiges beslut i de här avsedda ärendena.

På grund av det anförda får lagrådet — som anser att bestämmelserna om rätten att föra talan över byggnadsnämnds och Konungens befallningshavandes beslut rörande stadsplan, stomplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning samt Konungens befallningshavandes beslut rörande byggnadsplan lämpligen böra sammanföras och upptagas i förevarande paragraf — hemställa att åt paragrafen gives det innehåll,

d e l s å t 1 mom. såsom första stycke att byggnadsnämnds och Konungens befallningshavandes beslut rörande stadsplan, stomplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning, så ock Konungens befallningshavandes beslut rörande byggnadsplan skola meddelas efter anslag, såsom andra stycke att den, som ej nöjes åt byggnadsnämnds beslut i nu nämnda ärenden, har att inom tjugu dagar från den dag, då beslutet meddelades, däröver anföra besvär hos Konungens befallningshavande, dock att, där beslutet innefattar antagande av ändring i stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av tomtindelning eller ändring däri, klagan över beslutet ej må föras av den som skriftligen godkänt antaget förslag, och såsom tredje stycke, att den, som är missnöjd med Konungens befallningshavandes beslut i omförmälda ärenden, har att vid talans förlust inom en månad från den dag, då beslutet meddelades, till Konungens befallningshavande inkomma med sina till Konungen ställda besvär, dock att den omständigheten, att besvären ingivits till Konungen, ej skall utgöra hinder för besvärens upptagande till prövning, samt att, där Konungens befallningshavande till alla delar fastställt förslag som i andra stycket avses, klagan må föras allenast av den som i ärendet framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall,

d e l s o c k å t 2 mom. att om talan mot byggnadsnämnds beslut i annat ärende än i 1 mom. sägs stadgas i byggnadsstadgan samt att talan mot Konungens befallningshavandes beslut i sådant ärende föres hos Konungen genom besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Bifall till lagrådets hemställan föranleder jämkning av lagens övergångsbestämmelse.

Därest förslagets ståndpunkt att klagan ej må föras över stadsfullmäktiges beslut vidblives, anser lagrådet att bestämmelse om sådant förbud icke såsom enligt förslaget bör meddelas i administrativ ordning. Bestämmelsens principiella karaktär, innefattande ett avsteg såväl från kommunallagarnas stadganden om besvär rätt i kommunala mål som från de grunder, varå regeringsrättslagens ifrågakommande stadganden måste anses vila, talar härför (jfr statens offentl. utredn. 1928:2 s. 25 o. 31 samt propositionen till 1924 års riksdag nr 121 och första kammarens protokoll nr 44 s. 30 f.). Det lär vid angivna förhållanden vara påkallat att fullföljdsförbudet mot stadsfullmäktiges och — för enhetlighetens skull — jämväl mot byggnadsnämndens beslut meddelas i stadsplanelagen (75 §).

Bifalles vad av lagrådet vid de särskilda paragraferna föreslagits, förändras därav ändringar i förslaget till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler, efter gemensam beredning med cheferna för social- och kommunikationsdepartementen, lagrådets den 8 mars 1943 avgivna utlåtande över till lagrådet den 5 februari 1943 remitterat förslag till *lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142)*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden följande.

Såsom stadsplaneutredningen framhållit är det synnerligen angeläget, att stadsplane- och tomtindelningsärenden kunna handläggas utan onödig tidsutdräkt. För byggnadsföretag är det av mycket stor ekonomisk betydelse, att deras genomförande icke fördröjes så länge att de förutsättningar, under vilka ett företag planerats, väsentligt förändras. Upprepade klagomål över den nuvarande tidsutdräkten ha även framställts såväl av centrala myndigheter som av kommuner och enskilda sammanslutningar.

Lagrådet har understrukt, att i fråga om myndigheternas handläggning av dessa ärenden en del lärer kunna vinnas utan lagändring. Det är likväl obestridligt, att en invecklad procedur alltid medför dröjsmål som i praktiken väsentligt överstiga vad som i gynnsammaste fall skulle vara oundgängligen nödvändigt. Varje förenkling på detta område som kan genomföras utan intrång i andra berättigade intressen måste därför anses önskvärd. Lagrådet har emellertid mot det remitterade lagförslaget — jämte det lagrådet beträffande 3, 14, 15 och 17 §§ förordat vissa ändringar av huvudsakligen lagteknisk natur — i samband med granskningen av fullföljdsreglerna i 75 § framställt vissa erinringar ur rättssäkerhetssynpunkt.

Vad först angår 3 § i förslaget har lagrådet förordat, att i lagrummet intages föreskrift, att närmare bestämmelser om byggnadsnämnds behörighet att antaga stadsplaneändring skola utfärdas av Konungen. Dylika bestämmelser borde enligt lagrådets mening upptagas såsom 5 a § i byggnadsstadgan. Ehuru det icke är möjligt att genom detaljföreskrifter i byggnadsstad-

gan göra en bestämd avgränsning av byggnadsnämndens kompetensområde, synes vad lagrådet i denna del förordat innebära vissa fördelar. Bestämmelserna ifråga torde böra utformas i huvudsaklig anslutning till stadsplaneutredningens förslag, med beaktande av vissa ändringsförslag i däröver avgivna yttranden och av vad lagrådet framhållit. Såsom lagrådet förutsatt måste bestämmelserna giva utrymme för ett skäligt hänsynstagande till omständigheterna i det särskilda fallet. Enligt lagrådets uttalande borde i bestämmelserna tillika särskilt angivas, att om det funnes anledning antaga att stadsfullmäktige av särskilda skäl tillmätte ändring av stadsplanen sådan betydelse, att frågan därom borde prövas av stadsfullmäktige, nämnden hade att hänskjuta ärendet till fullmäktige.

För den händelse i byggnadsstadgan upptoges sådana bestämmelser som lagrådet förordat har lagrådet ansett, att stadgandet i det remitterade förslaget om rätt för stadsfullmäktige att förbehålla sig prövningen av mindre stadsplaneändringar kunde utgå. Vad lagrådet i sistnämnda hänseende föreslagit kan jag icke biträda. Stadsfullmäktiges rätt att förbehålla sig prövningen synes principiellt grundad och bestämmelsen härom i 3 § av lagförslaget torde alltså böra bibehållas. Vid detta förhållande lärer anledning saknas att i byggnadsstadgan införa en sådan särskild föreskrift om stadsplaneändringars hänskjutande till stadsfullmäktige som nyss nämnts.

Lagrådet har i fråga om 3 § i lagförslaget vidare hemställt, att Konungens befallningshavandes behörighet att fastställa stadsplaneändring skulle begränsas till sådana ändringar som antagits av byggnadsnämnden. Det synes emellertid icke vara lämpligt, att Konungens befallningshavande skall vara be- tagen rätten att fastställa en stadsplaneändring, t. ex. om byggnadsnämnden utan sakliga skäl hänskjutit frågan om antagande av ändringen till stadsfullmäktiges avgörande. Då ändring av stadsplan antagits av stadsfullmäktige, möta snarast mindre betänkligheter än eljest att låta Konungens befallningshavande fastställa ändringen. Lagrådets förslag skulle motverka stadsplaneutredningens strävan, att Konungens befallningshavande skall i större utsträckning än nu pröva frågan om fastställelse av stadsplaneändringar.

I detta sammanhang har lagrådet framställt anmärkning mot 123 § 3 mom. i förslaget till ändring av byggnadsstadgan. Detta stadgande innehåller, att drätselkammaren skall äga att å stadens vägnar överklaga Konungens befallningshavandes beslut i ärende rörande av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnd antaget förslag till ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av byggnadsnämnd antaget förslag till tomtindelning eller ändring däri samt även eljest i sådant ärende föra stadens talan och bevaka dess rätt. Sådan behörighet för drätselkammaren stadgas för närvarande alienast i fråga om tomtindelningsärenden. Enligt lagrådets mening vore det icke ändamålsenligt att utvidga drätselkammarens behörighet utöver vad som nu gäller. Om än det praktiska behovet av stadgandet icke bör överdrivas, synes det emellertid påkallat att på detta sätt bl. a. trygga stadens möjlighet att fullfölja talan mot Konungens befallningshavandes beslut inom föreskriven tid.

Beträffande 14, 15 och 17 §§ i det remitterade lagförslaget har lagrådet för-

ordat bl. a., att därest viss dispensrätt för Kungl. Maj:t ansåges böra införas i där angivna fall, den skulle inskränkas till sådana fall, då nybyggnad vore beroende av undantag jämväl från förbudet enligt 13 §, och att bestämmelse i ämnet skulle upptagas såsom en särskild paragraf. Med anledning av vad lagrådet anfört vill jag, som alltjämt anser dispensrätten för Kungl. Maj:t erforderlig, för min del förorda, att en dylik begränsning införas i 14 och 15 §§. I fråga om 14 § torde vidare, såsom lagrådet jämväl föreslagit, befogenheten för Kungl. Maj:t att medgiva dispens kunna inskränkas att gälla under den förutsättning som nu upptages i lagrummet. Däremot torde 17 § i förslaget, som utformats i anslutning till lydelsen av 13 § i gällande lag, lämpligen böra behålla den lydelse som den har i det remitterade förslaget.

Vad lagrådet anfört beträffande tillämpningen av 18 § föranleder ej någon erinran från min sida. Jag har förut framhållit, att stadgandet måste tillämpas med nödig försiktighet.

Beträffande härefter frågan om fullföljd i stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m. upptager 123 § 1 mom. i det inom justitiedepartementet upprättade förslaget till ändring i byggnadsstadgan bestämmelse, att särskild klagan ej må föras över stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller ändring däri, eller över byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av tomtindelning eller ändring däri, vederbörande obetaget att hos Konungens befallningshavande framställa sina erinringar mot beslutet för att beaktas vid prövning av frågan om fastställelse därå.

Lagrådet har från rättssäkerhetens synpunkt avstyrkt det i byggnadsstadgan upptagna förbudet mot särskild klagan över byggnadsnämnds beslut, därvid lagrådet uttalat att det icke kunde eftergivnas att sakägare finge en bestämd, ej alltför knappt tillmätt tid till förfogande för att i samband med fastställelseprövningen framställa erinringar mot byggnadsnämndens beslut. Även förbudet mot särskild klagan över stadsfullmäktiges beslut har lagrådet avstyrkt. Lagrådet har uttalat, att det knappast vore välbetänkt att i en lagstiftning av närmast provisorisk natur upptaga till lösning ett spörsmål av så principiell art som det föreliggande.

Jag vill med anledning härav erinra, att nu berörda fullföljdsförbud tillstyrkts eller lämnats utan anmärkning i samtliga yttranden som avgivits över stadsplaneutredningens förslag utom i det som avgivits av stadsjuristen i Stockholm. Vid bedömandet av behovet av viss besvärstid får icke förbises, att beslut om antagande av stadsplan eller tomtindelning skall föregås av ett utställningsförfarande samt att ändring i utställt förslag icke får ske utan att sakägarna fått tillfälle att framföra sina erinringar. Enligt min mening innebära fullföljdsförbuden en synnerligen välbehörlig förenkling av den nuvarande omständliga ordningen. Att fullföljdsförbuden skulle medföra någon risk ur rättssäkerhetssynpunkt kan jag icke finna. Däremot har erfarenheten visat, att särskilt rätten att hos Konungens befallningshavande anföra och sedermera hos Kungl. Maj:t fullfölja besvär över stadsfullmäktiges beslut i stadsplaneärenden medför synnerlig försening av dylika ärendens avgö-

rande utan att något positivt resultat vinnes. Enligt verkställd utredning för tiden från stadsplanelagens ikraftträdande eller sålunda för mer än tio år ha besvär till Kungl. Maj:t i mål rörande stadsfullmäktiges beslut i stadsplane-frågor, vilka besvär prövats av regeringsrätten, icke i något fall föranlett upphävande av sådant beslut. För den enskilde sakägaren är det förvillande, att klagan nu kan föras på två vägar, nämligen dels genom besvär över stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds antagandebeslut dels ock i fastställelseärendet. I fråga om byggnadsnämnds beslut har det också visat sig, att detta förhållande lett till rättsförlust. Vidare kan framhållas, att den som är angelägen att bevara sin rätt ofta icke vågar underlåta att anföra besvär — med därav föranledda betydande dröjsmål — även om han anser att det skulle vara tillfyllest att lita till fastställelseprövningen.

Lagrådet har i fråga om besvär över byggnadsnämnds beslut sökt giva anvisning på en tillämpning som skulle kunna reducera nu nämnda olägenheter. Beträffande stadsfullmäktiges beslut skulle emellertid olägenheterna kvarstå oförminskade, fränsett att något möjligen kan vinnas genom inskränkning i remissförfarandet hos Konungens befallningshavande och Kungl. Maj:t. Det förtjänar påpekas, att de inskränkningar i sakägares rätt att fullfölja talan, som även enligt lagrådets förslag skulle — för övrigt olika utformade — gälla i fråga om byggnadsnämnds eller Konungens befallningshavandes beslut, icke komme att bli tillämpliga med avseende å besvär över stadsfullmäktiges beslut. Med anledning av vad lagrådet yttrat må i övrigt framhållas att, utom den betydande tidsförlust som otvivelaktigt förorsakas därav, förslaget enligt vad lagrådet närmare utvecklat skulle medföra bl. a. den konsekvensen, att besvär över byggnadsnämnds antagande av stadsplaneändring skulle komma att i sista instans prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet under det att besvär över stadsfullmäktiges antagande av stadsplan eller ändring däri skulle komma att prövas i regeringsrätten. Detta är naturligtvis icke tillfredsställande. Jag anser på grund av det anförda, att de föreslagna fullföljdsförbuden böra bibehållas.

I andra hand har lagrådet förordat att, om fullföljdsförbuden bibehållas, stadgandet härom införes i 75 § stadsplanelagen i stället för i byggnadsstadgan. Detta yrkande har jag ej anledning att motsätta mig. Vid överflyttning av stadgandet till stadsplanelagen torde det i redaktionellt hänseende böra jämkas något. Överflyttningen föranleder ändring jämväl av övergångsbestämmelserna.

Enligt det remitterade förslaget skulle besvär över Konungens befallningshavandes beslut vid talans förlust ingivas till Konungens befallningshavande inom föreskriven tid. Syftet härmed var, att Konungens befallningshavande skulle kunna utfärda lagakraftbevis, om besvär ej anförts. Lagrådet har emellertid ansett, att talan bör vara bevarad jämväl om besvären ingivits direkt till Kungl. Maj:t. Med en sådan bestämmelse torde emellertid Konungens befallningshavande svårigen kunna utfärda lagakraftbevis. Jag finner mig fördenskull böra förorda, att besvären såsom nu gäller skola ingivas till Kungl. Maj:t i vederbörande departement. Till följd härav bör även be-

stämelsen om rätt för Konungens befallningshavande att avvisa för sent inkomna besvär utgå.

Beträffande förslaget till ändring av byggnadsstadgan torde, utöver de ändringar som följa av vad jag redan anfört, vissa jämkningar av huvudsakligen redaktionell innebörd böra göras. Sålunda synas bl. a. 20 och 21 §§ böra — med därav föranledda ändringar — byta plats.

Föredraganden hemställer, att, sedan författningsförslagen undergått de ändringar som i det föregående angivits, förslaget till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande samt riksdagens yttrande måtte inhämtas över förslaget till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.
